

Tartu Ülikool

Sotsiaal- ja Haridusteaduskond

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Erakondade kommunikatsioon venekeelse valijaskonnaga venekeelses meedias

Riigikogu valimiste 2011 näitel

Bakalaureusetöö (6 EAP)

Polina Volkova

Juhendaja: prof. Marju Lauristin

Tartu

2011

Sisukord

<i>Sisukord</i>	2
<i>I Sissejuhatus</i>	5
<i>II Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad</i>	6
1. Poliitiline integratsioon kui lõimumise protsessi tähtis osa.....	6
2. Venekeelne elanikkond Eestis	7
2.3. Enda määratlemine riigi osana ja riiklike institutsioonide usaldamine	10
2.4. Usaldus kogukondade vahel.....	12
2.5. Aktiivsus kodanikuühiskonnas.....	12
2.6. Venekeelse elanikkonna esindatus	13
3. Meedia ja valimised.....	16
3.1. Meedia roll valimiste eel.....	16
3.2. Venekeelse meediapildi iseloomustus.....	17
3.3. Venekeelse meedia eripära valimiste eel.....	18
3.4. Poliitiline kommunikatsioon online-meedias.....	19
4. Kokkuvõtte teoreetilistest lähtekohtadest ja nende seos edasise uuringuga.....	23
<i>III Uuritava objekti iseloomustus – erakonnad ja meedia</i>	24
1. Venekeelse elanikkonna ja erakondade suhted 2011. aasta valimiste eel.....	24
1.1. Vene Erakond Eestis (VEE) / Vene Koondis.....	25
1.2. Eestimaa Ühendatud Vasakpartei (EÜV).....	28
1.3. Keskerakond.....	28
1.4. Isamaa ja Res Publica Liit	29
1.5. Reformierakond.....	30
1.6. Rohelised.....	31
1.7. Sotsiaaldemokraatlik erakond.....	32
2. Poliitikud online-meedias 2007. ja 2009. a valimiste eel.....	35
3. Uuritavate kanalite iseloomustus.....	29
3.1. Rus.delfi.ee.....	29
3.2. Rus.postimees.ee.....	29
3.3. Dzd.ee.....	30
Tabel 1: Analüüsitud väljaannete lühitutvustus.....	30
Ülevaade analüüsitud väljaannetest.....	30
<i>IV Metodoloogia</i>	31
1. Uurimisküsimused.....	31
2. Kodeerimisjuhendi koostamise põhimõtted.....	33
4. Valimi koostamine ja kodeerimisühiku määratlemine.....	36
<i>V Uuringutulemused</i>	39
1. Kvantitatiivsed tulemused.....	39
1.1. Sissejuhatus ja üldine pilt.....	39

1.1. Keskerakonna esinemine.....	41
1.2. Reformierakonna esinemine.....	44
	47
1.3. Isamaa ja Res Publica Liidu esinemine.....	47
1.4. Sotsiaaldemokraatliku erakonna esinemine.....	49
1.5. Vene Koondise esinemine.....	51
Erakonna aktiivsus.....	51
Hinnangute jagunemine.....	52
Tabel 9: Tabel näitab, kellele kui palju hinnanguid VK andis. Rohelisega märgistatud numbrid näitavad, et vastava hinnangu objekti puhul oli enamik hinnanguid positiivse sisuga. Punane värv, vastupidi, märgib enamasti negatiivseid hinnanguid.....	
	52
1.6. Kvantitatiivse osa kokkuvõte.....	53
2. Kvalitatiivsed tulemused.....	58
2.2. Majandus ja sotsiaalsed teemad.....	60
2.2.1. Majandusteemad	60
2.2.2. KE – maksupoliitika.....	60
2.2.3. Vene Koondis – maksupoliitika.....	60
2.2.4. Reformierakond – maksupoliitika.....	60
2.2.5. IRL – maksupoliitika.....	61
2.2.6. SDE – maksupoliitika.....	61
2.2.7. Teised majanduslikud teemad.....	61
2.2.8. Sotsiaalvaldkond.....	62
2.3. Vene koolide üleminek eestikeelsele õppele.....	65
2.3.1. Keskerakond – vene koolide üleminek eestikeelsele õppele.....	65
2.3.2. Reformierakond – vene koolide üleminek eestikeelsele õppele.....	70
2.3.3. Sotsiaaldemokraatliku erakonna lähenemine ülemineku teemale.....	74
2.3.4. VK lähenemine ülemineku teemale.....	78
2.3.5. IRL-i lähenemine ülemineku teemale	80
2.4. Suhted Venemaaga.....	85
2.5. Vene raha skandaal.....	87
2.5.1. Skandaali kulg.....	87
2.5.2. Reformierakond – Vene raha skandaal.....	89
2.5.3. Keskerakond – Vene raha skandaal.....	91
2.5.4. IRL – Vene raha skandaal.....	96
2.5.5. SDE – Vene raha skandaal.....	97
2.5.6. VK – Vene raha skandaal.....	99
2.5.7. Teised poliitikute rahaasjadega seotud teemad.....	101
2.6. Teised venekeelsele elanikkonnale suunatud teemad.....	103
2.7. Kvalitatiivse osa kokkuvõte	106

<i>VI Järeldused ja diskussioon.....</i>	<i>112</i>
<i>VII Summary.....</i>	<i>118</i>
<i>VIII Kasutatud kirjanduse loetelu.....</i>	<i>120</i>
<i>IX Lisa.....</i>	<i>128</i>
<i> Lisa 1. Kodeerimisjuhend.....</i>	<i>128</i>
<i> Lisa 2. Erakondade hinnangute arv eri teemadega seoses.....</i>	<i>134</i>
<i> Lisa 3. Milliseid väärtuskriteeriume kasutasid eri erakonnad ning kui palju.....</i>	<i>142</i>
<i> Lisa 4. Erakondade peamised argumendid poolt või vastu vene koolide üleminekul eestikeelsele aineõppele.....</i>	<i>150</i>

I Sissejuhatus

Eesti ühiskonnas on tunnustatud vajadus venekeelse elanikkonna integratsiooni järele. Osalemine riigi poliitilises elus on tähtis osa integratsioonist. Valimised on põhilisi viise, kuidas poliitilisest elust osa võtta. Seetõttu on väga tähtis, et venekeelne elanikkond oleks valimieelsetesse aruteludesse kaasatud.

Antud töö kirjeldab, kuidas kandidaadid suhtlevad venekeelse valijaskonnaga vene meedia kaudu Riigikogu 2011. a valimiste eel. Loodetakse teada saada, milliseid teemasid parteid üles tõstavad ning millisena nad näevad venekeelset elanikkonda.

Meedia on poliitikutele areeniks, kus nad üksteisega võistlevad ning seeläbi suhtlevad ka valijaga. Nende arutluste tulemused on valijale äärmiselt tähtsad, kuna just nende põhjal otsustab ta, kellele annab oma hääle. Seepärast keskendub töö ka erakondadevahelisele poleemikale.

Uurimus koosneb teoreetilisest osast, kus seletatakse multikultuurse demokraatia mõistet ning venekeelse elanikkonna praegust olukorda; uuritavate objektide iseloomustusest, kus tutvustatakse erakondi ja uuritavaid kanaleid; metodoloogia osast; tulemuste ja järelduste osast. Tulemused on jagatud kahte gruppi: esimene näitab erakondade esindatust numbriliselt, teine aga sisaldab kvalitatiivset analüüsi.

Uuringu tulemusena loodetakse näha terviklikku mitmekesisist pilti eri erakondade suhtlemisest venekeelse valijaskonnaga ja üksteisega venekeelses meedias.

II Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

1. Poliitiline integratsioon kui lõimumise protsessi tähtis osa

Venekeelne vähemus ning selle asend ühiskonnas on alates Eesti taasiseseisvumisest olnud tähtsaks arutlusteemaks. Avalikult on tunnustatud vajadust venekeelse kogukonna lõimumise järele; venekeelses meedias arutletakse pidevalt kogukonna positsiooni ja perspektiivide üle.

Venekeelse vähemuse Eestis moodustavad enamasti nõukogudeaegsed immigrandid teistest Nõukogude Liidu osadest ja nende järeltulijad. Õiguslikud reformid, mis Eestis 1990. aastate alguses ellu viidi, tähendasid seda, et suur osa venekeelsest elanikkonnast osutus ühtäkki muulasiks, kes pidid taotlema kodakondsust või elamisluba (Lauristin & Heidmets 2002: 21). Esimese viie aasta jooksul ei astunud võimud konkreetseid samme seoses venekeelse vähemusega, ning tulemuseks oli venekeelse elanikkonna suur ebakindlus ja suletus (Lauristin & Heidmets 2002: 22). Venekeelne elanikkond oli kultuuriliselt ja sotsiaalselt suletud kogukond oma meediakanalitega, koolidega, ühiskondliku eluga ning oma mentaalsusega, mis erines eestlaste omast (Lauristin & Heidmets 2002: 21). Ka praegu võib venekeelset elanikkonda iseloomustada kui sotsiaalset ja poliitilist integratsiooni vajavat kogukonda.

Eesti integratsioonipoliitika eesmärgiks on saavutada multikultuurne demokraatia. Multikultuurse demokraatia puhul toetab riik kultuurilist pluralismi (ehk riiklikul tasandil on eri etnilised rühmad eristatavad), kuid kõikidel inimestel on ühesugused poliitilised ning inimõigused, nagu see kehtib liberaalse demokraatia puhul (Vetik 2002). Isegi kui formaalselt on kõik õigused kõikidele inimestele tagatud, ei moodusta venekeelne kogukond reaalsuses Eesti ühiskonna harmoonilist osa. Peale sotsiaalse ja poliitilise integratsiooni vajaduse on tuntav veel umbusaldus kogukondade vahel ja venekeelse kogukonna sisemine lõhestumine (ptk „Venekeelne elanikkond Eestis“).

Selles uurimistöös on vaatluse all selline integratsiooni aspekt nagu venekeelse elanikkonna lõimumine poliitilises kommunikatsioonis. Selle töö peamine küsimus kõlab: kuidas poliitikud kommuniqueerivad venekeelse valijaskonnaga valimiste eel? Kuna valimised on tähtsaim poliitilise osaluse viis, on järelikult võrdselt tähtis see, kuidas poliitikud ise valimiste eel oma potentsiaalset valijaskonda (antud juhul venekeelset valijaskonda) püüavad kaasata.

On kolm põhjust, miks inimesed poliitikas osalevad: 1) nad soovivad anda teada oma vajadustest, 2) nad soovivad kehtestada poliitilise süsteemi eesmärged, kuna on olemas võimalus valida eri ideoloogiate vahel ning järelkult ka eri eesmärkide vahel, 3) nad tahavad näidata seda, et nad toetavad või ei toeta poliitilist süsteemi ja selle liidreid (Meadow 1980: 72)

Demokraatlikus ühiskonnas on kõige nähtavamaks ja kõige tavalisemaks poliitilise osaluse viisiks valimised (Meadow 1980: 70). Need seovad kodanikke ja poliitikuid (Meadow 1980: 75). On olemas palju põhjusi, miks inimesed käivad valimas, kuid need põhjused võib laias laastus jagada kahte rühma: hääletamine materiaalsete ja sümboolsete eesmärkidega (*instrumental and expressive purposes* või *tangible or symbolic rewards*) (Meadow 1980: 81).

2. Venekeelne elanikkond Eestis

Mitte-eestlased moodustavad Eesti elanikkonnast 31,4 protsenti (2007. aasta andmetel 421 347 inimest). Suurima mitte-eestlaste rühma moodustavad vene keelt kõnelevad inimesed ehk venelased koos teiste slaavi rahvuste esindajatega, nagu ukrainlased, valgevenelased jne. (Heidmets et al. 2008: 46)

Siinse uuringu raames on vaatluse all poliitikute suhtlus oma valijaskonnaga, s.t just nende vene keelt kõnelevate inimestega, kellel on Eesti kodakondsus. Just nemad saavad hääletada Riigikogu valimistel ning järelkult on just see hulk inimesi poliitikute valimiseelse kommunikatsiooni sihtgrupiks. Eesti kodakondsus on umbes pooltel siin elavatest mitte-eestlastest ehk 2007. a andmetel umbes 218 000 inimesel (100 000 on teiste riikide kodanikud ja 115 000 on kodakondsuseta, mis tähendab, et need inimesed saavad hääletada ainult kohalikel valimistel). (Heidmets 2007: 46) Vene keelt kõnelevad inimesed moodustavad 15–16 protsenti valijaskonnast (Toomla 2011: 194), mis annab alust arvamuseks, et erakonnad hakkavad selle sihtgrupi eest päris aktiivselt võitlema.

Kõige rohkem elab vene keelt kõnelevaid inimesi Tallinnas ja Ida-Virumaal (Lauristin & Heidmets 2010)2.1. Venekeelse elanikkonna sotsiaalmajanduslik olukord

Kokkuvõtlikult võib öelda, et mitte-eestlaste sotsiaalmajanduslik olukord on kehvem kui eestlaste oma. Inimarengu aruande 2007 kohaselt iseloomustavad seda olukorda järgmised tunnused (Heidmets 2007: 53):

- suurem tööpuudus ja töökoha ebakindlus,
- kuulumine pigem sinikraede kui valgekraede hulka,
- haridustaseme ja töökoha nõuete suurem mittevastavus.

Samuti võib siia lisada madala enesehinnangu, mille põhjuseks on sotsiaalse tõrjutuse sündroom. Sotsiaalse tõrjutuse sündroomi võib mõista kui “heaolu defitsiidi kuhjumise protsessi, mis tekitab ühiskondliku osalemise vähenemist, jõuetus- ja pettumistunde süvenemist ning ühiskonnaelust eemaldumist” (Heidmets et al. 2008: 52). Siin on oluline märkida, et viimaste aastate jooksul on süvenenud lõhe Eesti kodakondsusega ja ilma Eesti kodakondsuseta inimeste vahel, ehk Eesti kodakondsusega venelased ei ole sotsiaalse tõrjutuse sündroomist nii palju mõjutatud kui mittekodanikud (Heidmets et al. 2008: 52).

Ka Eesti lõimumiskava 2010. aasta monitooringu kohaselt tajuvad venekeelsed sotsiaalmajanduslikku ebavõrdsust rohkem kui eestlased. (Uuringu... 2010: 2)

Venekeelse elanikkonna sotsiaalne olukord annab põhjust järeldada, et just sotsiaalabiga ja heaolu paranemisega seotud teemad on venekeelsele valijaskonnale lähedased.

2.2. Venekeelse elanikkonna õiguslik-poliitiline olukord

Venekeelse elanikkonna poliitilise ja ühiskondlikku ellu kaasamise vajadust on riigis poliitikute suu läbi palju rõhutatud. Aastal 1999 võeti vastu riiklik programm “Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007”, mis pidi viima Eesti etnilisest demokraatiast, mis *de facto* kehtis Eestis pärast taasiseseisvumist (Vetik 2002), multikultuursele demokraatiale. “Riikliku programmi kaudu toetatava integratsiooniprotsessi väljundiks on Eesti mudel mitmekultuurilisest ühiskonnast, mida iseloomustavad kultuurilise pluralismi, tugeva ühisosa ning eesti kultuuriruumi säilitamise ja arendamise põhimõtted” (Riiklik programm... 2000). Programm pidi soodustama vähemuste eesti keele õppimist, nende lojaalsuse tõstmist, kodakondsusega inimeste arvu suurendamist ja nende konkurentsivõime tõstmist. Üks programmi osa oli just “õiguslik-poliitiline integratsioon, s.t Eesti

riigile lojaalse elanikkonna kujunemine ja Eesti kodakondsuseta inimeste arvu vähenemine” (Riiklik programm... 2000). 2008. aastal jätkati integratsiooniprogrammiga vastavalt “Eesti lõimumiskavale 2008–2013”. Osa uuest integratsiooniprogrammist on samuti pühendatud õiguslikule ja poliitilisele integratsioonile. Programmis on öeldud, et see tugineb euroopalikele põhiväärtustele, sellistele nagu “demokraatia, õigusriik, rahu, üksikisiku enesemääramise õigus, inimõiguste järgimine ning kultuuriline mitmekesisus” (Eesti lõimumiskava... 2008: 4).

Etnilise demokraatia all peetakse silmas olukorda, kus institutsioneeritud on ühe etnilise rühma poliitiline ja kultuuriline domineerimine (Smooha 1990, Vetik 2002). Multikultuurilise demokraatia puhul ei ole võimalik, et poliitilisel tasandil domineerib vaid üks etniline rühm – poliitilised õigused on kõikidel ühesugused. Etniline mitmekesisus on multikultuurilises ühiskonnas tunnustatud, kuid seda on tehtud kultuurilisel, mitte poliitilisel tasandil (s.t etnilistel rühmadel on õigus moodustada kultuuriseltse ja saada haridust oma keeles, kuid erinevalt konsotsiaalsest demokraatiast ei ole võimalik moodustada poliitilisi üksusi).

Pärast Eesti iseseisvumist väljendus etniline demokraatia selles, et Eesti kodakondsuse said vaid esimese Eesti vabariigi kodanikud ja nende järeltulijad, peaaegu kõik nad olid etnilised eestlased. Siinsed venelased said kas Venemaa kodakondsuse või nn “halli passi” – määratlemata kodakondsuse. Niisuguse olukorra tulemuseks oli see, et esimeses (1990. aastal valitud) Riigikogus ei olnud ühtegi venelaste esindajat, kuna venelastel polnud õigust Riigikogu valida. Järgnenud aastatel vastu võetud ja mitu korda muudetud kodakondsuse seadus reguleeris Eesti kodakondsuse saamise protsessi. Samuti, nagu juba mainiti, võeti vastu riiklik integratsiooniprogramm, mille üheks eesmärgiks oli just poliitiline integratsioon ehk kodakondsuseta inimeste arvu vähendamine ((Lauristin & Heidmets 2002).

Võib öelda, et praeguseks hetkeks on mitte-eestlaste poliitiline olukord paranenud. Lõimumiskava monitooringus 2010 on öeldud, et praegu on halli passiga inimeste osakaal elanikkonnas 7,5 protsenti. Teiselt poolt on vähenenud ka inimeste motivatsioon kodanikeks saada (Uuringu... 2010: 2).

Nagu rõhutavad inimarengu aruande autorid, ei ole – hoolimata sellest, et nende sotsiaalne staatus ja lõimumisaste on madalamad kui kodanikel – mittekodanike valimisaktiivsus Riigikogu ega ka KOV valimistel palju madalam kui eestlastel, olles mõnel korral isegi kõrgem (Heidmets 2007: 56, 60).

2011. aasta valimistel oli valimisaktiivsus Ida-Virumaal üldise valimisaktiivsusega võrreldes kõige madalam. Kogu Eestis käis valimas 62,9% valijatest, Ida-Virumaal oli see näitaja 55,4% ehk 7,5% võrra vähem. Samal ajal Tallinnas, kus vene keelt rääkivad inimesed moodustavad poole elanikkonnast, oli valimisaktiivsus 70% (Наивысшая... 2011).

2.3. Enda määratlemine riigi osana ja riiklike institutsioonide usaldamine

Venekeelse elanikkonna suhtumises Eesti riiki on kaks külge. Esimene on enda identifitseerimine Eestiga, enda määratlemine Eesti osana. Teine on see, kuidas inimesed suhtuvad riiki, kui silmas pidada riigivõimu üldiselt ning eri riigiinstitutsioone konkreetselt.

Enamik siin elavatest mitte-eestlastest peab end Eesti rahva osaks selle põhiseaduslikus tähenduses ning identifitseerib end Eesti riigiga. Eestlased aga kahtlevad nende lojaalsuses (Heidmets et al. 2008: 57–58).

Meadow (1980) on väitnud, et osalus valimistel näitab ennekõike seda, et inimesed toetavad olemasolevat süsteemi. Nii et statistilised andmed venekeelsete valimisaktiivsuse kohta võivad kinnitada väidet venelaste lojaalsusest.

Samal ajal tunneb venekeelne elanikkond end eestlastega võrreldes teisejärgulisena. Peale soovi, et nende arvamusega rohkem arvestataks (Heidmets et al. 2008: 58), tunnevad nad ebavõrdsust poliitiliste õiguste vallas, hariduses, ühiskonnaelus osalemises ning teenuste ja informatsiooni kättesaadavuses (Kallas 2007, Heidmets 2007: 58 kaudu)

Kui aga rääkida lojaalsusest just võimule ja institutsioonidele, siis selgub, et lojaalsust ei ole.

Pärast 2007. aasta aprillikriisi vähenes venekeelse elanikkonna usaldus osa riigiinstitutsioonide vastu, nagu valitsus, Riigikogu, president ja politsei (Heidmets et al. 2008: 30). Riigivõimu ja valitsust mainiti vene portaalide arvamugutes äärmiselt negatiivsetes toonides. Mõnikord teevad autorid ise vahet lojaalsusel riigi ning lojaalsusel võimude vastu. Ilmekad on järgmised tsitaadid:

“То есть, принимая гражданство ЭР, я, как минимум, обещаю соблюдать законы этого государства и, что немаловажно, исправно платить налоги, чтобы это самое государство содержать. Это – общепринятое понимание термина “лояльность”,

хотя в Эстонии в последнее время он трактуется значительно шире – отношение к государству как таковому начинают путать с отношением к конкретно взятому правительству. То есть, если тебе не нравятся Ансип или Лаар – ты не лоялен, а если трактовать еще шире – ты враг государства.”¹ (Tšaplõgin 2010). Edasi kurdab autor artiklis, et Eesti riik ei ole tema suhtes lojaalne, kuna ei võimalda tema lastel õppida emakeeles, teisaldas pronkssõduri ning tekitas töötust, mille tõttu eeskätt kannatas just venekeelne elanikkonna osa.

“Мне-то все время казалось, что достаточно просто относиться с любовью к своему дому, своему городу, знать историю мест, где ты живешь, ладить с соседями, жить честно, не нарушая законы, и выучить государственный язык, поскольку это, по меньшей мере, культурно по отношению к самой стране и национальному большинству в ней живущему.

Теперь мне заявляют, что под интеграцией понимаются радостные аплодисменты хамскому поведению группе чинуш, решивших взбаламутить народ ради победы на выборах, покорное принятие, а еще лучше личный вклад в лай, направленный в сторону России (там же, прости Господи, свое понимание демократии) и бесконечное благодарение коренного населения за то, что оно благородно позволяет мне жить на своей земле.

Увы, страной управляют политики. Они же руководят тем потоком пропаганды, который вколачивается в головы простого населения.”² (Kablukova 2010)

Mingil määral võivad olla näitlikud ka venekeelse Postimehe küsitluse tulemused, kus 95,9% osalenud lugejatest vastas, et nad ei usu poliitikute valimiseelseid lubadusi (Читатели... 2010). Ka lõimumiskava monitooringu kokkuvõttes on öeldud (Lõimumiskava... 2010: 35): “kohanemine Eesti

¹ “Võttes vastu EV kodakondsuse, luban ma vähemalt täita selle riigi seadusi, ning, mis on tähtis, korralikult maksta makse, et seda sama riiki ülal pidada. See on üldtunnustatud arusaam “lojaalsuse” terminist, kuigi Eestis tõlgendatakse seda viimasel ajal märksa laiemalt – suhtumist riiki kui sellisesse hakatakse segama suhtumisega konkreetsesse valitsusse. See tähendab, et kui sulle ei meeldi Ансип või Лаар, ei ole sa lojaalne, ning kui tõlgendada veel laiemalt – siis oled riigi vaenlane.”

² “Mulle tundus alati, et on piisav lihtsalt suhtuda armastusega oma kodusse ja linna, teada oma elupaiga ajalugu, hästi läbi saada naabritega, elada ausalt ilma seadusi rikkumata ning õppida selgeks riigikeel, kuna see on vähemalt kultuurne riigi vastu ja enamusrahva vastu. Nüüd teatakse mulle, et integratsiooni all peetakse silmas rõõmsaid aplause rühma ametnikuhingede jõhkrale käitumisele, kes valimisvõidu nimel otsustasid rahva üles ärritada, alandlikku leppimist, ja veelgi parem – panustamist Venemaa kallal haukumisse (seal ju, Jumal tänatud, on oma arusaam demokraatiast), ning lõputut põlisrahva tänamist selle eest, et see õilsalt lubab mind elada nende maal. Paraku juhivad riiki poliitikud. Nemad ka juhatavad seda propagandavoogu, mida taotakse tavalise elanikkonna pähe.”

ühiskonnas, mis on seotud kontaktide ja keeleoskusega, paraneb, kuid võõrandumine Eesti riigist kui poliitilisest institutsioonist, mis on seotud usalduse ja kuuluvustundega, pigem süveneb.”

2.4. Usaldus kogukondade vahel

Vastavalt Eesti lõimumiskava eesmärkide saavutamise monitooringule 2010 (Uuringu... 2010: 6) ei usalda eesti ja vene kogukonnad teineteist nii, nagu nad usaldavad enda kogukonda. Vene kogukonnast usaldab venelasi 87%, eestlasi aga vaid 61%. Sarnane on ka eestikeelse elanikkonna suhtumine: enda rahvuse esindajaid usaldab 93% eestlastest, venelasi vaid 66%.

Samal ajal rõhutavad monitooringu autorid, et vastastikune usaldus on varasemast kõrgem.

2.5. Aktiivsus kodanikuühiskonnas

Vastavalt inimarengu aruandele 2007 on venekeelse elanikkonna huvitatus ühiskondlikust tegevusest nõrgem kui eestlaste oma. Mis puutub poliitilistesse ühendustesse kuulumist, siis sellised tegevused ei huvitanud eriti ei eestlasi ega ka venelasi (MeMa 2005, Heidmets 2007: 60–61 kaudu). Lõimumiskava 2010 monitooring näitab, et osalemine kodanikuühendustes ja organisatsioonides on siiski kasvanud (Uuringu... 2010: 4).

Hoolimata sellest, et venekeelsete osalus kodanikuühendustes on madalam kui eestlaste oma (Uuringu... 2010:) on venekeelses kogukonnas olemas silmatorkavad poliitilised ühendused. Kõige kuulsamad nendest on Spisok Klenskogo ja Notšnoj Dozor. Samuti tõstetakse meedias tihti üles näiteks Vene kultuuriautonomia loomise teema ning aastatel 2010–2011 toimuvad Vene Maapäeva valimised. Kuid on arusaadav, et need silmapaistvad poliitilised ühendused ega kodanikualgatused ei pälvi kogukonnas üksmeelset heakskiitu. Eri ühenduste esindajate ja ühiskonnategelaste vahel toimuvad meedias pidevad kokkupõrked, siinkohal annab end tunda venekeelse kogukonna sisemine lõhestumine.

Peale ülalpool mainitud sotsiaalse lõhestatuse on veel arvamuste lahkumine ja pidev arutelu kogukonna olukorra ja perspektiivide üle, neid arvamusi saab kuulda venekeelses meedias peaaegu iga päev. Küsimuse, mis kogukonna ees seisab, formuleeris täpselt ajakirjanik Rodion Denissov (Denissov 2010): “Хотим ли мы быть вечными *homo soveticus*, либо быть частью “русского

мира” в понимании российской внешней политики, либо стать национальным меньшинством в трактовке ЕС, либо полностью ассимилироваться?”³

2.6. Venekeelse elanikkonna esindatus

Venekeelsel valijal on kaks võimalust valiku tegemiseks (Heidmets et al. 2008: 61): 1) ta võib anda oma hääle etnilisele erakonnale, 2) ta võib toetada mingit “suurt” erakonda lähtudes selle ideoloogiast ja maailmavaatest, mitte etnilisest identiteedist. Võib ka lisada, et on olemas mõlemaid lähenemisi ühendav käitumine – siis, kui venekeelne valija annab oma hääle suurte erakondade vene päritoluga kandidaatidele.

Etnilised erakonnad on parlamendis olnud esindatud vaid kahel korral: Vene Erakond Eestis 1995. aastal ning Konstitutsioonipartei samal aastal. Kohalikel valimistel pole etnilised parteid edukaiks osutunud (Heidmets et al. 2008: 61), 2007. aasta uuringute kohaselt pakkusid vene parteid venekeelse valijaskonna jaoks nullilähedast huvi, kõige eelistatum oli aga Keskerakond (TÜ Pol 2007, Heidmets et al. 2008: 61 kaudu).

Just Keskerakond on ülalnimetatud kolmanda, kaht lähenemist ühendava variandi kehastus. Politoloog Rein Toomla (2011: 202) märgib, et Keskerakonna “vene poliitika” väljendub just kaadriküsimustes Toomla 2011. Näiteks, 2005. aastal olid Tallinna linnavolikogu KE fraktsioonist 63% mitte-estlased (Heidmets et al. 2008: 62). 2011. a valimistel oli KE valimisnimekirjas 23 venekeelset kandidaati (125-st, ehk umbes 18%) (2011. aasta... 2011). Samuti oli Riigikogu XI koosseisus enamik venelasi KE liikmed. Kuid venekeelsete saadikute osakaal Riigikogus on siiski liiga väike võrreldes venelaste osakaaluga elanikkonnas üldiselt (siin on oluline meeles pidada, et venelaste valimisaktiivsus iseenesest ei ole niivõrd madal). Kõikides Riigikogu koosseisudes on venelasi olnud vaid 5–6 inimest, v.a 1990. aasta koosseis, kus venelasi ei olnud (Heidmets et al. 2008: 62).

Selgub, et kandidaatide rahvuslik kuuluvus ei ole vene valijale niivõrd tähtis (Kallas 2007, Heidmets 2007: 62 kaudu): “...fookusgruppides ja personaalintervjuudes ei pidanud venekeelsed

---

³ “Kas me soovime olla igavesed *homo soveticus*’ed või olla “vene maailma” osa, kui silmas pidada Venemaa välispoliitikat, või saada rahvusvähemuseks EL-i tõlgenduses, või assimileeruda täielikult?”

intervjueeritavad valimistel kandidaatide eelistamist nende rahvuse järgi õigustatuks ning leidsid, et parteisid tuleb valida maailmavaate ja mitte kultuurilise-rahvusliku kuuluvuse järgi Inimarengu aruanne 2007 (Heidmets et al. 2008: 62) on rõhutatud, et olukord, kus on olemas mitmerahvuselised parteid, on soodne ühise riigiidentiteedi kujunemisele.

Ülalpool kirjeldatud venekeelse elanikkonna olukorra iseloomustusest võib tähtsamate joontena välja tuua järgmist:

- Sotsiaalne olukord on halvem kui eestlastel.
- On olemas määramata kodakondsusega inimeste probleem.
- Venekeelne elanikkond ei ole ühtne ei sotsiaalselt ega ka enesemääratluselt.
- Venelaste ja eestlaste vastastikune usaldus on madal. Venekeelne elanikkond ei usalda poliitikutid, kuigi on lojaalne riigile üldiselt.
- Venekeelne valija eelistab üht konkreetset erakonda.

Venekeelse elanikkonna sotsiaalne olukord on kehv, mistõttu oodati, et venekeelse valijaskonnaga suheldakse 2011. a valimiste eel ja et poliitikud pühendaksid tähelepanu sellele teemale. Samuti võib venekeelse valijaskonna jaoks tähtsate teemadena nimetada kodakondsuseta inimeste probleemi, Ida-Virumaa regiooni arengut (enamik venelasi elab seal), suhteid Venemaaga, venekeelse hariduse tulevikku (seoses läheneva üleminekuga eestikeelsele aineõppele on see teema eriti päevakajaline) ning üldisi arutelusid kogukonna identiteedi ja tuleviku üle. Seda, kui palju iga erakond nendest teemadest räägib ning kuidas neile läheneb, loodetakse teada saada selle uuringu abil.

Venekeelne elanikkond on sisemiselt lõhestatud. Kas poliitikud arvestavad sellega oma kommunikatsioonis või suhtlevad ühtlase massiga? Või ei erista nad üldse venekeelset valijaskonda üldisest valijaskonnast? Nendele küsimustele saab leida vastuse, vaadates lähemalt poliitikute tekste ja seda, kuidas nad pöörduvad venekeelse valijaskonna poole ning millisena seda näevad. Samuti võib näitlik olla ka see, mis teemasid poliitikud valivad suhtlemisel venekeelse valijaskonnaga, näiteks, kas eelistavad universaalsemaid või spetsiifilisemaid teemasid.

Roman Jakobsoni kommunikatsioonimudeli järgi on üks keele funktsioonidest faatiline funktsioon, osapooltevahelist kommunikatsiooni toetamine. Võib oletada, et pidev kontakt, pidev suhtlus soodustab usalduse tekkimist. Nagu näha, seda usaldust praegu ei ole. Poliitikute esinemistest

venekeelses meedias valimiste eel ei tuleks oodata mitte ainult oma programmi esitamist ega väitlust päevakajalistel teemadel, vaid ka usalduse loomise katset, mis sõltub sellest, kuivõrd tihti ja kuivõrd otseselt suhtlus toimub. Selle tõttu loodetakse vastata uurimisküsimustele “Kui palju esinevad eri erakonnad venekeelses meedias?” ning “Kuivõrd otseselt nad suhtlevad venekeelse valijaga?”.

3. Meedia ja valimised

3.1. Meedia roll valimiste eel

Meadow (1980: 163) nimetab meediat juhtmuutujaks valimiskampanias. Meedia avaldab mõju nii kampaniale ja selle strateegiale kui ka valijale. Teiselt poolt on aga oluline meeles pidada, et meedia peegeldab ka inimeste hoiakuid, arvestab lugeja eelsoodumusi. See tutvustab valikuvõimalusi inimestele, kuid inimesed ise teevad otsuse.

Kuna poliitilise kommunikatsiooni eesmärgiks on avaldada mõju info saajale, siis püüavad poliitikud kasutada meedia ressursse selle eesmärgi saavutamiseks (McNair 2001). Poliitikute jaoks on väga soodne pälvida nn “vaba meedia” tähelepanu, kuna erinevalt reklaamist ei näe meedias ilmuv teave välja kui kallutatud ja kavatsetud, ning järelikult ei tekita inimestes tõrget. Meedia edastab poliitikute sõnumeid, kuid teiselt poolt on väljaanded väga uhked oma “avaliku hääle” üle, mis väljendub analüüside ja juhtkirjade avaldamises ning lugejate arvamuste edastamises. Nii et poliitikud, ühelt poolt, soovivad pääseda meediasse, teiselt poolt aga ei ole see, mis kujul nende sõnum sinna jõuab, täielikult nende kontrolli all (McNair 2001: 125–126).

McNair (2001) märgib, et erakonnad palkavad tavaliselt suhtekorraldusspetsialiste, kes hoolitsevad partei ja selle liidri imago ning selle eest, et erakond saaks võimalikult palju soodsat kajastust. Ka teised uurijad on täheldanud, et nüüdisaegsele valimiseelsele kommunikatsioonile on omane selline tunnus nagu kampaniate professionaliseerumine. Parteides on olemas spetsialistid, kes tunnevad hästi meediat ning teavad, kuidas erakond peab käituma, et pälvida meedia tähelepanu (Blumler & Kavangh 1999, Tigasson 2003, Shein-Meier 2009 kaudu).

Meedias võivad parteid käituda proaktiivselt või reaktiivselt. Proaktiivne käitumine tähendab, et parteid korraldavad niinimetatud pseudo-sündmusi, et saavutada meedia tähelepanu, selliseid nagu näiteks parteide konverentsid. Samuti kuuluvad proaktiivsete instrumentide hulka pressikonverentsid, mis võimaldavad parteidel luua agendasid. Reaktiivne käitumine tähendab seda, et parteid püüavad minimeerida kahjuliku informatsiooni ilmumist (McNair 2001: 7).

Kui rääkida just tänapäeva meedia eripäradest, siis Shein-Meieri töös on eristatud veel selliseid tänapäeva poliitilise kommunikatsiooni omadusi nagu populismi levik, meediapildi mitmekesisustumine ja killustamine ning konkureerimine poliitikaväliste teemadega. Poliitiline

kommunikatsioon muutub populistlikuks, kuna meedia tahab oma lugejate tähelepanu hoida. (Blumler ja Kavangh 1999, Shein-Meier 2009: 220 kaudu).

Toimetuse mõju lõpliku sõnumi kujundamises on suur, kuid siinse töö raames on otsustatud keskenduda pigem poliitikute käitumisele meedias, arvestamata niisuguseid muutujaid nagu sama teabe erinev esitamine eri väljaannetes, toimetuse arvamused jt. Sellega püütakse saada vastust küsimusele, mida just poliitikud ise tahavad oma valijaskonnale öelda. Selline poliitilise kommunikatsiooni tunnus nagu kampaaniate professionaliseerumine ja ka teised selles peatükis ning peatükis “Poliitiline kommunikatsioon *online*-meedias” nimetatud poliitilise kommunikatsiooni tunnused annavad alust arvamusele, et poliitikute esinemised meedias on tihti kavatsatud.

3.2. Venekeelse meediapildi iseloomustus

Kuna jutt käib poliitikute kommunikatsioonist venekeelse valijaskonnaga, siis on loomulik, et hakatakse uurima venekeelset meediat.

Vähemuspressi funktsioonid (Leicovic, 1986, McQuail, 1984: 204, Togora 1986, Jakobson 2002 kaudu):

- 1) vähemuse rahvusliku, kultuurilise, sotsiaalse identiteedi säilitamine, ajaloolise isamaaga sidemete säilitamine;
- 2) vastuvõtvasse ühiskonda integratsiooni hõlbustamine.

Riggins väidab (1992: 276–285, Jakobson 2002: 295 kaudu): “Vähemuste meedia laenab stiile ja väljendeid domineerivast grupist, samuti süvendab niisugust fenomeni nagu *intellectual ghettoisation*, edendab osalist või täielikku auditooriumi assimilatsiooni. Samal ajal kasutab vähemuste meedia vähemuste vastas-ideoloogiat, vähemuste keelt, kehtestab vähemuste agendat, propageerib vähemuste organisatsioone, mis aktiivselt oponeerivad vähemuste kultuurilisele assimilatsioonile.”

Praegu on venekeelne meediapilt selline, et üleriigilistest paberväljaannetest on olemas venekeelne Postimees, Den za Dnjom, MK-Estonia ja KP-Severnaja Evropa. Venekeelne Postimees koosneb nii eesti toimetuse materjalidest kui ka vene toimetuse omadest. KP ja MK edastavad oma toimetuse

materjale koos suurte Venemaa ajalehtede Komsomolskaja Pravda ja Movskovskij Komsomolets omadega. Den za Dnjom materjalid on täiesti selle toimetuse omad.

Loomulikult on olemas ka munitsipaalsed ja regionaalsed väljaanded, nagu näiteks venekeelsed Linnaleht või Põhjarannik.

Üha tähtsamat rolli täidab *online*-meedia. Kui näiteks venekeelse Postimehe tiraaž on umbes 10 000–12 000 (EALL... 2011), siis rus.postimees.ee portaali külastatavuse näitajad on suuremad – 16 000–22 000 inimest päevas (TNS Metrixi... 2011). rus.delfi.ee külastavus ulatub 50 000 inimeseni päevas – see on kõige külastatavam venekeelne portaal Eestis (TNS Metrixi... 2011). Niisuguseid suuri üleriigilisi portaale iseloomustab sage värskendamine, paberväljaannetes ilmuvate materjalide avaldamine ning kuuluvus suurtele kontsernidele (mis tähendab eestikeelse osa olemasolu ning eestikeelsete ja venekeelsete osade sisu ning struktuuri sarnasust).

Samuti on olemas mitu vähem populaarset portaali, mida nii tihti ei uuendata ja mis ei sea endale eesmärki olla kõige kiirem uudiste edastaja, keskendudes pigem sellele, et artiklid oleksid sisukamad. Niisugusteks portaalideks on näiteks baltija.eu, mnenie.ee, veneportaal.ee._

Selles töös on otsustatud uurida kolme suuremat venekeelset uudisteportali: rus.delfi.ee, rus.postimees.ee, dzd.ee. Need on kõige külastatavamad, järelkult kõige mõjukamad. Detailne portaalide iseloomustus on toodud peatükis “Uuritavate kanalite iseloomustus”.

Pidades silmas venekeelse *online*-meedia tähtsust ning mõnedel juhtudel ka eestikeelsete portaalidega samadesse kontsernidesse kuulumist, oleks otstarbekas tugineda Hanna Shein-Meieri (2009) ja Tuuli Kochi (2007) uuringutele, mis kirjeldavad eestikeelseid uudisteportale 2009. aasta KOV valimiste ja 2007. aasta Riigikogu valimiste eel (peatükk “Poliitiline kommunikatsioon *online*-meedias”). Kuid ei saa kõrvale jätta ka Valeria Jakobsoni (2002) uurimust, mille ta koostas venekeelsete paberväljaannete Estonia ja Molodjož Estonii põhjal 1999. aasta valimiste eel.

3.3. Venekeelse meedia eripära valimiste eel

Oma töös “The role of the minority press in the process of integration” uuris Valeria Jakobson, missugused hinnangud integratsioonile ilmusid venekeelsetes üleriigilistes lehtedes Molodjož

Estonii ja Estonija aastatel 1999 (enne Riigikogu valimisi) ning 2000 (linnavalitsuse kriisi ajal Tallinnas).

Kuna siinse töö teemaks on just poliitikute esinemine meedias, siis on antud teema raames kõige huvipakkumaks järelduseks Jakobsoni tööst see, et 1999. ja 2000. aastal olid venekeelsed lehed üldiselt kohalike venekeelsete poliitikute mõju all. 1999. aasta sügisel propageerisid venekeelsed ajalehed niisuguseid rahvustevahelisi suhteid, mille olid välja pakkunud venekeelsed poliitikud. Need põhinesid etno-kultuurilise isolatsiooni ja paternalismi elementidel (Jakobson 2002: 301).

Venekeelses meedias ei esinenud arvamuste mitmekesisust. Riiklikud institutsioonid eriti ei kasutanud võimalust võtta sõna venekeelses meedias, eeldades, et venelased peaksid jälgima eestikeelset pressit. Tulemuseks oli see, et vene poliitikud ja ärimedid hakkasid vene pressit rahaliselt toetama ning varustama seda teabega, mille tulemuseks oli venekeelse pressit kallutatud. See omakorda tõi kaasa usaldusvääruse ja populaarsuse langemise ning selle, et inimesed eelistasid isikutevahelist kommunikatsiooni. Samuti mõjus negatiivselt info kehv kvaliteet, analüüsi ja konstruktiivsete ettepanekute puudus (Jakobson 2002: 303).

Vene meedia ei kasutanud oma võimalusi olla instrumendiks integratsiooniprotsessis. Selle asemel oli see pigem barjääriks venelaste ja Eesti riigi ning ühiskonna vahel. 2000. aastal oli situatsioon natukene parem, kuid siiski ei informeeritud lugejaid poliitilistest ega ühiskondlikest sündmustest või tehti seda killustatud ja kallutatud viisil. Jakobson järeldab, et aastatel 1999–2000 valitses oht, et Eesti riik ja ühiskond kaotavad vene meediat kui võimaliku instrumendi sotsiaalsete protsesside reguleerimiseks.

3.4 Poliitiline kommunikatsioon *online*-meedias

“*Online*-ajakirjandus tähendab traditsiooniliste ajakirjandusžanrite ja uue tehnoloogia kohtumist” (Engebretsen 2006, Koch 2007: 9 kaudu).

Shein-Meier (2009) ja Koch (2007) on välja toonud olulised poliitilise kommunikatsiooni tunnused eesti *online*-meedias. Need on 1) info kiire uuendamine ja poliitikute suurem eksponeerimine uudistes, 2) poliitikute suurem kontroll meedia sisu üle, 3) kõikide jaoks võimalus oma sõna öelda,

4) pidevad rünnakud ja rünnakutele vastamine. Sellele lisanduvad veel meediapildi killustatus ja populismi levik.

Info kiire uuendamine – poliitikud ilmuvad uudistes pidevalt

Murdock (Croteau ja Hoynesi kaudu 2001: 21, Koch 2007: 5 kaudu): “Info kiire edastamine on tähtis kodanikuühiskonna rajamiseks, kuna 1) igakülgne ligipääs infole, analüüsidele, nõuannetele annab inimestele võimaluse oma õigusi mõista ning, järelikult, täielikult rakendada; 2) inimesed peavad olema täielikult informeeritud poliitilistest otsustest-valikutest ning neil peaks olema võimalus esitada ka omapoolset kriitikat ning teha ettepanekuid alternatiivsete valikute jaoks; 3) kodanikel peab olema võimalus ära tunda oma püüdlusi läbi keskse kommunikatsioonisektori pakutavate esindatuste, ning neil peab olema võimalus arendada ja laiendada oma esindatust.”

Interneti formaat, kus infot uuendatakse pidevalt, nõuab parteidelt väga head reaktsioonivõimet – nagu märgib Norris, “parteid peavad ööpäev läbi olukorra muutustele reageerima” (Norris 2000: 171, 176, Shein-Meier 2009: 9 kaudu). Shein-Meier (2009: 8) on oma uuringu tulemusena samuti teinud järelduse, et “pidevalt uuenevad uudisportaalid võimaldavad poliitikutel reageerida üksteise väljaütlemistele kiiresti ning astuda teise poolega dialoogi, kuni teema on veel kuum”.

Online’i kiire uuendatavus väljendub ka internetimeedia artiklite mahus – võrreldes paberlehtede mahuga on *online*’i sisu neli korda mahukam, ainult veidi üle veerandi *online*’is avaldatud artiklitest ilmub paberlehtedes (Shein-Meier 2009).

Poliitiline kontroll

Erinevalt paberväljaannetest, kus ilmuvad pikemad artiklid, ilmuvad *online*-meedias tihti artiklid, mis tsiteerivad vaid üht inimest – sageli on need pressiteated või poliitikute blogipostitused. Enamikul juhtudel ilmuvad need peaaegu muutmata kujul (Shein-Meier 2009: 46), oletatavasti portaalide uuendamise kiire tempo pärast. Selle tõttu võib öelda, et *online*-meedia on rohkem poliitikute kontrolli all ning pressiteadete ja blogipostituste puhul on tegu samasuguse kontrolliga kui poliitilise reklaami puhul (Shein-Meier 2009: 99). Selles mõttes illustreerib *online*-meedia McNairi ideed vaba meedia kõitvusest poliitikute jaoks, kuid erineb tema eeldusest, et poliitikud ei saa suurel määral kontrollida meedia sisu. Samuti väidab McNair (2001), et poliitiliste sündmuste

edastamises on meedia tihti kallutatud ning sõnumeid muudetakse sel ajal, kui nad liiguvad kommunikaatorist auditooriumini.

Võib oletada, et poliitikute tiheda esinemise ning toimetamata uudiste poolest erineb *online*-meedia paberväljaannetest – Kochi (2007: 32) uuringu tulemused näitavad, et kui 2007. aastal *online*'is võtsid sõna poliitikud, siis paberväljaannetes – eksperdid.

Norris (2004, Koch 2007 kaudu): “Norris leiab, et interneti mõju on sõltuv “pakkujast” ehk eelkõige sellest, mida parteid, huvigrupid ja uudisteportaalid oma veebikülgedele üles panna otsustavad. Samas tõdeb ta, et näiteks blogid ja kandidaatide veebiküljed, mida kasutati ohtrasti USA 2004. aasta valimistel, laiendavad inimeste võimalusi rääkida kaasa poliitikas.”

Rohkem võimalusi väikeste parteide jaoks oma sõna öelda

Tänu meediapildi mitmekesisumisele saavad sõna inimesed “väljastpoolt traditsioonilist poliitikat”, kellele traditsiooniline meedia pöörab vähe tähelepanu (Howard 2006: 75, Herrnson *et al.* 2007: 33 Shein-Meier 2009: 11 kaudu). Shein-Meier kinnitab seda ka oma järeldusega, et mõned väiksemad ja radikaalsemad poliitilised jõud ning poliitikute tegevused, millele traditsiooniline meedia tähelepanu võib-olla ei pööraks, saavad *online*-väljaannetes kajastuse. Samasugused on Kochi (2007: 45): “*Online*'s said sõna ka väiksemad erakonnad, nagu näiteks Eesti Kristlikud Demokraadid, Vasakpartei või Iseseisvuspartei, kes ei jõua tavaliselt oma marginaalsuse tõttu paberväljaandesse.” Koch märgib, et niisuguse teabe levitamine paljude inimeste seas on demokraatiale väga tähtis. Võib lisada, et venekeelse elanikkonna jaoks on see erilise tähtsusega, kuna etnilised parteid kuuluvad just niisuguste “marginaalsete” poliitiliste jõude hulka.

Rünnakud ja rünnakutele vastamine

Suurem osa poliitikaga seotud artikleid on poliitikute rünnakud ja vastused rünnakutele ehk valimiseelne debatt (Shein-Meier 2009: 88).

Arvestades sellega, et *online*-meedia on poliitikute jaoks mugav areen esinemiseks, kus võib pidevalt ennast näidata, tuleb veel kord rõhutada, et just *online*-meedia uuring võib hästi kirjeldada, mida ja kuidas just poliitikud ise tahavad oma valijaskonnale näidata. Sellises olukorras poliitikuid võib võrrelda gladiaatoritega, kusjuures meedia on nende areeniks ja valijaskond publikuks. Kuna

ühiks poliitikute *online*-meedias käitumise tunnuseks on pidevad rünnakud, siis oodatakse ka siinses uurimuses palju artikleid, kus hinnanguid antakse just teistele poliitikutele. Kui poliitikud on avalikkuse tähelepanu all, siis vastastikused rünnakud on need, mida nad tahavad avalikkusele näidata. Sel juhul ei ole see enam kommunikatsioon poliitikute vahel, vaid poliitikute kommunikatsioon auditooriumiga. Selle tõttu peetakse töös vajalikuks vastata ka küsimusele, kuidas toimub väitlus erakondade vahel.

4. Kokkuvõtte teoreetilistest lähtekohtadest ja nende seos edasise uuringuga

Uuringu eesmärgiks on saada vastus küsimusele “Kuidas poliitikud suhtlevad venekeelse valijaskonnaga 2011. aasta valimiste eel?”. Sellele küsimusele vastust saada on tähtis, sest poliitiline osalus on venekeelse elanikkonna üldise lõimumise lahutamatu osa.

Venekeelne kogukond on kogukond oma probleemide ja eripäradega (peatükk “Venekeelne elanikkond Eestis”). Et teada saada, kuidas nende eripäradega kommunikatsioonis arvestatakse, otsustati püüda vastata järgmistele küsimustele.

- Kuivõrd otseselt partei liikmed suhtlevad venekeelse lugejaga?
- Millistel teemadel esinevad eri erakonnad venekeelses meedias? Milliseid vene elanikkonna probleeme / vene elanikkonna jaoks tähtsaid teemasid erakonnad esile tõstavad ja oma esinemistes kasutavad?
- Kuidas poliitik/erakond läheneb nendele teemadele? Milliste teiste teemadega ja kriteeriumitega neid seostatakse?
- Millisena erakonnad näevad venekeelset elanikkonda eri teemadega seoses? (Kas ühtne/killustatud, aktiivne/passiivne, lojaalne/vaenulik, integreeritud/marginaalne, progressiivne/vanamoodne jne.) Kuidas poliitik suhestab ennast venekeelse elanikkonnaga (“meie” või “nemad”)?

Kavatsetakse uurida parteide esinemist kolmes üleriigilises venekeelses portaalis. Vaatluse all on just poliitikute esinemised aktiivsete tegelastena. Suur osa poliitikute esinemistest meedias on nende väljaütlemised üksteise kohta, ja kuna seda tehakse avalikult, siis võib seda pidada kommunikatsiooniks laiema avalikkusega. Selle tõttu otsitakse ka vastust küsimustele “Kuidas toimub poleemika erakondade vahel?” (– kui palju positiivseid ja negatiivseid hinnanguid annab üks partei teisele? – kui palju parteid annavad hinnangut üksteisele?), “Kuidas toimub erakondadevaheline väitlus eri teemadega seoses?”

Uuringu tulemusena loodetakse näha terviklikku mitmekesisist pilti eri erakondade suhtlemisest venekeelse valijaskonnaga ja üksteisega venekeelses meedias.

III Uuritava objekti iseloomustus – erakonnad ja meedia

Siin osas antakse detailne iseloomustus valimistel osalevatele suurematele erakondadele (+ Vene Koondis) ning meediakanalitele, mida hakatakse uurima.

1. Venekeelse elanikkonna ja erakondade suhted 2011. aasta valimiste eel

Kuna antud töös uuritakse poliitikute kommunikatsiooni venekeelse valijaskonnaga, siis on vaja teada nende suhete tausta. Samuti on vaja anda ülevaade parteide valimislubadustest. Varasem kommunikatsioonikogemus ja tulevikulubadused on põhjaks, millest lähtub ja millele tugineb valimiseelne kommunikatsioon. Niisuguseks baasiks võib olla ka venekeelsete isikute arv partei valimisnimekirjas, kuna võib oletada, et venelased võivad pöörata rohkem tähelepanu just vene taustaga kandidaatidele ning tunda nendega lähedust. Niisuguse arvamuse toetuseks võiks tuua Toomla (2011: 203) väite, et Keskerakonna edu venekeelse elanikkonna seas põhineb just sellel, et erakonnas on rohkem vene päritoluga inimesi kui mujal Toomla 2011. Kuid teiselt poolt, inimarengu aruande 2007 kohaselt (Heidmets et al. 2008: 62) näitas uuring fookusgruppides, et venekeelsete jaoks on tähtis partei poliitika sisu, mitte rahvuslik koosseis. Nime järgi on mõnikord raske otsustada, kas kandidaat on “venekeelne” või mitte, kuna mõned venekeelsed kannavad tihti eesti nimesid ja vastupidi. Et “venekeelsust” määrata, vaadeldi kandidaatide tutvustusi ning nende esinemisi venekeelses meedias.

2011. aasta Riigikogu valimistel kandideerivad järgmised erakonnad (sulgudes nimekirja suurus):

Reformierakond (125)

Erakond Isamaa ja Res Publica Liit (125)

Keskerakond (125)

Sotsiaaldemokraatlik erakond (125)

Erakond Eestimaa Rohelised (122)

Eestimaa Rahvaliid (osa nimekirjast moodustavad Eestimaa Ühendatud Vasakpartei liikmed) (88)

Erakond Eesti Kristlikud Demokraadid (15)

Eesti Iseseisvuspartei (16)

Vene Erakond Eestis (16)

ning üksikkandidaadid (32 üksikkandidaati)

1.1. Vene Erakond Eestis (VEE) / Vene Koondis

Erakond on moodustatud 1994. aastal, ja alates sellest ajast on sellega liitunud veel 4 erakonda. VEE saavutas valimisedu üks kord – 1995. aastal. Kuni 2002. aastani vahetas erakond mitu juhti, kuid aastast 2002 on partei juhiks Nikolai Maspanov. Hoolimata sellest oli partei esinumber 2011. aasta valimistel tuntud poliitik Dmitri Klenski, kelle liikumine Spisok Klenskogo liitus VEE-ga ühise nimekirjaga valimistel osalemiseks. Vene Erakond Eestis on praegu ainus etniline erakond Eestis (Vene Erakond Eestis 2011).

Kuni 2003. aastani toetas vene erakondi umbes kaks kolmandikku venekeelsest valijaskonnast. 2003. aasta valimistel ei õnnestunud vene erakondadel parlamendi pääseda ning vene valijaskond pettus nendes. Toomla (2011: 202) seletab seda järgmiselt: “Tõenäoline põhjus peitub selles, et vene erakonnad sarnanesid toona ja sarnanevad ka praegu pigem survegruppide kui kogu poliitikategemise sfääri hõlmavate erakondadega. Nende eesmärgid olid võrdlemisi kitsad – keele- ja kultuuriprobleemid ning suhted Venemaaga.”

2011. aasta valimistel ei ole tegu lihtsalt VEE-ga, kuid selle erakonna põhjal moodustatud ühise valimisliiduga, nn Vene Koondisega. Partei nimekirjaga liitusid mõned üksikkandidaadid ja poliitiline ühendus Spisok Klenskogo. Vene Koondis ehk ühine nimekiri moodustati selleks, et takistada venekeelse valijaskonna häälte jagunemist eri suurparteide etniliste kandidaatide vahel, koondada nende häáli ning sellega ületada Riigikokku saamiseks vajalik viie protsendi künnis.

See ei ole esimene kord, mil VEE ühendab jõupingutused teiste poliitiliste parteide või liikumistega, et ületada valimiskünnist. Näiteks on nii juhtunud aastal 1995, mil VEE ja Ühendatud Rahvapartei moodustasid ühe valimisliidu (VL Meie Kodu On Eestimaa) ja said Riigikogus kuus kohta. 2003. aasta valimiste eel ühines VEE kolme erakonnaga – need olid Vene Ühtsuspartei, Erakond Eestimaa Ühtsus ja Vene Balti Erakond Eestis. Kuid 2003. valimistel ei pääsenud nad parlamendi. Nii et praegust ühinemist võib hinnata kui katset korrata 1995. aasta edu, kasutades samasuguseid meetmeid (Toomla 2011: 47)

Rääkides katsetest saada parlamendi, siis veel ühel korral on etnilisi erakondi saatnud valimistel edu, nimelt 1999. aastal, mil Eestimaa Ühendatud Rahvapartei sai Riigikogus samuti kuus kohta (Seda

erakonda praegu ei eksisteeri, kuna see liitus 2007. aastal Eestimaa Ühendatud Vasakparteiga) (Eestimaa Ühendatud Vasakpartei 2011, Vene Erakond Eestis 2011).

Vene Koondise valimisprogramm:

Valimisloosung – “Koos!”

ERR-i valimisportaalis kirjeldatakse koondise valimisprogrammi põhimõtet järgmiselt: “Koondise valimisprogrammi preambul: “Me elame koos Eestis, me maksame koos makse – meil koos tuleb juhtida riiki!” – ainult koos oleme me võimelised säilitama oma keele, hariduse ja kultuuri; – ainult koos oleme me võimelised taastama majanduse ja sotsiaalse õigluse; – ainult koos me võimaldame valimisõiguse kõigile Eesti elanikele” (Eesti venelaste... 2011).

Vene erakonna Eestis valimisprogramm põhineb veendumusel, et praegu kehtiv liberaalne majandusmudel tekitab ühiskonnas sotsiaalset kihistumist, et ühiskonnas toimuvad venekeelset elanikkonda diskrimineerivad protsessid ning uus integratsiooniprogramm 2008–2014 tekitab assimilatsiooni. Programm räägib kahest probleemist: 1) sotsiaalsest kihistumisest, 2) majanduslikust, kultuurilisest, poliitilisest diskrimineerimisest (see on programmi suurem osa ning programmi on nimetatud “diskrimineerimisvastaseks programmiks”).

Sotsiaalne kihistumine Vene Koondise programmis

Vene erakond Eestis usub, et liberaalmajanduse tagajärjeks on sotsiaalne ebavõrdsus. Nad seavad endale eesmärgiks sotsiaal-majandusliku ebavõrdsuse eest kaitsta just venekeelset elanikkonda. “... soovime pidurdada majandusliku ebavõrdsuse süvenemise mõju vene kogukonda kuuluvate perekondade seas, pehmenendada majandussurutise negatiivseid tagajärgi sotsiaalselt nõrkadele elanikkonna kihtidele (siinkohal peame esmajärjekorras silmas hulgalist ja struktuurset töötust, mis puudutas kõige rohkem Eesti venekeelset elanikkonda).”

Diskrimineerimine VEE programmis

VEE programm räägib majanduslikust, kultuurilisest ning poliitilisest diskrimineerimisest. Nende eesmärgid on:

* Selgitada, et venelaste diskrimineerimine majandussuhetes ei ole vastuvõetav.

* Säilitada venelaste vaimsust, mille all peetakse silmas emakeelse hariduse säilitamist. See programmi alaosa hõlmab mitut punkti, mida võib kokku võtta järgmiselt:

- nn SOS-programmi (Save Our Schools) väljakuulutamine,
- rahvusvahelise koostöö (Läti, Leedu ja Poolaga) tegemine,
- assimileerimisele suunatud poliitika paljastamine,
- õpilastele ja nende vanematele võimaluse andmine ise valida keelt, milles õpetatakse õppeaineid,
- koolireformi läbivaatamine,
- eesti keele ja kultuuri kvaliteetne õpe,
- distantsõppe instituudi arendamine,
- vene intelligentsi taastootmine.

* Samuti peetakse tähtsaks viisiks, kuidas ületada diskrimineerimist, "rahvusliku kultuuriautonoomia" arendamist. Vene Koondis plaanib jätkata tööd Vene Kultuuriautonoomia loomise vallas. Erakond pakub kultuuriautonoomia õigusi ja seaduse sätteid laiendada ka mittekodanikele ning muuta seadusi nii, et omistada autonoomiale juriidilise isiku staatus.

* Poliitilise integratsiooni vallas pakub erakond lahendada kodakondsusetuse probleem lihtsustatud kodakondsuse andmise protseduuri kaudu nende inimeste jaoks, kes siin on elanud vähemalt kümme aastat. Partei toetab ka mitme riigi kodakondsuse tunnistamise ideed. Samuti toetab VEE presidendi institutsiooni kaotamist, kuna see "segab üleeuroopalisi lõimumisprotsesse".

Nagu näha, on Vene Koondise programm suunatud puhtalt venekeelse elanikkonna probleemide lahendamisele, mille tõttu see sarnaneb pigem survegrupiga kui parteiga. See, kuidas partei läheneb teistele, programmis mainimata teemadele, loodetakse välja selgitada siinse uuringu raames.

1.2. Eestimaa Ühendatud Vasakpartei (EÜV)

EÜV osales valimistel Eesti Rahvaliidu nimekirjas.

Erakond koosneb kahest fraktsioonist – “ühtsus” (endine vasakpartei) ja “võrdsus” (endine Konstitutsioonierakond, mis veelgi varem kandis nime Ühendatud Rahvapartei). Need parteid ühinesid alles 2008. aastal, kuid tegid ka varem koostööd – näiteks 1999 said Riigikokku ühise nimekirjaga, Ühendatud Rahvapartei nime all. See oli siis teine kord, mil etniline erakond pääses Riigikokku.

EÜV praegusest programmist ei saa teha järeldust, et see on etniline erakond, mille tegevus, nagu VEE tegevus, on suunatud peamiselt just venekeelse elanikkonna huvide kaitsmisele.

Erinevalt Vene Koondisest ei pea EÜVP liider Sergei Jürgensi sõnul “vene küsimust” 2011. aasta valimistel domineerivaks. EÜVP jaoks on tähtsam nt tööpuuduse vähendamine (Fridland 2010).

1.3. Keskerakond

2004. aastast alates kasvas järsult Keskerakonna toetus venekeelse valijaskonna seas. Enne seda moodustas venekeelne elanikkond umbes kümnendiku suuremate parteide (Keskerakonna, Reformierakonna, Isamaliidu, Mõõdukate) toetajaskondadest. 2004. aastal oli Res Publica toetajaskonnas 20% venelasi (Toomla 2011: 198).

Kuid 2004. ja 2009. aasta küsitluste järgi kasvas venelaste osakaal Keskerakonna toetajaskonnas 40%-ni ja siis enam kui pooleni (Toomla 2011: 198). Toomla seletab niisugust kasvu sellega, et venelased kaotasid usalduse oma kandidaadi Dmitri Klenski vastu, pärast seda kui tal ei õnnestunud pääseda europarlamenti (europarlamenti valimised 2009). Vene valijaskond ei teadnud, keda nüüd toetada, ja pöördus Keskerakonna poole. Toomla (2011: 199): “Lisame siia juurde veel erakonna kriitilise suhtumise valitsuse poliitikasse ning venekeelse valija silmis vähese populaarsusega valitsusparteidesse – nii oligi Keskerakond võrdlemisi järsult suurendanud oma populaarsust venekeelses kogukonnas. Kuid tuleb rõhutada, et taoline eufooria sai tagasilöögi järgmist küsitlust

silmas pidades, kusjuures Keskerakond selle poole aasta jooksul kindlasti ei muutnud oma poliitikat. Nii et emotsionaalne käitumine ühel juhul – 2009. a – ja tagasitulek põhipositsioonidele 2010. a.”

Enne 2007. a valimisi toetas umbes 50% venelastest Keskerakonda, pärast neid valimisi aga toetus suurenes. Seejuures, rõhutab Toomla, ei ole KE oma poliitikat rahvusvähemuste suhtes muutnud, kuid venelastele võis meeldida see, et selles erakonnas tegutseb palju venelasi ning erakond hoiab kontakti Venemaa poliitikutega. Pressis võib leida ka palju mainimisi KE koostööst Venemaa poliitikutega eri tasanditel (sh koostöö linnavalitsuse tasandil). Keskerakonna 2011. a valimisnimekirjas oli 23 vene päritolu kandidaati ehk umbes 18% kogu nimekirjast, mis on suurem osakaal kui teiste parteide puhul (v.a Vene Koondis) (Eest Keskerakonna... 2011).

Toomla (2011: sõnul on eestlaste seas toetus eri erakondadele proportsionaalne, kuid venelaste toetust peamiselt ühele erakonnale nimetab ta “hääletamiseks referendumini põhimõttel” Toomla 2011.

Keskerakonna venekeelset elanikkonda puudutavad lubadused (Eesti inimkeskseks 2011):

Seoses vene gümnaasiumide üleminekuga eestikeelsele õppele lubab Keskerakond tagada koolide vabaduse valida õppekeel ning gümnaasiumide hoolekogude vabaduse säilitada venekeelne õpe. Lubatakse tagada õpetajate täienduskoolitus. Erakond toetab eesti keele õpet lasteaias ja põhikooli tasandil, eesti kultuuriga tutvumist.

Kultuuri alal võib vähemusele olla huvitav KE lubadus luua tingimusi kultuuri arendamiseks ja eesti kultuuri integreerumiseks. Üldiselt integratsioonist rääkides lubatakse rohkem rahastada rahvusvähemuste kodanikeühendusi ning jätkata integratsioonipoliitikat. Suhteid Venemaaga mainib Keskerakond seoses Eesti-Vene piirilepinguga: “Peame oluliseks Eesti–Venemaa piirilepingu sõlmimise taasmenetlust” ning ekspordi suurendamisega, plaanitakse suurendada ekspordi idaturule.

1.4. Isamaa ja Res Publica Liit

Venekeelne elanikkond ei vaatle IRL-i kui oma huvide potentsiaalset esindajat parlamendis. 2010. a küsitlus näitas nende 0% toetust sellele erakonnale (Toomla 2011: 199).

Res Publical oli venekeelse valijaskonna väga suur toetus (15% venelastest toetas seda), enne kui

see ühines Isamaaliiduga. Isamaaliit kui partei, mis toetab eestlust, ei ole kunagi venelastele meeldinud. (Toomla 2011: 202). 2011. a valimiste eel võib venekeelses pressis leida palju arvamusküsimusi, kus IRL-ile antakse negatiivne hinnang. Seda tehakse peamiselt seoses vene gümnaasiumide üleminekuga eestikeelsele õppele (haridusminister Tõnis Lukas on IRL-i liige) ning sellega, et IRL on 2007–2011 valitsuskoalitsiooni liige.

IRL'i venekeelset elanikkonda puudutavad lubadused (IRL'i... 2011):

IRL-i valimisprogrammis võib leida vaid mõningaid lubadusi, mis puudutavad venekeelset elanikkonda. Selle nimel, et õpetada vene noortele eesti keelt, lubab IRL viia lõpule gümnaasiumide ülemineku eesti õppekeelele ja lahendada õpetajate vähese keeleoskuse probleemi. Samuti pälvis IRL-i valimisprogrammis heakskiidu heanaaberlik suhtlus Venemaaga.

Samuti on mõned lubadused pühendatud sellisele tundlikule teemale nagu ajaloo teadvustamine. IRL toetab rahvusvahelise kommunismikuritegude muuseumi asutamist ja kommunismiohvrite memoriaali rajamist ning kommunismikuritegude uurimise alustamist.

IRL-i valimisnimekirjas leidis viis inimest vene nimedega (Kalikova, Gaitšonok, Linkov, Šmidt, Antropov, Lotman). Nendest neli (Kalikova, Gaitšonok, Šmidt, Lotman) on kindlasti venekeelsed, kuna nende profiilidele on lisatud tutvustus vene keeles või nad esinevad venekeelses meedias arvamusküsimustega või intervjuudes (Riigikogu... 2011).

1.5. Reformierakond

Enne 2007. aasta valimisi oli venekeelse valijaskonna toetus Reformierakonnale kõige kõrgem, umbes viiendik venekeelsetest valijatest toetas Reformierakonda ning samuti umbes viiendik selle partei toetajaskonnast olid vene keelt rääkivad inimesed. Pärast seda hakkas Reformierakonna populaarsus langema, mida seletatakse nii Pronksiöö kriisiga kui ka majandussurutisega, mille tagajärjed olid eriti tajutavad just venekeelse elanikkonna seas (Toomla 2011: 199).

Reformierakonna venekeelset elanikkonda puudutavad lubadused (Reformierakonna... 2011):

2011. a valimiste eel lubas Reformierakond luua võimalusi eesti keele õppimiseks muukeelsetele inimestele, selleks et tõsta vähemuse konkurentsivõimet. Lubati soodustada eesti keele tõhusat õpet kõikides vanusegruppides ning kõikidel õppetasemetel, samuti eesti keele õpetamist pensionäridele, töötutele jne. Lubatakse viia lõpule vene gümnaasiumide üleminek eestikeelsele õppele.

Vähemustega seotud teiste lubaduste hulka kuulub riikliku lõimumiskava pidev jälgimine, “eesmärgiga kohandada selle rakenduskasvu muutuvatele vajadustele”, MISA ja Kodanikuühiskonna sihtkapitali toetamine, mitmekeelne teabepakkumine ringhäälingu ja sotsiaalse meedia kaudu. Pööratakse ka tähelepanu vähemuste kultuurile – lubatakse toetada pühapäevakoole ja kultuuriühendusi.

Kodakondsuseta inimeste probleemi lahendamiseks lubab Reformierakond informeerida mittekodanikke kodakondsuse saamise võimalustest. Ka Reformierakond pöörab tähelepanu ajaloo küsimustele: “Rajame Kloogale fašismivastase memoriaali ning tähistame kohaselt vähemusrahvuste Eesti Vabariiki tunnustava tegevusega seotud paigad.”

Suhted Venemaaga on kajastatud Reformierakonna platvormis detailsemat kui teiste erakondade programmides – ei räägita mitte ainult soovist parandada suhteid Venemaaga, vaid Venemaad mainitakse ka konkreetsetes majandusega seotud lubadustes. Reformierakond tahab arutleda Venemaa-poolseid piiriületusprobleeme EL-i tasandil ja “saavutada kokkuleppe Venemaaga veokvootide suurendamiseks maismaatranspordis”. Tahetakse arendada veeturismi Venemaa suunal.

Reformierakonna valimisnimikirja kuulus kaheksa venekeelset kandidaati: Gräzin, Korobeinik, Svjatošev, Muravjova, P. Makarov, A. Makarov, Sumarok, Šaršov. Kandidaatide Karnö ja Kusma kohta ei olnud võimalik infot leida (Reformierakonna... 2011).

1.6. Rohelised

Roheliste toetajaskonna seas on venekeelsete inimeste osakaal väike, kuid Toomla ootaks suuremat osakaalu, kuna keskkonnaprobleemid peaksid huvitama linnaelanikke ja Ida-Virumaa elanikke (Toomla 2011: 199).

Roheliste valimisprogrammis ei ole venekeelse elanikkonna temaatikat mainitud, ainuke teema, mis võib venekeelset elanikkonda puudutada, on suhted Venemaaga: “On aeg suhetes Venemaaga lähtuda heanaaberlikust ja vastastikust usaldust tugevdavast välispoliitilisest joonest, mis ei unusta demokraatlike printsiipide austamist ja vähemusrahvuste, sealhulgas eriti soomeugri rahvaste õigusi” (Eestimaa Roheliste... 2011)

Roheliste valimisnimekirjas on 16 isikud, venekeelsete nimede või perekonnanimedega (Aleksi Lotman, Tsukker, Zahharov, Sidorenko, Deforž, Aliine Lotman, Jefim Lvovski, Antonis, Gudim, Redpap, Tširkin, Klimanov, Sannikova, Ivatševa, Šuljatikov, Silvia Lotman). Nendest vähemalt 11 võib venekeelseteks nimetada (Aleksi Lotman, Tsukker, Sidorenko, Deforž, Lvovski, Redpap, Tširkin, Klimanov, Kristina Ivatševa, Šuljatikov) (Roheliste... 2011).

1.7. Sotsiaaldemokraatlik erakond

SDE-l on venelaste seas madal populaarsus, mida Toomla seletab sellega, et SDE ei rõhuta oma töölisideoloogiat. “Kuna töölisideoloogiat ei rõhutata, jääb erakonna haritlastele suunatud hää kuulmata ka venekeelsetel inimestel“ (Toomla 2011: 199). Samuti väidab ta, et sotsiaaldemokraatide ideed oleksid just venelastele väga sobilikud. Sellest võib teha järeldust, et 2011. a valimiste eel on sotsiaaldemokraatlikul erakonnal olemas potentsiaal, millest võib kasu tõusta.

SDE venekeelset elanikkonda puudutavad lubadused (Sotsiaaldemokraatliku... 2011):

SDE programmis räägitakse rahvusvähemustest rohkem kui kõikide teiste parteide programmides (kui mitte võtta Vene erakonda, mille programm on terviklikult pühendanud venekeelsele elanikkonnale). SDE määratleb praegust olukorda riigis kui kaht paralleelselt eksisteerivat info-, haridus- ja töömaailma. Ning, järelikult, SDE seab eesmärgiks saavutada ühine riigiidentiteet, luua võrdsed võimalused ning tagada kultuuri ja keele säilitamise tingimused. SDE programmis on olemas eraldi peatükk “Lõimumine” ning selle võib sisuliselt jagada mitmeks osaks: riigi elus osalemine, informeeritus, haridus, kodakondsus, kultuur, kaasamine avalikku ellu. Esiteks, SDE pakub edutada mitte-eestlastest spetsialiste avalikus teenistuses, tõlkida eesti kirjandust ja meediatekste vähemuste keeltesse ning vastupidi, toetada kodanikuühenduste ja

kultuuriautonomiate loomist ning tegevust. Võib öelda, et need on lubadused luua ühine infoväli ning anda võimalusi avalikus elus osalemiseks. SDE lubab taastada rahvastikuminiistri ametikoha ja haridusministeeriumis rahvusvähemuste haridusega tegeleva allüksuse. Seoses vene gümnaasiumide eestikeelsele õppele üleminekuga rõhutab SDE teadmiste kvaliteedi tähtsust. SDE pakub õpetajate eesti keele ja erialaste teadmiste täiendamist, eestlastest õpetajate paigutamist tööle vene koolidesse, erakond toetab uue keeleõpetusmudeli väljatöötamist. Sotsiaaldemokraadid tagavad eesti keele tasuta õppimist, toetavad eesti keele ja kultuuri õpingut kõikidel haridustasemetel. Kodakondsuse alal teeb SDE mitu kodakondsuse saamist lihtsustavat ettepanekut: Eesti kodakondsuse saavad Eestis sündinud lapsed, kelle vanemad on EL-i pikaajalised elanikud, vanurid saavad kodakondsuse pärast lihtsustatud protseduuri läbimist, kodakondsuse eksamit võib teha koos põhikooli lõpueksamitega.

SDE lubab tõlkida vene keelde tähtsaid EV seadusi ning ravimite ja tervisega seotud infot. Nagu ka enamik teisi erakondi lubab SDE toetada kultuuriasutusi ja vanausuliste kultuuri.

SDE valimisnimekirjas on isikut vene nimede või perekonnanimedega (Gogin, Simagin, Belobrovstsev, Ivanov, Vassiljev, Kagarov, Ossinovski, Naumkin, Klimtsova, Grigorjeva, Jüri Morozov, Jana Morozov, Janson). Nendest vähemalt 9 võib nimetada venekeelseteks (Ivanov, Belobrovstsev, Gogin, Simagin, Ossinovski, Naumkin, Grigorjeva, Klimtsova, T. Janson) (Sotsiaaldemokraatliku... 2011).

Nagu näha, lähenevad kõik erakonnad oma valimisprogrammides venekeelsele valijaskonnale ja selle jaoks tähtsatele teemadele erinevalt ning kajastavad neid teemasid erinevas mahu. Üksmeel on olemas kahes punktis: on vajalik parandada suhteid Venemaaga ning soodustada eesti keele õppimist, teiste teemade puhul pakub iga erakond erinevaid meetmeid.

Valimisprogramm, eelnev valijaskonnaga suhtlemise kogemus, venekeelsete kandidaatide arv valimisnimekirjas on tähtsaks potentsiaaliks, mida valimiseelses kommunikatsioonis on vaja rakendada. Ühel erakonnal (KE) on väga suur toetus venekeelsete inimeste seas, kuid teistel (REF,

SDE, VK) erakondadel on olemas üksikasjalikud ettepanekud, mis samuti võivad venekeelset elanikkonda huvitada. Mõned erakonnad (IRL, Rohelised) justkui ei oleks eriti huvitatud venekeelse elanikkonna määratlemisest eraldi sihtrühmana. Uuringu jaoks on tähtis teada erakondade n-ö “esialgset positsiooni” ehk seda, millest lähtudes erakond oma kommunikatsiooni üles ehitab.

2. Poliitikud *online*-meedias 2007. ja 2009. a valimiste eel

Shein-Meieri uuringu tulemuseks oli tähelepanek, et kõige rohkem tähelepanu pälvivad valimiste eel *online*-meedias tipp-poliitikud, parteisse astuvad kuulsused ning “lapsesuud, kes toodavad interneti jaoks piisavalt huvitavat materjali” (Shein-Meier 2009: 87). 2009. aasta KOV valimiste eel keskendusid portaalid Tallinnale, kõige rohkem kajastati Keskerakonda ja selle liidrit Edgar Savisaart. Keskerakonna käitumine meedias oli kõikidest erakondadest kõige populistlikum, esines isegi spetsiaalseid lavastatud sündmusi, kuid populistlikud olid ka teised erakonnad. (Shein-Meier 2009: 88) Ka 2007. a valimiste eel oli Keskerakond kõige kajastatavam erakond – seda puudutas kõige rohkem uudiseid ning erakond tõstis kõige rohkem teemasid. (Koch 2007: 44–45)

2007. aasta valimiste eel domineerisid diskussioonides Reformierakond, IRL ning Keskerakond. SDE esinemine oli samuti aktiivne. Rahvaliit *online*'is ei esinenud, kuna sellel erakonnal ei ole internetis auditooriumi. Rohelised kasutasid võimalusi enda tasuta reklaamimiseks, sest väli- ja telereklaami tellimine ei toeta rohelist mõtteviisi (Koch 2007: 44).

Kõige populaarsemad teemad *online*'is enne eelmisi Riigikogu valimisi olid tervishoid, haridus, maksupoliitika, ajateenistus, alkoholipoliitika, keskkond, pronksõduri ja sõjahaua teema ning üks Reformierakonnaga seotud skandaal (Koch 2007). Võrdluseks – kõige populaarsemate teemadena Postimehe paberväljaandes nimetab autor pronksõdurit, arstide streiki, Reformierakonna ja raudteega seotud pistiseskandaali, euro tulekut ning öise alkoholimüügi keeldu. (Koch 2007: 32)

Tabel Uudiste arv, mis puudutasid konkreetset erakonda Postimees Online'is 2007. aastal. (Koch 2007: 44)

Keskerakond	123
Reformierakond	88
Isamaa ja Res Publica liit	72
Sotsiaaldemokraadid	38
Rahvaliit	32
Rohelised	24
Muu	184

Tabel. Erakondade tõstatatud teemade hulk Postimees Online'is 2007. aasta Riigikogu valimiste eel. (Koch 2007: 45)

Keskerakond	51
Isamaa ja Res Publica liit	50
Reformierakond	46
Sotsiaaldemokraatlik Erakond	32
Rahvaliid	15
Erakond Eestimaa Rohelised	11
Muud erakonnad	11

Tabel. Erakondade eri teemadel ülesastumine Postimees Online'is aastal 2007 (Koch 2007: 46)

Meedikute streik	5	4	1	-	3	-	1
Majandus, palgareform	8	7		-	2	2	1
Haridus	2		2	-	1	-	-
Keskkond	1		1	-	2	2	
Pronkssõdur ja sõjahaudade eelnõu	7	4	5	-	2	-	-
Alkoholireklaam, õine alkoholi müük	5	1	1	-	-	-	-
Ajateenistus	1	1	2	-	-	-	-
Reformierakond ja raudteega seotud							
pistiseskandaal	3	3	4	1	-	-	-
Sumbunud valimiseelsed teemad	3	2	3	1	1	-	-

Antud uuringus loodetakse samuti teada saada, millised parteid esinesid kõige aktiivsemalt ning millistel teemadel põhiliselt arutleti.

3. Uuritavate kanalite iseloomustus

3.1. Rus.delfi.ee

Rus.delfi.ee (venekeelne Delfi) – osa Delfi.ee portaalist, mis on omakorda osa Delfi Grupist. Delfi Grupp on portaalide võrgustik, mis kuulub meediafirmale Ekspressgrupp (Ekspressgruppi... 2011).

Rus.Delfi.ee hõlmab nii utilitaarseid, internetikasutajale kasulikke instrumente (otsingumootor, foorum jne) kui ka uudiste rubriike. Kõikidest rubriikidest huvitavad meid antud uuringu raames rubriigid “**Poliitika**”, “**Ühiskond**”, “**Rahva hääl**” (Vene keeles “Я – журналист”), “**Pervõi Baltijskij Kanal – “Eestimaa uudised”**” (venekeelse televisiooni PBK Delfi toimetuse poolt valitud uudistesaatelõigud), “**Press**” (kus avaldatakse venekeelsetest nädalalehtedest valitud artikleid), “**Riigikogu valimised 2011**”.

Rus.Delfi.ee on kõige külastatavam venekeelne uudisteportaal Eestis. Päeva jooksul külastab seda **40 000 – 60 000 inimest** (TNSMetrixi... 2011).

Rus.delfi.ee rõhuasetus on uudiste kiirel toimetamisel lugejani ning värsketel uudistel. Portaali uuendatakse kaks korda päevas (О нас 2011).

Venekeelses toimetuses töötab üheksa inimest (AS Delfi... 2011).

3.2. Rus.postimees.ee

Rus.postimees.ee on osa portaalist postimees.ee, mis kuulub suurele kontsernile Eesti Meedia.

Antud töö raames on tähtsad rubriigid “**Eestimaa**”, “**Tallinn**”, “**Arvamus**”, “**Majandus**”. Samuti, kuna on olemas ka paberleht Postimees vene keeles, siis avaldatakse portaalis ka selle materjale.

Portaali külastab **20 000 – 25 000 inimesi päevas** (TNS Metrixi... 2011).

Venekeelse Postimehe *online*-toimetuses töötab 4 inimest, kellest 1 on tõlkija. Kuna portaalis ilmuvad ka paberlehe uudised, siis võib lisada ka paberväljaanne toimetuse, kus töötab 15 inimest, kellest 5 on tõlkijad (Postimees... 2011).

3.3. Dzd.ee

Portaal ja ka paberleht Denj za Dnjom kuuluvad kirjastusele Denj za Dnjom Kirjastus OÜ. 2008. aastal ostis kirjastuse Postimees ning see jäi “tegutsema Postimehe tüdarettevõttena, toimetus aga sõltumatu ja iseseisva üksusena” (Postimees ostis... 2008). Dzd.ee uudised ei ilmu mitte ainult dzd-portaalis, vaid ka rus.postimees.ee pealeheküljel.

Toimetus koosneb neljast inimestest.

Need portaalid on valitud kui kõige loetavamad venekeelsed *online*-väljaanded. Neid portaale iseloomustab see, et töötajate suurema arvu tõttu võivad nad endale lubada tihedamat uuendatavust.

Rus.postimees.ee ja dzd.ee avaldavad ka neid materjale, mis ilmuvad ajalehtede Postimees ja Denj za Dnjom paberväljaannetes. Delfi avaldab osaliselt ka mõnesid (omal valikul) PBK (Pervõi Baltijskij Kanal), MK-Estonija, KP-Severnaja Evropa materjale. Kõik need materjalid, juhul kui need sobisid kontentanalüüsi kriteeriumidega, võeti valimisse.

Tabel 1: Analüüsitud väljaannete lühitutvustus.

Ülevaade analüüsitud väljaannetest			
Portaal	Rus.delfi.ee	Rus.postimees.ee + dzd.ee (üks <i>online</i> -toimetus, pealkirjad venekeelses Postimehes viitavad tihti dzd-portaalis avaldatud materjalidele)	
Mida portaali sisu hõlmab peale toimetatud materjalide	MK-Estonija, PBK, KP- Severnaja Evropa	Venekeelne Postimees (ajaleht)	Denj za Dnjom (ajaleht)
Omanik	Ekspressgrupp AS	Eesti Meedia AS	

IV Metodoloogia

1. Uurimisküsimused

Küsimused, millele loodetakse leida vastust kvantitatiivanalüüsi abil.

Kaldkirjas kategooriad, mille abil plaanitakse küsimustele vastata.

- 1) Kui palju esinevad eri erakonnad venekeelses meedias? Erakondade esinemise sagedus.

Kategooria: hinnangu andja.

- 2) Kuidas toimub väitlus erakondade vahel? (– kui palju positiivseid ja negatiivseid hinnanguid annab üks partei teisele? – kui palju parteid annavad hinnanguid üksteise kohta?)

Kategooriad: hinnangu saaja, hinnang.

- 3) Kuivõrd otseselt partei liikmed suhtlevad venekeelse lugejaga?

Kategooriad: hinnangu andja, artikli žanr, artikli autor.

Küsimused, millele loodetakse leida vastust kvalitatiivanalüüsi abil.

Kaldkirjas seletus, kuidas kvalitatiivanalüüsi tehakse.

- 4) Millistel teemadel esinevad eri erakonnad venekeelses meedias? Milliseid vene elanikkonna probleeme/vene elanikkonna jaoks tähtsaid teemasid erakonnad tõstavad esile ja kasutavad oma esinemistes?

Kodeeritakse iga kõneisiku poolt tõstetud teema. Vaadatakse, milliseid teemasid kõik erakonnad kajastasid kõige rohkem. Vaadatakse, millised just vene elanikkonnaga seotud teemad on kõige rohkem kajastatavad.

- 5) Kuidas erakonnad lähenevad nendele teemadele? Milliste teiste teemadega ja kriteeriumitega neid seostatakse?

Kodeeritakse iga kõneisiku poolt tõstetud teema koos seotud teemadega ja väärtuskriteeriumitega. Populaarsete / uuringu seisukohalt oluliste teemade puhul vaadeldakse ja kirjeldatakse neid seoseid. Lisatakse piltlikke tsitaate.

Samuti tehakse diskursuseanalüüs tähtsatele teemadele pühendatud arvamusküsimustest.

- 6) Millisena erakonnad näevad venekeelset elanikkonda eri teemadega seoses (ühtne/killustatud, aktiivne/passiivne, lojaalne/vaenulik, integreeritud/marginaalne, progressiivne/vanamoodne jne)? Kuidas poliitik suhestab ennast venekeelse elanikkonnaga (“meie” või “nemad”)?

Sõnavõtmiste diskursuseanalüüs.

- 7) Kuidas toimub erakondadevaheline väitlus eri teemadega seoses?

Vaadatakse, kellele parteid jagasid hinnanguid antud teemaga seoses ning millised need hinnangud olid. Samuti tehakse diskursuseanalüüsi nende teemadega seotud sõnavõtmistest.

2. Kodeerimisjuhendi koostamise põhimõtted

(Kodeerimisjuhend on lisa 1)

Lähtudes uurimusküsimustest on kodeerimisjuhendisse pandud need kategooriad, mis võimaldavad küsimustele vastata. Näiteks, et saada vastust küsimusele “Kuivõrd otseselt partei liikmed suhtlevad venekeelse lugejaga?”, on vaja teada, kas poliitik andis intervjuud väljaande ajakirjanikule, kas ta näiteks kirjutas arvamuse spetsiaalselt selle väljaande lugejate jaoks. Et saada vastust niisugusele küsimusele, loodi sellised kategooriad nagu žanr, allikas, autor, autori nimi. Kategooriate seos uurimisküsimustega on näidatud eelmises peatükis (uurimisküsimused ja seletus, kuidas neile vastatakse).

Enne kontentanalüüsi juurde asumist koostati analüüsivates väljaannetes ilmunud artiklite ülevaade. Ülevaate tulemuseks oli tähelepanek, et enamik üleriigilistes portaalides ilmunud poliitikaga seotud artikleid sisaldab poliitikute hinnanguid enda või teiste poliitikute (ministrite, valitsuse) tegevusele, ettepanekutele, sõnadele jne. Kõige tihedamini on hinnanguid antud konkreetsetele parteidele või isikutele, harvem abstraktsetele asjadele, ideedele. Samuti esines ekspertide või kodanike hinnanguid. Selle tõttu on lisatud analüüsi kategooria “hinnang” ning teised kategooriad: hinnangu andja, hinnangu saaja, väärtuskriteerium, millele vastavalt hinnang anti. Selline lähtekoht annab võimaluse vaadelda poliitikutid aktiivsete tegelastena, kes ise valivad, milliseid teemasid ja kuidas nad tahaksid kommenteerida.

“Teema” ja “väärtuskriteeriumid” kategooriate koostamisel lähtuti prooviuuringus vaadeldud artiklite sisust. Nende kategooriate hulka on loetud teemad ja kriteeriumid, mis esinevad artiklites, s.t need teemad ja kriteeriumid, mida poliitikud ja ühiskond peavad tähtsaks.

Teemad on grupeeritud eluvaldkondade järgi (haridus, majandus, sotsiaalsed hüved, rahvusvahelised suhted, valimised, poliitikute rahaasjad, kultuur jne). Väärtuskriteeriumid on samuti koondatud gruppidesse, mis peegeldavad ühiskondlikke väärtusi (õiglus – inimeste heaoluga seotud väärtused, võrdsus – etniline, sooline võrdsus jne, vabadus, võimu avalikkus ja kontrollitavus, ratsionaalsus, majanduslik edenemine, soodne rahvusvaheline positsioon, kultuuri rikastamine, hariduse edendamine).

Artikli teema alla läheb sündmus või ühiskondlik arutus, mis on artikli kirjutamise põhjuseks, näiteks Eesti üleminek eurole, Riigikogu liikmete palgad, maksud, vene koolide üleminek eestikeelsele õppele jne. Väärtuskriteeriumite kategooria on aga see, mille üle tegelikult debatt käib ja millest lähtudes arvamused avaldavad oma argumentatsiooni ehitavad.

Näiteks:

Kui arutleti matusetoetuse taastamise vajadust, siis Keskerakonna jaoks oli väärtuskriteeriumiks väärilise elu tagamine inimestele, samal ajal kui Reformierakonna jaoks oli tähtis riigieelarve säästmine. Poliitiku hinnangut teisele poliitikule kodeeritakse lähtudes nimetatud kriteeriumist: positiivne (poliitik arvab, et teine poliitik teeb või pakub midagi, mis aitab kaasa kriteeriumi saavutamisele), negatiivne (poliitik arvab, et teise poliitiku tegevused/ideed on kahjulikud ja raskendavad väärtuskriteeriumi saavutamist). Juhul kui poliitik ei anna hinnangut mitte teisele poliitikule, vaid mingisugusele teemale, siis jäetakse tühjaks see kodeerimistabeli lahter, mis vastab kategooriale “kellele hinnangut antakse”. Selline kombinatsioon näitab, et hinnang on teemale, kuna vaid teema ja kriteeriumi lahtrid on täidetud.

Näiteks, niimoodi näeb välja ühe lõigu kodeering, kus kirjeldatakse seda, kuidas KE liige Kadri Simson räägib Riigikogus KE algatatud kasulikust eelnõust, mida teised erakonnad ei toetanud:

“Симсон сказала, что центристы в парламенте сделали много важного, например, инициировали законопроект о возвращении граждан Эстонии на родину, необходимость в котором, по оценке Симсон, демонстрируют новости о 70 000 жителей страны, планирующих уехать за границу.

“В этом законе собраны меры, которые стимулируют возвращение тех, кто уже уехал, и дают основание передумать тем, кто планирует уехать, – сказала Симсон. – К сожалению, правительство не поддержало этот законопроект, заявив, что проблемы не существует”.

“Симсон: коалиция часто допускала брак в законопроектах” <http://rus.postimees.ee/?id=359597>

Kodeering hakkab välja nägema nii:

Tabel 2: Näidis kodeerimistabelist

	Симсон:	Симсон:	
	коалиция часто	коалиция часто	
	допускала брак	допускала брак	
	в	в	
Artikli pealkiri	законопроектах	законопроектах	
Kuupäev	19.dets	19.dets	
Portaal	pm	pm	
Žanr	sõnavõtmine	sõnavõtmine	
Allikas1	postimees.ee	postimees.ee	
Allikas2		0	0
Artikli autor	toimetus	toimetus	
Artikli autor (nimi)		0	0
	SUHTINST1,	SUHTINST1,	
Teema	MAJ512	MAJ512	
Väärtuskriteerium	MAJ42	MAJ42	
Passiivne tegelane (kellele antakse hinnangut)	KE	koalits	
Hinnang	pos	neg	
Aktiivne tegelane (kes annab hinnangut)	(KE) Simson	(KE) Simson	
Kellena passiivne tegelane			
esineb	Riigikogu liige	Riigikogu liige	
Kellena aktiivne tegelane			
esineb	Riigikogu liige	Riigikogu liige	

Siin on näha, et Keskerakonna esindaja Kadri Simson hindas Keskerakonda positiivselt (allkategooria “hinnang”) seoses arutlusega Riigikogus (teema SUHTINST1) ja emigratsiooniga (teema MAJ512), kuna KE aitab kaasa emigratsiooni ohjeldamisele (väärtuskriteerium MAJ42). Samuti hindab Simson koalitsiooni negatiivselt sama teemaga seoses, kuna koalitsioon tema arust ei aita kaasa emigratsiooni ohjeldamisele.

Teemade, hinnangute ja väärtuskriteeriumite seost vaadeldakse kvalitatiivanalüüsi käigus, et saada detailset vastust uurimisküsimustele 5 ja 6.

4. Valimi koostamine ja kodeerimisühiku määratlemine

Kuna uuritakse poliitikute valimiseelset kommunikatsiooni, siis võeti analüüsiks need artiklid, mis ilmusid viis kuud enne valimisi kuni valimiste päevani (periood alates 1. novembrist 2010 kuni 6. märtsini 2011). Selleks et valim hõlmaks võimalikult pikka perioodi, kuid ei oleks liiga suur, otsustati, et valimisse ei võeta kõiki antud perioodil ilmunud artikleid, vaid üle nädala ilmunuid.

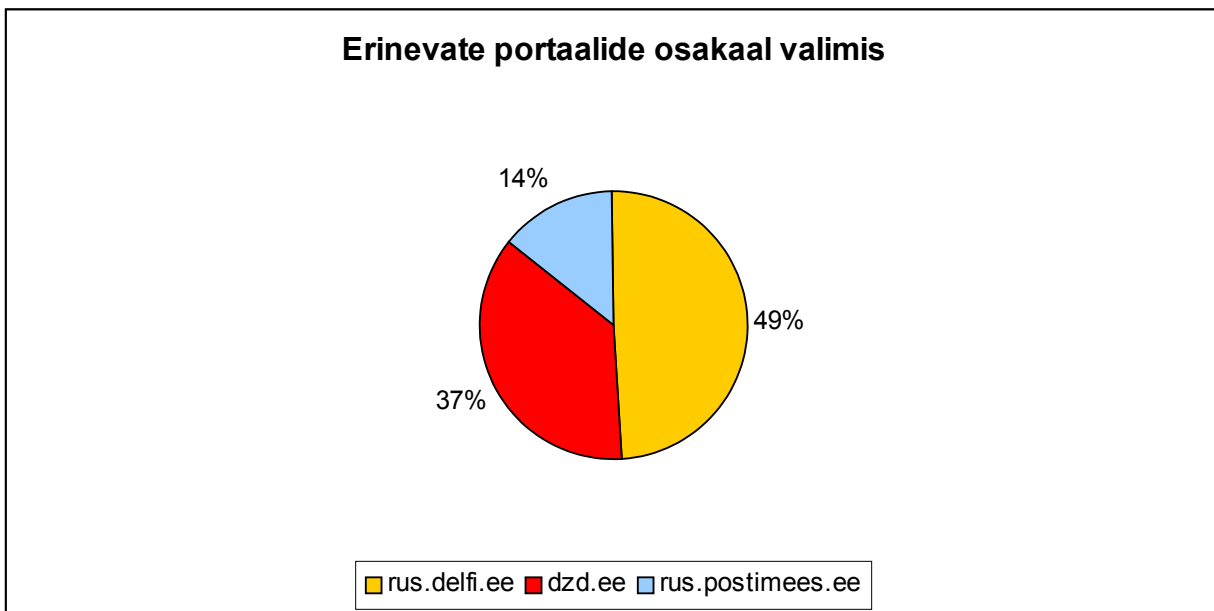
Nädalad, mis said valimisse:

- 1.–7. november 2010
- 15.–27. november 2010
- 29. november – 5. detsember 2010
- 13.–19. detsember 2010
- 27. detsember 2010 – 2. jaanuar 2011
- 10.–16. jaanuar 2011
- 24.–30. jaanuar 2011
- 7.–13. veebruar 2011
- 21.–27. veebruar 2011

Artiklid, mis analüüsiks valiti, puudutasid neid parteisid ja poliitiku, kes osalesid Riigikogu valimistel märtsis 2011 ja, teiseks, olid sellised, kus poliitikud esinesid aktiivsete kõneisikutena. Need on artiklid, kus poliitikud annavad hinnangud kellelegi või millelegi, esinedes kas erakonna esindajatena, riigikogu liikmetena, linnavalitsuste liikmetena jne. Ei vaadeldud neid artikleid, mis puudutasid presidenti ja Euroopa Parlamendi liikmeid (erandiks need europarlamenti liikmed, kes osalesid Riigikogu valimistel, nt Kristiina Ojuland) ning riigiametnikke, kelle erakondlik kuuluvus või kuuluvus opositsiooni/koalitsiooni ei olnud tekstis märgitud.

Uuritud tekstid võisid olla uudised, sõnavõttud, arvamused, intervjuud lugejatele jne.

Kokku sattus valimisse 594 artiklit (990 hinnangut). Enamik 594 artiklitest olid sõnavõtmised. Järgmine joonis näitab, kui palju artikleid igast portaalist vastas määratletud kriteeriumitele ning kaasati valimisse:

Joonis 1. Portaalide osakaal valimis.

Kodeerimisühik: iga lõik, kus poliitik/erakond avaldab uue hinnangu (uus hinnang on see, mis on tehtud uue teema puhul, uue kriteeriumi järgi, uue tegelase poolt).

5. Tulemuste esitamine

Tulemused esitatakse kahes osas: esiteks kvantitatiivsed tulemused, siis kvalitatiivsed.

Kvantitatiivse osa eesmärgiks on esitada üldist statistikat iga partei kohta, näidata, kui võrd aktiivne oli partei, kellele mitu hinnangut ta andis, kes olid tema silmapaistvamad kõneisikud ning mitu otsest kontakti lugejatega (arvamuslugude ja intervjuude kaudu) tal oli.

Kvalitatiivse osa eesmärk on keskenduda tähtsamatele kajastatavatele teemadele ning näidata, milliste teemade ja väärtuskriteeriumidega partei neid sidus. Samuti tehakse kvalitatiivses osas diskursuseanalüüs iga partei avaldatud 1–2 artiklile, mis on suunatud otseselt venekeelsele valijaskonnale ja räägivad just venekeelsetele inimestele huvitavatest/neid puudutavatest teemadest.

V Uuringutulemused

1. Kvantitatiivsed tulemused

1.1. Sissejuhatus ja üldine pilt

Kvantitatiivse osa eesmärgiks on vastata järgmistele uurimisküsimustele.

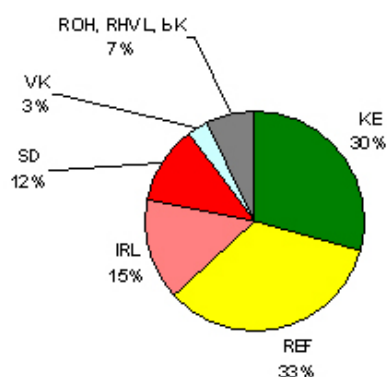
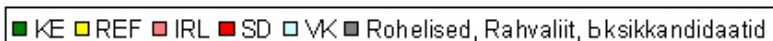
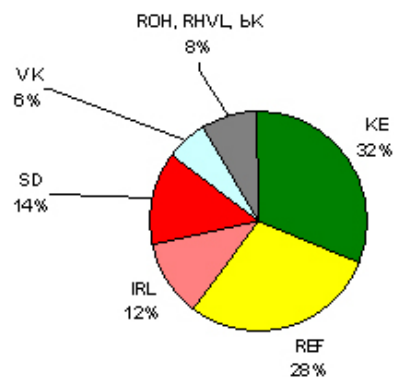
- 1) Kui palju esinevad eri erakonnad venekeelses meedias? Erakondade esinemiste sagedus.
- 2) Kuidas toimub väitlus erakondade vahel? (– kui palju positiivseid ja negatiivseid hinnanguid annab üks partei teisele? – kui palju parteid annavad hinnanguid üksteisele)
- 3) Kuivõrd otseselt partei liikmed suhtlevad venekeelse lugejaga?

Et vastata esimesele küsimusele, esitatakse antud peatükis andmeid parteide üldise aktiivsuse kohta (alapeatükk “Erakonna aktiivsus”). Et vastata küsimusele 2, kirjeldatakse, kui palju hinnanguid partei jagas teistele erakondadele, institutsioonidele, endale ning millised need hinnangud olid (alapeatükk “Hinnangute jagamine”). Et leida vastust küsimusele 3, kirjeldatakse, kui palju arvamused avaldasid partei liikmed, kui palju intervjuusid partei liikmed andsid, mitu venekeelset/Ida-Virumaal kandideerinud kõneisikut oli (alapeatükid “Kõneisikud”, “Venekeelsete ja Ida-Virumaal kandideerinud kõneisikute arv”, “Arvamused ja intervjuude arv”).

Tulemused esitatakse erakondade kaupa, ehk iga erakonda puudutav peatükk sisaldab vastavaid alapeatükke. Lõpus andmed koondatakse ning vastatakse ülaltoodud kolmele uurimisküsimusele.

Enne kui süveneda tulemuste esitamisse erakondade kaupa, oleks vaja maalida ka üldine pilt parteide aktiivsusest. Järgnev joonis kirjeldab parteide aktiivsust lähtudes kahest tunnusest: 1) nende artiklite osakaal, kus üks või teine erakond oli aktiivne tegelane, 2) hinnangute osakaal, mis olid tehtud parteide liikmete poolt. Esimene tunnus lubab aru saada, kui paljudel juhtudel erakonna liikmed võtsid sõna ehk võisid olla kommunikatsiooni algatajateks, teine – kuivõrd aktiivsed nad olid nende sõnavõtmiste ajal, ehk kuivõrd detailsed, sõnarohked olid need esinemised.

Erakondade osakaal valimis - artiklite kaupa**Erakondade osakaal valimis - hinnangute kaupa**

Joonis 2. Artiklite osakaal, kus erakonnad olid aktiivsed tegelased. Erakondade hinnangute osakaal valimis.

Nagu on näha, võtsid kõige rohkem sõna ning andsid kõige rohkem hinnanguid Reformierakond ja Keskerakond, madalam aktiivsus oli SDE-l ja IRL-il ning kõige vähem esinemisi ja hinnanguid oli Vene Koondisel, Rohelistel, Rahvaliidul ja üksikandidaatidel.

Antud joonised võivad öelda ka midagi parteide esinemisstiilide kohta: näiteks on näha, et VK ja SDE võtavad harva sõna, kuid annavad sõnavõtmise ajal palju hinnanguid.

Rohelised, Rahvaliid ja üksikandidaadid esinesid 8% artiklitest ning andsid kokku 7% hinnangutest, kuid edasises analüüsis on otsustatud neid kandidaate mitte puudutada. Põhjuseid on kaks: esiteks, need parteid ja kandidaadid peaaegu ei puudutanud venekeelse elanikkonnaga seotud teemasid, kuid just need teemad on selle uuringu fookuses; teiseks, Rohelised, Rahvaliid ja mitte ükski üksikandidaat ei pääsenud Riigikokku, mis teeb nad venekeelse elanikkonna perspektiivide seisukohast vähem tähtsaks võrreldes nende kandidaatidega, kes Riigikokku said. Sellega kirjeldab edasine uuring nelja parlamendipartei ja nende kõrval Vene Koondise esinemist venekeelses meedias.

1.1. Keskerakonna esinemine

Erakonna aktiivsus

Analüüsitud perioodi jooksul oli KE aktiivsemaid parteisid: erakonna esindajad andsid 311 hinnangut (32% kõikidest hinnangutest, ehk Keskerakond oli kõige aktiivsem hinnangute andja). Kuid need hinnangud olid antud 178 artiklis, mis tähendab, et Reformierakond oli aktiivseks tegelaseks siiski tihedamini kui KE.

Hinnangute jagamine

Tabel 3: Tabel näitab, kellele kui palju hinnanguid Keskerakond andis. Rohelisega märgistatud numbrid näitavad, et vastava hinnangu objekti puhul oli enamik hinnangutest positiivse sisuga. Punane värv, vastupidi, märgistab enamasti negatiivseid hinnanguid.

Keskerakonna hinnangute jagunemine (kokku 311 hinnangut)		
KE hinnangute arv	hinnangute arv	hinnangute % kõikidest selle partei hinnangutest
Kellele antakse hinnangut		
Endale	86	27,65%
REF	48	15,43%
IRL	39	12,54%
Valitsus	23	7,40%
SDE	4	1,29%
RHVL	1	0,32%
ROH	1	0,32%
VK	2	0,64%
“Teised parteid”	19	6,11%
Tallinna linnavalitsus, “Tallinn”	15	4,82%
Teised institutsioonid (president, KaPo, MuPo, Riigikogu, ajakirjandus jne)	37	11,90%
Abstraktsed ideed (hinnang ei ole isikule või institutsioonile)	36	11,58%
Endale (Keskerakond + Tallinn)		32,47%
Teistele		56,00%
Hinnang ei ole isikule või institutsioonile		11,60%

Üldiselt jagunesid KE hinnangud järgmiselt.

– Veidi üle poole hinnangutest (56%) andis KE teistele parteidele ja nende esindajatele või teistele institutsioonidele (nt presidendile, KaPo-le, MuPo-le, Riigikogule, ajakirjandusele jne).

○ KE esinemisstiili iseloomustab see, et nad keskendusid kõigepealt koalitsioonis olevate parteide kritiseerimisele (15% hinnangutest REF-ile, 13% IRL-ile, enamik hinnangutest on negatiivsed). Samuti kritiseeris KE neid parteisid otseselt neid nimetamata, rääkides kas “valitsusest”, “riigist”, “võimul olevatest parteidest”, “koalitsioonist” jne (7% hinnangutest). Peale selle oli 6% hinnangutest (enamik negatiivsed) antud teistele parteidele üldiselt, kasutades väljendeid nagu “Keskerakonnale opositsioonilised parteid” ja enamasti Vene raha skandaali puhul, mis annab põhjust arvata, et need hinnangud käivad samuti REF-i ja IRL-i kohta. See tähendab, et kokku oli ligikaudu 41% KE hinnangutest pühendatud võimul olevatele parteidele.

○ Kui rääkida ülejäänud parteidest (SDE, Rahvaliit, Vene Koondis, Rohelised), siis neile oli antud vaid üksikuid hinnanguid – vastavalt 4, 1, 1 ja 2 hinnangut igale erakonnale. Erinevalt Reformierakonna ja IRL-i hinnangutest samadele erakondadele olid vähemalt mõned nendest KE hinnangutest positiivsed. REF ja IRL kas ei rääkinud nendest üldse või andsid samuti üksikuid hinnanguid, millest kõik olid negatiivsed.

○ Ideedele, seadustele, ettepanekutele (mitte inimestele) andis KE hinnangu 11% juhtudest. Siia kuuluvad peamiselt need ideed ja projektid, mis partei arvates oleks hea ellu viia, mis on nende valimislubadused või nende suhtumised olulistesse ühiskondlikesse teemadesse (nende seisukohti valimiseelsel ajal võib mingil määral samuti pidada valimislubadusteks, sest valija eeldab nendele seisukohtadele vastavat poliitikat).

○ Kolmandiku hinnangutest (32%) andis KE endale (ehk erakonnale üldiselt, selle liikmetele või Tallinna linnavalitsusele, kus see partei moodustab enamiku). Suurem osa hinnangutest olid positiivsed. Siin on oluline tähele panna, et hoolimata

omavalitsusteemasid puudutavate artiklite väljajätmisest esinesid KE esindajad paljude hinnangute puhul selgelt kui linnavalitsuse esindajad (70 hinnangut 311-st ehk 23% kõikidest hinnangutest) .

Kõneisikud

Keskerakonna kolm peamist kõneisikut olid Edgar Savisaar (aktiivne tegelane 42 artiklis, andis 72 hinnangut), Priit Toobal (17 artiklit) ja Yana Toom (16 artiklit, 17 hinnangut). Samuti esinesid tihti Evelyn Sepp (9 artiklid) ja Kadri Simson (8 artiklit).

Simsoni ja Toobali aktiivsus on seletatav nende positsiooniga parteis. Toobal on KE sekretär ning Simson KE fraktsiooni esinaine, selle tõttu väljendasid nad pigem terve partei seisukohta.

Savisaare hinnangute temaatika kattub KE tõstatatud temaatikaga. Silmatorkava osa hinnangutest (20 hinnangut 72-st) andis Savisaar Vene raha skandaali puhul, samuti rääkis ta omavalitsusprobleemidest, majanduslikest teemadest (hinnad, palgad, tööturu probleemid, eelarve vastuvõtmine).

Yana Toom esines kui linnavalitsuse esindaja ning enamik tema sõnavõtmisi oli pühendatud vene koolide üleminekule eestikeelsele aineõppele. Veel rääkis ta hariduse korraldamisest omavalitsuse tasandil (nt koolide remont).

Venekeelsed kõneisikud või Ida-Virumaal kandideerinud kõneisikud

Tabel 4: Tabel näitab neid vene päritoluga või Ida-Virumaal kandideerinud KE liikmeid, kes võtsid sõna vaadeldud perioodi jooksul. Peale selle on näidatud nende isikute hinnangute osakaal kõikidest KE hinnangutest.

Keskerakonna venekeelsete või Ida-Virumaal kandideerinud liikmete aktiivsus portaalides dzd.ee , rus.delfi.ee , rus.postimees.ee		
Kõneisikud	hinnangute arv	% kõikidest KE hinnangutest
Toom	17	5,47%
Stalnuhhin	8	2,57%
Kõlvart	6	1,93%
Velman	2	0,64%
Boroditš	9	2,89%
Šokman	7	2,25%

Ivanova	1	0,32%
Kaljuvee	1	0,32%
Kokku	51	16,40%

Hoolimata sellest, et KE nimekirja kuulus üsna palju vene nimega kandidaate (23 kandidaati 125-st ehk umbes 18%), esinesid vaadeldud perioodil suurtes väljaannetes nendest vaid üksikud.

Vaadeldud perioodil võtsid sõna Tallinna abilinnapea Yana Toom (13 artiklit, 17 hinnangut), Narva linnapea Mihhail Stalnuhhin (4 artiklit, 8 hinnangut), Tallinna linnavolikogu liige Mihhail Kõlvart, Riigikogu liige Vladimir Velman, Tallinna abilinnapea Deniss Boroditš, Tartu abilinnapea Vladimir Šokman, Põhja-Tallinna linnaosa vanema asetäitja Olga Ivanova, kokku 7 isikut. Kuid näiteks KE valimisnimekirja esipoolel olevad Sõtnik, Vassiljev, Tšernogorova, Korb ega teised ei võtnud suurtes väljaannetes ühtegi korda sõna.

Kõige aktiivsemad venekeelsed kandidaadid olid Yana Toom ja Mihhail Stalnuhhin, ülejäänud esinesid vaid kuni paaris artiklis, ning suur osa nendest artiklitest olid väljaannete endi algatatud (nimelt korraldas Delfi eri parteide venelastest esindajate vastamist lugejate küsimustele).

Arvamusartiklite ja intervjuude arv

Kokku oli KE liikmete kirjutatud 7 arvamusartiklit, avaldati 6 intervjuud KE liikmetega ning KE liikmed vastasid lugejate küsimustele 2 korda. See tähendab, et kokku 15 artiklis avaldasid partei liikmed oma mõtteid nii otseselt kui võimalik, ilma pressitalituste või teabeagentuuride vahendusega.

Aktiivseteks tegelasteks enamikus nendest artiklitest olid just venekeelsed KE liikmed. Iga KE venekeelne liige kas avaldas vähemalt ühe arvamusloo või esines vähemalt ühes intervjuus.

Abilinnapea Yana Toom avaldas 2 haridusteemalist arvamuslugu ja osales 1 intervjuus. Samuti esines Mihhail Stalnuhhin 1 arvamusartikliga ja osales 1 intervjuus. Deniss Boroditš ja Vladimir Šokman osalesid kumbki ühes intervjuus lugejatega. Mihhail Kõlvart avaldas ühe arvamusloo, samuti Olga Ivanova.

1.2. Reformierakonna esinemine

Erakonna aktiivsus

Reformierakond esines 200 artiklis ning andis kokku 282 hinnangut, mis tähendab, et esinemissageduse poolest oli see erakond kõige aktiivsem ning hinnangute andmise poolest veidi vähem aktiivne kui KE.

Hinnangute jagamine

Tabel 5: Tabel näitab, kellele kui palju hinnanguid Reformierakond andis. Rohelisega märgistatud numbrid näitavad, et vastava hinnangu objekti puhul oli enamik hinnangutest positiivse sisuga. Punane värv, vastupidi, märgib enamasti negatiivseid hinnanguid.

Reformierakonna hinnangute jagunemine (kokku 282 hinnangut)		
Kellele antakse hinnangut	hinnangute arv	hinnangute % kõikidest selle partei hinnangutest
Endale	81	28,72%
KE	41	14,54%
IRL	6	2,13%
Valitsus, riik	18	6,38%
SDE	4	1,42%
RHVL	0	0,00%
ROH	0	0,00%
VK	0	0,00%
“Teised parteid”	2	0,71%
Tallinna linnavalitsus, “Tallinn”	9	3,19%
Teised institutsioonid (president, KaPo, MuPo, Riigikogu, ajakirjandus jne)	29	10,28%
Abstraktsed ideed (hinnang ei ole isikule)	92	32,62%
Endale (Reformierakond + “valitsus” + “riik”)		35,10%
Teistele		32,38%
Hinnang ei ole isikule või institutsioonile		32,62%

Reformierakonna hinnangute jagunemises võib eristada mitu huvitavat momenti.

- Sarnaselt sellega, kuidas Keskerakond andis positiivseid hinnanguid enamasti endale ja Tallinna linnavalitsusele, hindas Reformierakond kui võimul olev partei positiivselt vaid end ja riigivalitsust. Kõikidesse teistesse, isegi oma koalitsioonipartnerisse IRL-i suhtus ta kriitiliselt.
- Umbes kolmandiku kõikidest hinnangutest andsid reformierakondlased valitsuse liikmetena. Reformierakond peaaegu ei andnud hinnanguid teistele parteidele, v.a Keskerakond, kellele ta andis 41 hinnangut (14% kõikidest hinnangutest). Nagu näha, eelistas Reformierakond

keskenduda ideede väljaütlemisele: erakond tegi seda kolmandikul juhtudel, mis on rohkem kui kõikidel teistel parteidel. Suure osa (45) ideedele hinnangutest Reformierakonna liikmed tegid, esinedes tekstis kui ministrid. See annab põhjust oletada, et ideedele hinnangute andmine oli dikteeritud vajadusest keskenduda päevakajalistele teemadele või oma valdkondade aspektidele. Näiteks, peaminister rääkis energeetikast, justiitsminister kinnipeetavate arvust. Samuti võib oletada, et Reformierakond kui võimul olev partei ei pea vajalikuks nii palju kedagi rünnata, kui seda teevad opositsiooniparteid.

Kõneisikud

Reformierakonna aktiivsemad kõneisikud olid erakonna esimees ja peaminister Andrus Ansip (86 hinnangut), kultuurimister Laine Jänes (14 hinnangut), Riigikogu aseesimees Keit Pentus (11 hinnangut). Enamiku (54) oma hinnangutest andis Andrus Ansip kui peaminister. Laine Jänes esines enamasti seoses ERSO skandaaliga, kuid nii suure hinnangute arvu tingis ka portaalile dzd.ee antud intervjuu, kus puudutati kultuuriküsimusi üldiselt. Keit Pentus, kes oli rahanduskomisjoni ja EL-i komisjoni liige, rääkis enamasti majandusteemadest, nagu maksudest, investeeringutest ning vastavalt oma ametile Riigikogus võttis sõna ka Riigikogu asjadega seoses (nt riigikogulaste palk, teemad, mida veel on vaja Riigikogus arutleda jne).

Samuti olid aktiivsed Reformierakonnaga enne valimisi liitunud Pärnu kandidaat Andrei Korobeinik (12 hinnangut) ja Ida-Virumaal kandideerinud Kristiina Ojuland (10 hinnangut). Korobeinik oli aktiivseks tegelaseks vaid 4 artiklis, kuid rääkis paljudest teemadest – põhjustest, miks ta astus parteisse, venekeelsest haridusest, ning peale selle vastas Delfi lugejate küsimustele, kus kajastati mitu eri teemasid. Kristiina Ojulandi esinemised jagunevad kaheks: tema kui kandidaat Ida-Virumaal (sel teemal andis ta näiteks pika intervjuu) ning tema kui EL-i parlamendi liige (enamik tema esinemisi selles rollis oli pühendatud Venemaale).

Venekeelsed kõneisikud või Ida-Virumaal kandideerinud kõneisikud

Tabel 6: Tabel näitab neid vene päritoluga või Ida-Virumaal kandideerinud REF-i liikmeid, kes võtsid sõna vaadeldud perioodi jooksul. Peale selle on näidatud nende isikute hinnangute osakaal kõikidest REF-i hinnangutest.

Reformierakonna venekeelsete või Ida-Virumaal kandideerinud liikmete aktiivsus portaalides dzd.ee, rus.delfi.ee, rus.postimees.ee		
Kõneisikud	hinnangute arv	% kõikidest REF hinnangutest
Ojuland	10	3,55%
Korobeinik	12	4,26%
Šaršov	6	2,13%
Gräzin	3	1,06%
Aidma	3	1,06%
Muravjova	2	0,71%
Kokku	36	12,77%

Peale tabelis nimetatud nelja venekeelse liikme oli Reformierakonna valimisnimekirjas veel kolm venelast: Ida-Virumaal kandideerinud Pavel Makarov ja Igor Sumarok ning Jõgevamaal kandideerinud Igor Svjatošev. Pavel Makarovit oli vaadeldud perioodil mainitud, kuid mitte aktiivse kõneisikuna, vaid seoses valimiskampaaniaga, mida ta korraldas koos Kristiina Ojulandiga.

Arvamusartiklite ja intervjuude arv

Valimis ei olnud ühtegi REF-i liikmete avaldatud arvamuslugu. Kuid REF-i liikmed osalesid intervjuudes ja vastasid lugejate küsimustele. Andrus Ansip vastas venekeelse Postimehe lugejate küsimustele, Korobeinik ja Šaršov osalesid Delfi küsimustikus, ühe Ida-Virumaale pühendatud intervjuu andis Kristiina Ojuland, ühe kultuuriküsimustele pühendatud intervjuu kultuuriminister Laine Jänes.

1.3. Isamaa ja Res Publica Liidu esinemine

Erakonna aktiivsus

IRL oli aktiivseks kõneisikuks 90 artiklis ning andis 115 hinnangut, mis paigutab ta koos SDE-ga aktiivsuse pingerea keskele.

Hinnangute jagamine

Tabel 7: Tabel näitab, kellele kui palju hinnanguid IRL andis. Rohelisega märgistatud numbrid näitavad, et vastava hinnangu objekti puhul oli enamik hinnangutest positiivse sisuga. Punane värv, vastupidi, märgib enamasti negatiivseid hinnanguid.

IRL-i hinnangute jagunemine (kokku 115 hinnangut)		
Kellele antakse hinnangut	hinnangute arv	hinnangute % kõikidest hinnangutest selle partei hinnangutest
Endale	37	32,17%
KE	23	20,00%
VK	2	1,74%
Valitsus, riik	8	6,96%
REF	7	6,09%
RHVL	0	0,00%
ROH	0	0,00%
“Teised parteid”	0	0,00%
Tallinna linnavalitsus, “Tallinn”	7	6,09%
Teised institutsioonid (president, KaPo, MuPo, Riigikogu, ajakirjandus jne)	14	12,17%
sh ministeeriumid	5	4,35%
Abstraktsed ideed (hinnang ei ole isikule)	10	8,70%
Endale (IRL + "valitsus" + "riik" jne)		39,00%
Teistele		53,00%
Hinnang ei ole isikule või institutsioonile		8%

IRL-i esinemisstiil on sarnane Reformierakonna omaga.

- Hinnatakse positiivselt vaid ennast ja valitsust, kuid koalitsioonipartnerist räägitakse vähe ning teda hinnatakse negatiivselt.
- Sarnaselt Reformierakonnaga kolmandik IRL hinnangutest olid tehtud selle liikmetena, kui nad esinesid ministrite rollis.
- Teistest erakondadest oli tähelepanu all vaid Keskerakond.

Erinevalt REF-ist oli abstraktsetele ideedele pühendatud vaid 8% kõikidest hinnangutest.

Kõneisikud, venekeelsed ja Ida-Virumaal kandideerinud kõneisikud

IRL-i peamised kõneisikud on Tõnis Lukas (19 hinnangut), Mart Laar (16 hinnangut), Juhan Parts, Margus Tsahkna, Nelli Kalikova (igauks neist andis 10 hinnangut).

IRL-i nimekirjas kandideerinud venelastest või Ida-Virumaal kandideerinud isikutest võttis sõna vaid Nelli Kalikova. Sellega on IRL partei, kelle poolt esines kõige vähem venekeelseid.

Arvamusartiklite ja intervjuude arv

IRL-i poolt ei ole antud perioodi jooksul avaldatud ühtegi arvamuslugu. Hanno Pevkur osales üks kord intervjuus ajakirjanikuga ning Nelli Kalikova vastas Delfi küsimustikule.

1.4. Sotsiaaldemokraatliku erakonna esinemine

Erakonna aktiivsus

Artiklite arv, kus esines SDE, on väiksem kui IRL-i puhul – neid artikleid oli 70. Kuid võib-olla tänu sellele, et SDE oli kirjutanud rohkem arvamuslugusid kui IRL, on SDE hinnangute arv suurem kui IRL-i oma – 136.

Hinnangute jagunemine

Tabel 7: Tabel näitab, kellele kui palju hinnanguid SDE andis. Rohelisega märgistatud numbrid näitavad, et vastava hinnangu objekti puhul oli enamik hinnangutest positiivse sisuga. Punane värv, vastupidi, märgib enamasti negatiivseid hinnanguid.

SDE hinnangute jagunemine (kokku 136 hinnangut)

Kellele antakse hinnangut	hinnangute hinnangute % kõikidest	
	arv	selle partei hinnangutest
Endale	37	27,21%
KE	20	14,71%
IRL	7	5,15%
Valitsus, riik	1	0,74%
REF	19	13,97%
RHVL	3	2,21%
ROH	1	0,74%
VK	1	0,74%
“Teised parteid”	3	2,21%
Tallinna linnavalitsus, “Tallinn”	2	1,47%

Teised institutsioonid (president, KaPo, MuPo, Riigikogu, ajakirjandus jne)	5	3,68%
Abstraktsed ideed (hinnang ei ole isikule)	35	25,74%
Endale (SDE)		27,61%
Teistele		46,27%
Hinnang ei ole isikule või institutsioonile		26,12%

Kõneisikud

SDE kõige aktiivsemad kõneisikud olid erakonna esimees Sven Mikser (35 hinnangut), Riigikogu kultuurikomisjoni esimees Peeter Kreitzberg (17 hinnangut) ja SDE fraktsiooni esimees Eiki Nestor (14 hinnangut). Kandidaat Ida-Virumaal Jevgeni Ossinovski ning Tallinnas kandideerinud Vadim Belobrovstsev olid samuti aktiivsemate seas – kumbki neist andis 13 hinnangut.

Osa Mikseri hinnangutest on antud seoses tulevaste valimistega ning SDE perspektiividega. Mikser kui partei esimees tutvustas partei “kurssi”. Näitlikud on tema sõnavõtmiste ja ühe intervjuu realkirjad: “Миксер: социал-демократы добьются лучшего результата за все время”, “Социал-демократия против стагнации”, “Свен Миксер: не будем прыгать выше головы”. Päris suur osa tema sõnavõtmistest on pühendatud venekeelsele elanikkonnale – kasutatakse selliseid kriteeriume nagu “venekeelse elanikkonna osalemine riigi elus ja informeeritus” ning “venekeelse elanikkonna representeeritus parlamendis” (detailsem analüüs kvalitatiivse osa peatükis “Venekeelse elanikkonnaga seotud teemad”). Veel üks osa Mikseri hinnangutest oli pühendatud vajadusele lahkuda koalitsioonist Tallinnas seoses Vene raha skandaaliga.

Teemasid, millega seoses esines Eiki Nestor, ei saa kuidagi grupeerida – kõik hinnangud olid seotud eri eluvaldkondadega. Enamik hinnanguid oli antud XI Riigikogu tööd summeerinud arvamuses.

Peeter Kreitzberg oli aktiivseim sõnavõtja venekeelse hariduse alal. Just tema artiklit venekeelsest haridusest analüüsitakse selle töö vastavas osas.

Jevgeni Ossinovski rääkis Delfi intervjuus määratletud teemadel (venekeelne haridus, maksupoliitika, parlamendi liikmete sissetulek, kuidas kavatses käituda Riigikogus, suhted Venemaaga), samuti hindade tõusust ning Ida-Virumaa perspektiividest.

Vadim Belobrovtsev vastas samuti Delfi küsimustikule ning rääkis venekeelse elanikkonnaga seotud teemadel – vajadusest esindada venekeelset elanikkonda Riigikogus, üks tema sõnavõtmistest oli pühendatud Pronkssõdurile. Samuti rääkis ta oma perspektiividest valimistel ning oma plaanidest aselinnapea rollis. (Belobrovtsev sai aselinnapeaks novembris 2010, kuid kahe kuu pärast lahkus oma kohalt seoses SDE umbusaldusega Savisaarele.)

Venekeelsed kõneisikud või Ida-Virumaal kandideerinud kõneisikud

Tabel 8: Tabel näitab neid vene päritoluga või Ida-Virumaal kandideerinud SDE liikmeid, kes võtsid sõna vaadeldud perioodi jooksul. Peale selle on näidatud nende isikute hinnangute osakaal kõikides SDE hinnangutes.

SDE venekeelsete või Ida-Virumaal kandideerinud liikmete aktiivsus portaalides dzd.ee, rus.delfi.ee, rus.postimees.ee			
Kes annab hinnangut	hinnangute arv	hinnangute % kõikidest selle partei hinnangutest	
		Belobrovtsev	13
Allik	5	3,73%	
Ossinovski	13	9,70%	
Kokku	31	23,13%	

Hoolimata sellest, et venekeelsete kõneisikute arv oli SDE-l väiksem kui teistel parteidel, oli nende hinnangute osakaal kõikides partei hinnangutes üsna kõrge. Umbes 19% kõikidest SDE hinnangutest andsid Ossinovski ja Belobrovtsev, siia lisandub veel Ida-Virumaal kandideerinud Jaak Allik. Kuid enamik tema hinnanguid ei olnud Ida-Virumaaga seotud.

Arvamusartiklite ja intervjuude arv

SDE esindajad andsid 2 intervjuud ajakirjanikele, osalesid 1 intervjuus lugejatega ning kirjutasid 6 arvamuslugu. Sven Mikser rääkis eestikeelse Postimehe ajakirjanikuga, ning see intervjuu ilmus tõlgitud kujul venekeelses Postimehes; teise intervjuu andis Vadim Belobrovtsev. Intervjuus lugejatega osales Jevgeni Ossinovski. Arvamuslugusid avaldasid Sven Mikser, Heljo Pikhof, Peeter Kreitzberg, Urve Palo, Jevgeni Ossinovski ja Jaak Allik.

1.5. Vene Koondise esinemine

Erakonna aktiivsus

Vene Koondis esines vaid 19 artiklis, kuid andis 69 hinnangut.

Hinnangute jagunemine

Tabel 9: Tabel näitab, kellele kui palju hinnanguid VK andis. Rohelisega märgistatud numbrid näitavad, et vastava hinnangu objekti puhul oli enamik hinnanguid positiivse sisuga. Punane värv, vastupidi, märgib enamasti negatiivseid hinnanguid.

Vene Koondise hinnangute jagunemine (kokku 69 hinnangut)		
Kellele antakse hinnangut	hinnangute arv	hinnangute % kõikidest selle partei hinnangutest
Endale	12	17,39%
KE	10	14,49%
IRL	3	4,35%
Tallinna linnavalitsus, "Tallinn"	1	1,45%
Valitsus, riik	5	7,25%
REF	1	1,45%
SDE	3	4,35%
Teised institutsioonid (president, KaPo, MuPo, Riigikogu, ajakirjandus jne)	3	4,35%
Abstraktsed ideed (hinnang ei ole isikule)	32	46,38%
Endale (VK)	12	17,39%
Teistele	25	36,23%
Hinnang ei ole isikule või institutsioonile	32	46,38%

Võiks oodata, et Vene Koondis, esindades venekeelse elanikkonna huve, kritiseeriks kõige rohkem koalitsiooni ja valitsust, kuna just valitsust ei usalda venekeelne elanikkond seoses majanduskriisiga ja Pronksiöö sündmustega. See eeldus ei osutunud õigeks – Reformierakonnale ja IRL-ile andis Vene Koondis vaid üksikuid hinnanguid, natukene rohkem räägiti “valitsusest”, “riigist”, “riigivõimust”. Peamine kriitika objekt oli Keskerakond.

Samuti võib märgata, et suur osa VK esinemistest (enam kui teistel parteidel) on pühendatud ideedele, mitte inimestele. Esmapilgul ei kattu see ülaltoodud eeldusega, et opositsioon ründab rohkem konkreetseid võimul olevaid poliitikuid/parteisid, kuid koalitsioon räägib päevakajalistest asjadest ja toob välja uusi ideed. Selgituseks võib olla esiteks Vene Koondise üldine arutlev esinemisstiil, teiseks spetsiifiline teemade valik, mis ei võimalda alati kedagi rünnata.

- Vene Koondis andis 69 hinnangut 19 artiklis, mis tähendab, et igas artiklis andis erakond keskmiselt umbes 4 hinnangut, ehk rohkem kui teised parteid (võrdluseks, KE andis keskmiselt 2 hinnangut igas artiklis). Mõned artiklid, kus esines VK, olid äärmiselt mahukad (nt Dmitri Klenski intervjuus lugejatega on maht umbes 16 lehekülge). Samuti olid 19 artiklist 4 arvamused ning 3 intervjuud lugejatega. Teiste erakondade puhul on need arvud

samasugused, kuid üldine artiklite arv on palju suurem, mis tähendab, et “otsese pöördumisega” artiklite osakaal on Vene Koondisel suurem. Kõik see, ning ka artiklite ülesehitus iseenesest näitab, et Vene Koondis esineb harva, kuid pikemates artiklites. Pikemad artiklid aga annavad rohkem ruumi arutluseks.

- Teemad ja kriteeriumid, millele keskendus VK, olid seotud just venekeelse elanikkonnaga (vt Lisa). Paljud nendest probleemidest on üsna üldised ja on valmistanud peavalu juba pikka aega (nt kodakondsuseta inimeste probleem, vajadus kogukonna (kogukondade) ühtsuse järele, kultuuriautonoomia jne). See tähendab, et tihti ei saa nende teemade puhul hinnata konkreetset parteid, vaid arutleda üldiselt.

Kõneisikud, arvamusaluste ja intervjuude arv

Kõik VK kõneisikud on venelased, kokku oli 7 erinevat kõneisikut. Need olid Dmitri Klenski, Andrei Lobov, Vjatšeslav Maspanov, Dmitri Mihhailov, Andrei Širjajev. Kõige rohkem hinnanguid andis VK esinumber Dmitri Klenski (45 hinnangut), Lobov andis 8 hinnangut ning ülejäänud 4–5.

VK liikmed kirjutasid 4 arvamusalust ja osalesid 3 intervjuus lugejatega.

1.6. Kvantitatiivse osa kokkuvõte

Kokkuvõtte osas vastatakse nendele uurimisküsimustele, millele on võimalik vastata kvantitatiivse analüüsi abil. Neid küsimusi on kolm.

- 1) Kui palju esinevad eri erakonnad venekeelses meedias? Erakondade esinemise sagedus.
- 2) Kuidas toimub väitlus erakondade vahel? (– kui palju positiivseid ja negatiivseid hinnanguid annab üks partei teisele? – kui palju parteid annavad hinnanguid üksteisele?)
- 3) Kuivõrd otseselt partei liikmed suhtlevad venekeelse lugejaga?

1) Kui palju esinevad eri erakonnad venekeelses meedias? Erakondade esinemise sagedus.

Esinemiste arvu poolest oli aktiivseim Reformierakond, veidi vähem esinemisi oli Keskerakonnal. Nendele järgnevad IRL ja SDE, kõige vähem esines Vene Koondis.

Eristada tuleb aga seda, kui tihti erakonna liikmed saavad või võtavad sõna, ning seda,

kuivõrd mahukad need sõnavõttud on. Ühes artiklis võib olla avaldatud mitu arvamust eri teemadel, võib olla aga avaldatud ka üks arvamus. Selle tõttu mõõdetakse siin uuringus parteide aktiivsust ka lähtudes nende jagatud hinnangute arvust.

Kõige aktiivsem hinnangute andja oli Keskerakond, kellele järgnes Reformierakond.

Keskerakonna liikmed ei esinenud mitte ainult kui erakonna esindajad, vaid ka kui Tallinna linnavalitsuse esindajad. Sarnaselt esinesid Reformierakonna liikmed ministrite rollis.

SDE ja IRL vahetasid samuti kohti pingereas: SDE andis rohkem hinnanguid kui IRL. Vene Koondis oli hinnangute arvu poolest viimane, kuid oli selles üsna aktiivne, arvestades artiklite arvu, kus parteile anti sõna või kus ta ise sõna võttis. Kui võrrelda näiteks Roheliste, Rahvaliidu, üksikkandidaatide summaarse hinnangute osakaaluga, siis võib öelda, et VK hinnangute osakaal on isegi suurem kui mõne senise parlamendipartei oma.

2) Kuidas toimub väitlus erakondade vahel? (– kui palju positiivseid ja negatiivseid hinnanguid annab üks partei teisele? – kui palju parteid annavad hinnangut üksteisele?)

Esimene, mis torkab silma andmete läbivaatamisel: enamik parteisid annab positiivseid hinnanguid vaid endale (KE, IRL ja REF puhul ka vastavalt linnavalitsusele ja valitsusele), kuid hinnangud teistele parteidele on enamasti negatiivsed.

Kahtlemata on selge see, et kõik parteid suhtuvad negatiivselt Keskerakonda. Suur osa nendest negatiivsetest hinnangutest on seotud Vene raha skandaaliga.

Igal erakonnal oli oma viis, kuidas ta Keskerakonda kritiseeris:

- SDE ründas Keskerakonda just munitsipaalsel tasandil seoses Vene raha skandaaliga;
  - Vene Koondis ründas Keskerakonda seoses võitlusega vene valijaskonna eest;
  - REF-i ja IRL-i vastasseisu Keskerakonnaga iseloomustab selge opositsioon Keskerakond vs. koalitsioon/valitsus ning koalitsioon vs. Tallinna linnavalitsus.
- (Keskerakonna hinnangud olid suunatud omakorda Reformierakonnale, IRL-ile.)

Hinnangute jagunemisest on selge, et KE-d samastatakse Tallinna linnavalitsusega ning REF-i ja IRL-i riigivõimuga, valitsusega. Artiklite kodeerimisel oli formaalne jaotus

institutsioonide vahel kinnipeotud, kuid hinnangute jagunemisest on näha erakondade vastasseisu ka teistel tasanditel.

Reformierakonna kohta võib samuti öelda, et seda kritiseeriti palju, kuid siiski mitte nii aktiivselt kui KE-d.

Mõnesid parteisid (nimelt SDE-d ja Vene Koondist) peaaegu et ignoreeriti suuremate parteide poolt.

Huvitav, et peaaegu ignoreerisid üksteist ka koalitsioonipartnerid Reformierakond ja IRL.

3) Kuivõrd otseselt partei liikmed suhtlevad venekeelse lugejaga?

Partei rahvusliku koosseisu võib sarnaselt selle populaarsusega venekeelse elanikkonna seas ja valimislubadustega pidada potentsiaaliks, mida saab rakendada kommunikatsioonis. Võib aga, vastupidi, rõhutada ühisväärtusi olenemata sellest, mis rahvusgruppi kuuluv inimene nendest väärtustest räägib. Esimest strateegiat toetab selle töö teoreetilises osas mainitud tähelepanek, et Keskerakonna edu venekeelse elanikkonna seas põhineb just sellel, et erakonnas on rohkem vene päritoluga inimesi kui mujal. Teise strateegia kasuks räägivad teoreetilises osas mainitud uuring fookusgruppides, kus venekeelsed inimesed ütlesid, et nende jaoks on tähtsam partei poliitika sisu kui partei rahvuslik koosseis. Teiseks tunnuseks, mis lubab mõõta, kuivõrd otseselt parteid kontakteeruvad lugejaga, on arvamused artiklite ja intervjuude arv.

Et lihtsustada parteide võrdlemist kõikide ülalnimetatud tunnuste alusel, on koostatud võrdlustabel:

Tabel 10: Venekeelsete/Ida-Virumaa kõneisikute ja otseste pöördumiste arvud erakondade kaupa.

Võrdlustabel tunnustest, mille abil saab hinnata, kuivõrd otseselt erakonnad suhtlesid venekeelse elanikkonnaga					
	KE (178 art. / 311 hin.)	REF (200 / 282)	IRL (92 / 115)	SDE (70 / 136)	VK (19 / 69)
Erinevate venekeelsete kõneisikute /Ida-	8 – Toom, Stalnuhhin, Boroditš,	6 – Ojuland, Korobeinik, Šaršov,	1 – Kalikova	3 – Belobrovstsev, Ossinovski,	7 – Klenski, Lobov, Mihhailov,

Virumaal kandideerinute arv ja nende nimed	Kõlvart, Kaljuvee, Velman, Ivanova, Šokman	Gräzin, Aidma, Muravjova		Allik	Tšerepanov, Maspanov, Širjaev, Desjatnikov (kõik VK kõneisikud on venelased)
Venekeelsete/Ida-Virumaal kandideerinud isikute hinnangute arv	51	36	10	31	69
Nende hinnangute % kõikidest partei hinnangutest	16,4%	12,8%	8,7%	22,8%	100%
Artiklite arv, kus nad võtsid sõna	22	7	3	10	19
Nende artiklite % kõikidest artiklitest, kus partei oli aktiivseks tegelaseks	12,4%	3,5%	3,3%	14,3%	100%
Partei liikmete avaldatud arvamusaluste arv – kes kirjutas	7 – Stalnuhhinn, Toom,	0	0	6 – Mikser, Ossinovski, Palo, Pikhof, Kreitzberg, Allik	4 – Klenski, Lobov, Mihhailov
Intervjuude arv – kes osales	6 – Toom, Savisaar,	2 – Ojulang, Janes	1 – Pevkur	2 – Mikser, Belobrovstsev	0
Lugejatega intervjuude arv – kes osales	2 – venekeelsed kandidaadid	3 – venekeelsed kandidaadid + Ansip	1 - Kalikova	1 - Ossinovski	3 – Klenski, Lobov

Enamikus erakondadest olid oma kindlad venekeelsed kõneisikud. Teiselt poolt, kui vaadata, kes mitu arvamusaluste kirjutas ja mitmes intervjuus osales, siis on näha, et sugugi kõikides erakondades ei suhelnud otseselt lugejaga just venelased.

Võib öelda, et kui lähtuda antud tunnustest, siis oli venekeelsele elanikkonnale kõige lähedasem partei Keskerakond. Sellel parteil oli kõige suurem venekeelsele valijale suunatud kõneisikute arv, see avaldas kõige rohkem arvamusaluste ning intervjuude arv oli samuti kõige suurem.

- Reformierakonnast osalesid pikemates intervjuudes pigem kogenud tuntud poliitikud: Kristina Ojulang, Laine Jänes, Andrus Ansip.

- Hoolimata sellest, et SDE osutus kõige suurema venekeelsete poliitikute hinnangute osakaaluga parteiks, oli enamik arvamused siiski eestikeelsete poliitikute kirjutatud.
- Keskerakonna arvamused autoriteks ja intervjuude peategelasteks olid just vene päritoluga poliitikud.
- IRL-i kohta saab teha ainult niisuguse järelduse, et see partei peaaegu ei suhelnud venekeelse lugejaga otseselt (ainult 1 intervjuu ning 1 intervjuu lugejatega, arvamused ei ole).

Kui rääkida sellistest tunnustest nagu otsuste pöördumiste arv (ehk arvamused ja intervjuud), siis kõige rohkem pöördus otseselt KE (15 artiklit), selle järel tuleb SDE (9), siis VK, ning pärast REF ja IRL.

2. Kvalitatiivsed tulemused

2.1. Sissejuhatus

Kvalitatiivse osa eesmärk on keskenduda tähtsamatele kajastatavatele teemadele ning näidata, milliste teemade ja väärtuskriteeriumidega iga erakond neid seostas. Kui rääkida täpsemalt, siis plaanitakse vastata uurimusküsimustele 4–7.

- 4) Millistel teemadel esinevad eri erakonnad venekeelses meedias? Milliseid vene elanikkonna probleeme/vene elanikkonna jaoks tähtsaid teemasid erakonnad tõstavad esile ja kasutavad oma esinemistes?
- 5) Kuidas erakonnad lähenevad nendele teemadele? Milliste teiste teemadega ja kriteeriumitega neid seostatakse?
- 6) Millisena erakonnad näevad venekeelset elanikkonda nende teemadega seoses?
- 7) Kuidas toimub erakondade väitlus nendel teemadel?

Meetodiks on esiteks saadud kodeeringu vaatlus ning teemade ja kriteeriumite vahel seoste leidmine. Teiseks meetodiks on tekstianalüüs: analüüsitakse kas vastaval teemal antud omaette hinnanguid või terviklikke artikleid (juhul kui artikkel tervikuna on pühendanud antud teemale ning võimaldab ammendavalt vastata kõikidele uurimisküsimustele).

Tulemused esitatakse teemade kaupa – iga peatükk on reeglina pühendatud mingisugusele teemale ning jagatud igale erakonnale pühendatud alapeatükkideks.

Siin osas ei tule juttu kõikidest valdkondadest, mida vaadeldud perioodi jooksul puudutati, kuna nende teemade ja alateemade arv on väga suur. On otsustatud keskenduda esiteks vaid kõige rohkem arutluse all olnud teemadele ehk sotsiaalsele ja majanduslikele valdkonnale ning Vene raha skandaalile, teiseks üksnes venekeelse elanikkonnaga seotud teemadele ehk suhetele Venemaaga, vene koolide üleminekule eestikeelsele õppele ning teiste teemade arutlusele.

Seega võib teemade valikut selle peatüki jaoks pidada ka vastuseks uurimisküsimusele 4 “Millistel teemadel esinevad eri erakonnad venekeelses meedias? Milliseid vene elanikkonna probleeme/vene elanikkonna jaoks tähtsaid teemasid erakonnad tõstavad esile ja kasutavad oma esinemistes?”.

Täielikke andmeid selle kohta, kui palju erakond eri teemadega seoses hinnanguid andis, võib vaadata koondtabelites lisa 2 ja lisa 3.

Tulemused esitatakse selles osas järgmises järjekorras:

2.1 Majanduslikud teemad, sotsiaalne valdkond

2.2 Suhted Venemaaga

2.3 Vene raha skandaal

2.4 Vene koolide üleminek eestikeelsele õppele

2.5 Teised venekeelse valijaskonnaga seotud teemad

Selle järel tuleb kokkuvõte.

Kõikidest kajastatavatest teemadest ning sellest, kui palju hinnanguid erakonnad andsid eriteemadel, on koostatud koondtabel (lisa 2). Kõik teemad on koondatud gruppidesse sama printsiibi järgi nagu kodeerimisjuhendis. Kodeerimisjuhendis leiduvatele teemadele on lisatud ka teemade täpsustamised, mis kodeeringu protsessis käisid “muu” kategooria alla (näiteks MAJmuu Euroopa Liidu investeeringud). Teemade täpsustamised on pandud koondtabelisse, kuna paljud neist on näitlikud ja iseloomustavad parteide lähenemist üldisematele teemadele. Samasuguse põhimõtte järgi on koostatud ka väärtuskriteeriumide koondtabel (Lisa 3).

2.2. Majandus ja sotsiaalsed teemad

2.2.1. Majandusteemad

Majandusteemadest võib eristada maksude teemat. Sellest võib omakorda eristada debatti “progressiivne vs. proportsionaalne tulumaks”. Idee kehtestada progressiivne tulumaks oli üks Keskerakonna valimislubadusi. Ka teised parteid avaldasid ideid teiste maksude kohta (nt tööjõumaks, maks autole ja teised).

2.2.2. KE – maksupoliitika

Keskerakond sidus progressiivse tulumaksu teema niisuguste kriteeriumidega nagu sotsiaalne õiglus, riigikassa rikastamine, pensionide kasv ja EL-i moodi käitumine. Reformierakonna ja üldiselt valitsuse lähenemist maksupoliitikale KE kritiseeris (andis REF-ile, valitsusele ja IRL-ile negatiivse hinnangu), sidudes tulumaksu teema sotsiaalsete hüvede ja hariduse teemaga ning järelkult kasutades elanikkonna ja laste ning noorte heaolu kriteeriumi.

2.2.3. Vene Koondis – maksupoliitika

Vene Koondise valimisprogrammis ei olnud majandusteemasid kajastatud, mistõttu loodeti nende arvamust teada saada nende sõnavõttudest meedias. Selgus, et Vene Koondise liikmed pooldavad praegust ehk proportsionaalset tulumaksu süsteemi, kasutatud on näiteks investeringute kaitmise kriteeriumi. Kuid VK arvates peaks sotsiaalse õigluse nimel kehtestama luksusmaksu.

2.2.4. Reformierakond – maksupoliitika

Reformistide üks valimislubadus oli säilitada proportsionaalne tulumaks. Oma esinemistes andsid nad positiivse hinnangu endale, valitsusele ja proportsionaalse tulumaksu ideele. Nad sidusid proportsionaalse tulumaksu teema sotsiaalse õigluse kriteeriumiga ning investeringute kaitmise kriteeriumiga ja loomulikult hindasid proportsionaalset tulumaksu positiivselt. Progressiivse tulumaksu teemaga seoses hindasid nad SDE ja KE negatiivselt, kasutades maksumaksja raha ratsionaalse kasutamise, majandusliku edenemise ja pensionide kasvu kriteeriumi.

Samuti rääkis Reformierakond proportsionaalsest tulumaksust oma valitsemisperioodiga seoses, tuues välja erinevaid asju, mis Reformierakonna valitsemisperioodi jooksul on ellu viidud (vanemahüvitis, eurole üleminek) ning kasutades järjekindluse kriteeriumi. Teiste sõnadega rääkis Reformierakond sellest, mis on tema valitsemisperioodi jooksul saavutatud, ning lubas jätkata sama hästi. Reformierakond kasutas üldse järjekindluse ja stabiilsuse kriteeriume silmapaistvalt enam kui teised parteid (vastavalt 5 ja 4 korda, peale selle räägiti 3 korda majanduse stabiilsusest, teistest parteidest rääkis stabiilsusest vaid IRL 2 korda ja järjekindlusest KE 2 korda).

Peale tulumaksu teema tõstis REF ka tööjõumaksu teema. REF lubas alandada tööjõumaksu, et köita investeringuid, ning samasugust ideed oli näha selle partei sõnavõtmistes meedias.

REF kritiseeris SDE ideed kehtestada automaks.

2.2.5. IRL – maksupoliitika

IRL hindas negatiivselt ideed kehtestada progressiivne tulumaks ning seoses sellega hindas negatiivselt ka Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda ja Keskerakonda. Lähtuti sellistest kriteeriumidest nagu raha ratsionaalne kasutamine, Euroopa moodi käitumine (“progressiivne tulumaks ei ole Euroopas enam moes”). Samuti kasutatud kriitika jaoks sellist kriteeriumi nagu sotsialismi vältimine (“Лаар: IRL не даст Эстонии скатиться обратно к социализму”).

2.2.6. SDE – maksupoliitika

Võrreldes Keskerakonnaga, IRL-iga ja Reformierakonnaga tõstab SDE maksude teemat üsna vähe. Tulumaksust räägitakse vaid üks kord – Jevgeni Ossinovski hindab proportsionaalset tulumaksu positiivselt, vastates Delfi küsimustikule. Ta kasutab sotsiaalse võrdsuse ja raha ratsionaalse kasutamise kriteeriume.

Natukene rohkem rääkis SDE käibemaksust, mida partei sidus hindade tõusuga ning hindas olemasolevat situatsiooni ja ka valitsust negatiivselt, kriteeriumiks oli hindade tõusu ohjeldamine.

2.2.7. Teised majanduslikud teemad

Teistest parteidest aktiivsem majanduslikel teemadel oli Reformierakond. REF aktiivsus ei väljendunud mitte ainult hinnangute arvus (eurole ülemineku kohta ja ka maksude kohta avaldas

REF kõige rohkem hinnanguid), kuid ka tõstetud alateemade mitmekesisuses. Nimelt, Reformierakonna esindajad mainisid palju majanduse aspekte, millest teised erakonnad ei rääkinud ühtegi korda. Need olid näiteks kinnisvaramaks, Tallinna müügitmaks, arendusfond, innovatsioonid, Euroopa Liidu investeeringud Eestisse, majanduskelmused, monopolid, riigivõlg, energeetika. Iga taolise teema kohta rääkis REF vaid üksikud korrad (1–3 hinnangut), kuid teemade mitmekesisus eristab Reformierakonda teiste parteide hulgast. Taoline mitmekesisus on seletatav sellega, et REF-i kuuluvad ministrid ja peaminister peavad üles astuma ka seoses spetsiifiliste päevakajaliste teemadega, mis on seotud pigem nende igapäevase tööga kui peamise valimiseelse arutlusega.

Reformierakonna jaoks olid tähtsad sellised kriteeriumid nagu riigi majanduslik edenemine, investeeringute köitmine, ekspordi suurendamine, ettevõtluse arendamine, majanduse sõltumatus ja majanduse stabiilsus. Teiste parteide jaoks ei olnud need kriteeriumid niivõrd tähtsad – nad kas üldse ei kasutanud neid või kasutasid oluliselt vähem. (Väärtuskriteeriumite tabel, osa “Majanduslik edenemine”.)

Keskerakonna esinemist majanduslikel teemadel iseloomustas see, et partei rääkis tööturu probleemidest, sellistest nagu töötus, palgad, hindade tõus, inimeste emigreerimine. Kõikidest parteidest pööras vaid KE tähelepanu kõikidele nendele teemadele koos, teised rääkisid vaid mõnest neist – töötusest (VK 2 hinnangut, REF 10, IRL 2, SDE 2), natukene räägiti ka hindade tõusust ja emigreerimisest, kuid kõikidele nendele probleemidele korraga pööras tähelepanu vaid KE. Ka niisugused kriteeriumid kui sotsiaalne õiglus, emigratsiooni ohjeldamine ja hindade tõusu ohjeldamine olid kõige aktiivsemalt kasutusel vaid KE puhul (vt Lisa, väärtuskriteeriumide tabel, inimeste heaolu ja sotsiaalne õiglus, majanduslik edenemine). Vaid töötuse vähendamise kriteeriumi kasutasid KE, REF ja IRL enam-vähem võrdselt palju (vastavalt 14, 17 ja 12 hinnangut).

Samuti kritiseeris KE võimul olevaid parteisid seoses uue eelarve vastuvõtmisega ning sama teemaga seoses andis positiivse hinnangu endale. KE arvates tuleks rohkem raha kulutada igasugustele sotsiaalsetele hüvedele (partei seostab eelarve teemat vastavate teemadega), et saavutada elanikkonna heaolu ja raha ratsionaalne kasutamine.

2.2.8. Sotsiaalvaldkond

Arutus sotsiaalsete probleemide üle ei puuduta mitte ainult konkreetseid kompensatsioone ega hüvesid, vaid ka selliseid mitmetasandilisi ja olulisi teemasid nagu töötus, emigreerimine, tervishoiu

kvaliteet jne. Valdkond, mida saab nimetada “sotsiaalseks”, on väga lai, mistõttu on otsustatud esitada vaid põhilised skeemid selle kohta, kuidas parteid sotsiaalsetel teemadel omavahel suhtlesid.

- Riigikogus arutluse ja eelarve vastuvõtmise kontekstis. Keskerakond rääkis mitmesuguste hüvede kasutusele võtmise vajadusest ning REF-i ja IRL-i liikmed vastustasid võimalikke uuendusi, lähtudes raha ratsionaalse kasutamise kriteeriumist. Teiste sõnadega, KE pakkus kompensatsioone, hüvesid, toetusi (transpordikulude hüvitamine, matusetoetus, krediidi tagastuse lihtsustamine), valitsuse liikmed aga olid arvamusel, et praegune majanduslik seis ei luba neid hüvesid juurutada.

- Valimislubaduste kontekstis. Kõik parteid võtsid aktiivselt sõna seoses oma valimislubadustega sotsiaalalal. Tõsteti esile oma ideid ning kritiseeriti teiste omasid. Võis näha selget vastasseisu parempoolsete ja vasakpoolsete parteide vahel. Nimelt seisnesid IRL-i ja REF-i arvamused enamasti selles, et riigi majanduslik edenemine toob kaasa elanikkonna heaolu, ning KE ja SDE ideid kritiseeriti kui riigi majandusele kahjulikke.

- REF-i ja IRL-i valitsemisperioodi kontekstis. KE ja SDE kritiseerisid Reformierakonda ja IRL-i valitsemisperioodi madalate pensionide, töötuse ja inimeste emigreerimisega seoses. SDE esines seisukohtadega (nimelt Urve Palo ja Heljo Pikhofi aramusartiklites), kus detailselt kritiseeriti praegust situatsiooni tervishoiu ja perepoliitika alal (Palo 2010, Pikhof 2011). VK kritiseeris valitsust samal põhjusel, kuid rõhutades, et valitsuse sotsiaalpoliitika peamiseks ohvriks on just venekeelne elanikkond.

- Tallinna linnavalitsuse ja riigi valitsuse vastasseisu kontekstis. Keskerakondlased kiitsid Tallinnas kehtivaid sotsiaalseid hüvesid, kuid võimul olevad parteid hindasid neid hüvesid negatiivselt (nt uus töötukassa – ebaefektiivne, pensionäride toetused – ebaetilisid).

- Seoses venekeelse elanikkonnaga. Kaks erakonda sidusid sotsiaalse õigluse kriteeriumi just venekeelse elanikkonnaga – need olid Keskerakond ja Vene Koondis. Venekeelset elanikkonda nähti kui sotsiaalses plaanis kõige edutumat elanikkonna osa. Kritiseeriti sellist olukorda ja sellega seoses valitsust.

Kokkuvõtteks võib öelda, et parteide vastasseisus majanduslikel ning sotsiaalsetel teemadel on selgelt näha parteide jaotamist parempoolseteks ja vasakpoolseteks ning samuti on näha vastasseisu opositsioonis olevate parteide ja valitsuse vahel. KE, SDE ja VK sõnavõttud olid valitsuse suhtes kriitilised ning sisaldasid (eriti KE-l) pakkumisi, kuidas maksusüsteemi muutmise ja toetuste juurutamine võib kaasa aidata elanikkonna heaolu kasvule ja sotsiaalsele võrdsusele. REF-i ja IRL-i sõnavõttud kritiseerisid neid pakkumisi ja seadsid esikohale raha säästmise vajaduse, sooviga kinnitada olemasolevat korda. Kuid ei saa öelda, nagu oleksid parempoolsed erakonnad kasutanud üksnes raha säästmise argumenti, pööramata tähelepanu sotsiaalsetele teemadele. Nad püüdsid aktiivselt rõhutada neid hüvesid, mida nad pakkusid oma valimisprogrammides, samuti rõhutasid valitsuse saavutusi sotsiaalalal ja oma jätkusuutlikkust. Peamiseks argumendiks oli see, et lihtne maksusüsteem aitab samuti kaasa elanikkonna heaolu kasvule (investeeringute köitmise ja ettevõtluse arendamise kaudu).

VK ja KE sidusid sotsiaalset võrdsust spetsiifiliselt venekeelse elanikkonnaga.

2.3. Vene koolide üleminek eestikeelsele õppele

Kõik erakonnad võtsid sel teemal umbes ühepalju sõna (KE – 15 hinnangut, REF – 12 hinnangut, IRL – 14 hinnangut, SDE – 14 hinnangut, VK – 7 hinnangut), kuid Vene Koondis esines suurtes portaalides üldiselt üsna vähe – 3% artikkelitest ja 6% hinnangutest.

Hoolimata sellest, et see teema oli ühine kõikide analüüsitava erakondade puhul, lähenesid kõik erakonnad sellele erinevalt, s.t seostasid seda eri teemade ja kriteeriumitega. Seda, et ülemineku teemast oli kujundatud tähtsamaid valimiseelseid teemasid, näitab mitu fakti: 1) kõik tõstasid seda teemat, 2) sel teemal oli mitme poliitiku vahel kokkupõrkeid, arvamuste lahknevusi ja avalikku diskussiooni, 3) see teema seisab enamiku parteide programmides eraldi punktina, 4) valimistele pühendatud küsimustikkudes oli see teema samuti esindatud, s.t lugejate poolt esile tõstetud. Mõnede poliitikute suust (Toom, Kreitzberg) kõlasid üleskutsed ülemineku küsimust depolitiseerida, ehk valimiseelses retoorikas mitte kasutada, mis juba iseenesest viitab teema tundlikkusele. Siiski võib ülalnimetatud neljale põhjusele tghinedes teha järelduse, et teemat kasutati valimiseelses arutluses aktiivselt.

Mitmed artiklid (nt “Яна Тоом: дадим школам дополнительных 2–3 года”) kirjeldavad üleminekuteemalisi konverentse, nii et nendes artikkelites on juba kohe näha eri parteide esindajate vastasseisu.

Teema tähtsuse tõttu ning ka selle tõttu, et see näitab parteide kokkupõrkeid, on otsustatud rääkida sellest põhjalikumalt ning kirjeldada ja analüüsida, kuidas parteid sellele teemale lähenevad.

2.3.1. Keskerakond – vene koolide üleminek eestikeelsele õppele

Kuna KE peamine kõneisik hariduse ja eestikeelsele õppele ülemineku teemal oli Tallinna aselinnapea Yana Toom, kes avaldas ülemineku teemal mitu arvamuskirjet, siis on KE positsiooni selgitamiseks vaja teha diskursuseanalüüs just Yana Toomi arvamuskirje põhjal. Valitud artikkel ilmus 4. novembril 2010 venekeelses Delfis ning on vastuseks haridusministeeriumi veebileheküljel ilmunud uudisele (Toom 2010a). Vastatakse kahele haridusminister Tõnis Lukase väitele, mis

sisaldusid tollases uudises. Kogu arvamislugu on suunatud Tõnis Lukasele, seda näitab ka loo pealkiri “Да, господин министр?”.⁴

Suhtumine üleminekusse

Tõnis Lukase väited, Toomi arvamuse loo tsitaatidena:

1. *“... якобы вице-мэр Яна Тоом является сторонником того, чтобы “jätkata totaalselt venekeelse gümnaasiumihariduse pakkumist” и тем самым оскорбляет учителей русских школ.”*
2. *“.. переход русских гимназий на эстонский язык обучения будет продолжен несмотря ни на что, и безо всяких поблажек.”⁵*

Vajadus vastata esimesele väitele nõuab Toomilt tema positsiooni selgitamist. Tema positsiooni võib lühidalt kokku võtta järgmiselt: ta pooldab üleminekut, kuid arvab, et üleminekuuga kaasnevad probleemid ja üleminekut peaks aeglustama, et neid probleeme enne lahendada:

“... никогда не высказывалась за то, чтобы “тотально” вернуть преподавание в гимназиях на русский язык.”

“Но я считаю ошибкой продолжать переход ударными социалистическими темпами – очевидно, что эстонизация русской школы вызывает множество вопросов и порождает проблемы, требующие анализа и решения.”⁶

Ülemineku probleemide määratlemisel viitab Yana Toom haridusministeeriumi tellitud üleminekuteemalisele küsitlusele. Ta tutvstab oma artiklis küsimustiku tulemusi ning nimetab kolme probleemi: 1) üleminekul on rohkem negatiivseid kui positiivseid tulemusi, 2) gümnaasiumiõpilaste teadmiste tase ei ole piisav, et eesti keeles õppida, 3) üleminek eestikeelsele õppele toob kaasa selle, et vene noored soovivad Eestist lahkuda:

⁴ Artikli venekeelse pealkirja võib eesti keelde tõlkida kui “Jah, härra minister?”, eestikeelses Delfis avaldatud versiooni pealkiri on aga “Yana Toom: minister Lukas laimab mind”.

⁵ “...abilinnapea Yana Toom otseku oleks selle poolt, et “jätkata totaalselt venekeelse gümnaasiumihariduse pakkumist” ja solvaks sellega vene koolide õpetajaid.”

“...vene gümnaasiumide üleminek eesti õppekeelele jätkub kõigest hoolimata.” Selle artikli tõlke allikas siin ja edaspidi: Toom 2010b.

⁶ “...ei ole kunagi väitnud, et vene gümnaasiumides tuleks õppetöö tagasi "totaalselt" venekeelseks muuta.”

”Aga ma ei pea õige ülemineku jätkamist sotsialistlikus lööktempo – on ilmselge, et vene kooli eestistamine tekitab palju küsimusi ja sünnitab probleeme, mis nõuavad analüüsi ja lahendusi.”

“...за счастье в совершенстве владеть эстонским русскоязычный абитуриент платит сегодня непомерно высокую цену, ибо, как мы видим, положительный результат <...> отмечают один – рост числа студентов в эстонских вузах.”

“Как мы видим, лишь треть гимназистов могут похвалиться достаточным для дальнейшего обучения знанием государственного языка.”

“Ну и, наконец, закономерное следствие всего вышеперечисленного. Вопрос учащимся: хотели бы вы уехать из Эстонии?”

Ответы:

<...>

40% – да, хочу уехать навсегда”⁷

Ka teistes oma sõnavõtmistes räägib Toom, et üleminekut peaks aeglustama. Sellele viitab näiteks artikli pealkiri: “Яна Тоом: дадим школам дополнительных 2–3 года”. Artiklis on toodud Toomi repliigid, kus ta nimetab ka veel üht põhjust, miks üleminekut tuleb aeglustada: ei ole piisavalt kvalifitseeritud õpetajaid. Seal räägib ta ka sellest, et üleminek peab olema järkjärguline.

Kuigi Yana Toom rõhutab seda, et ta ei ole ülemineku vastu, ei saa tema suhtumist üleminekusse nimetada positiivseks. Tema sõnavõtmistest tuleneb, et ta püüab aidata kaasa efektiivsele üleminekul, kuid sisemiselt seda ei poolda:

“В Таллинне нет ни одной гимназии, где не перевели бы на эстонский положенное количество предметов. Что сделано, то сделано, и вне зависимости от того, как это сделано, я не пожелаю нашим детям еще одной “реформы” образования.”⁸

Suhtumine venekeelsesesse elanikkonda

⁷ “...täiusliku eesti keele valdamise eest maksab venekeelse kooli abiturient praegu ebaraportionaalselt kõrget hinda, kuna, nagu me näeme, märgib vene koolide õpetajate absoluutne enamus ära vaid ühe <...> positiivse tulemuse – õpilaste arvu kasvu Eesti kõrgkoolides.”

“Nagu me näeme, võib vaid kolmandik gümnaasiste kiidelda edasiõppimise jaoks piisava riigikeele tundmisega.”

“Ja lõpuks kõige ülaltoodu loogiline tulemus. Küsimus õpilastele: kas te tahaksite Eestist ära sõita? <...> 40% – jah, tahan päriseks ära sõita.”

⁸ “Tallinnas ei ole ühtegi vene gümnaasiumi, kus ei õpetataks eesti keeles ettenähtud kogust õppeaineid. Mis tehtud, see tehtud, ja sõltumata sellest, kuidas see on tehtud, ei soovi ma meie lastele veel üht “haridusreformi”.”

Rõhutades seda, et ta ise on lapsevanem, võib Yana Toom esiteks ise tekitada lähedustunnet lugejate seas, eriti õpetajate ja lastevanemate seas. Teiseks, see annab lisakaalu tema argumentidele, kuna lugeja näeb, et poliitikul on olemas isiklik kogemus arutletaval teemal ning et antud diskussiooni tulemused puudutavad teda isiklikult samuti.

“Что касается учителей – как русских, так и эстонских школ – я отношусь к ним с глубочайшим уважением и благодарностью. Не только как вице-мэр, но и как мать.”⁹

Väitlus teiste erakondadega

Peamine Yana Toomi oponent selle teemaga seoses on haridusminister Tõnis Lukas (IRL). Seda näitab juba see, et enamik negatiivseid hinnanguid sel teemal andis Yana Toom just temale või haridusministeeriumile. Samuti on seda näha vaadeldava artikli pealkirjast ja selle ülesehitusest (vastused ministri väidetele). Antud artiklis süüdistab Yana Toom Lukast 1) laimamises (et talle omistatakse väiteid, mida ta ei öelnud), 2) asjatundlikkuse puudumises (et ministeerium ei võta arvesse kiire ülemineku pudujääke), 3) ülemineku teema kasutamises valimiseelses propagandas:

1) *“К сожалению, в эстонской политике пока не существует этического кодекса, согласно которому клевета в адрес оппонента являлась бы если не наказуемой, то хотя бы порицаемой. Так что на извинения со стороны министра я не надеюсь.”*

2) *“Как мы видим, лишь треть гимназистов могут похвалиться достаточным для дальнейшего обучения знанием государственного языка. А министр рапортует о завершении перехода в следующем учебном году.”*

3) *“Но в планы министерства это, очевидно, не входит – любая попытка открытого обсуждения темы клеймится как антигосударственная пропаганда: IRL оседлал привычного конька и начинает предвыборную кампанию. Сценарий образовательного направления ясно вычитывается из министерской новости: нехороший русский вице-*

---

⁹ “Mis puutub nii eesti kui ka vene koolide õpetajatesse, siis suhtun ma neisse sügava austuse ja tänutundega ning seda mitte üksnes abilinnapeana, vaid ka emana.”

мэр хочет продолжения русификации. Не дадим в обиду реформу образования! И вот уже школа – в очередной раз – становится ареной политической борьбы.”¹⁰

Kuna viimases tsitaadis on rõhutatud “*нехороший русский вице-мэр*” (“halb vene aselinnapea) ning “*русификация*” (venestamine), siis võib eeldada, et Toom mitte ainult ei süüdistata Lukast teema kuritarvitamises valimiste eel, vaid ka eestlaste ja venelaste vastasseisu kasutamises valimiseelses retoorikas.

Samuti võib tähele panna, et kuigi Yana Toomi väited kattuvad KE valimisprogrammiga, toimub antud juhul ülemineku debatt tasemel “Tallinn vs. haridusministeerium, haridusminister Tõnis Lukas ja IRL”. Toom räägib endast linnavalitsuse kontekstis ega maini oma parteilist kuuluvust, kuid mainib Lukase parteikuuluvust ja süüdistab ministrit ülemineku teema kasutamises valimiseelses võitluses.

Kui vaadelda teisi artikleid, siis peale haridusministeeriumi andis Toom vaadeldud perioodi jooksul negatiivse hinnangu ka välisminister Urmas Paetile seos ÜRO-le esitatud inimõigusaruandega. Seda on tehtud artiklis “Паэт в Нью-Йорке больше чем поэт” (Toom 2011).

Kokkuvõtteks võib öelda, et Yana Toomi arvates on üleminekut vaja aeglustada, sest plaanitud tempoga üleminekuga kaasnevad probleemid, nimelt kvalifitseeritud õpetajate puudus, noorte ebapiisav keeleoskus, noorte soov ära sõita ning see, et nõutavad pingutused kaaluvad üles võimalikud positiivsed tulemused.

Kuigi Toom ei räägi sellest, et üleminek ei peaks toimuma, on näha, et tema isiklik hinnang sellele on pigem negatiivne.

---

¹⁰ 1) “Kahjuks pole Eesti poliitikas seni eetikakoodeksit, mille kohaselt laim oponendi aadressil oleks kui mitte karistatav, siis vähemalt taunitav. Nii et ministri vabandustele ma ei looda.”

2) Nagu me näeme, võib vaid kolmandik gümnasiste kiidelda edasiõppimise jaoks piisava riigikeele tundmisega. Aga minister raporteerib ülemineku toimumisest järgmisel õppeaastal!

3) Ministeeriumil seda ilmselgelt kavas pole. Iga katset teemat avalikult arutada vaadeldakse kui riigivastast propagandat: IRL on saduldanud harjumuspärase hobuse ja alustab valimiseelset kampaaniat. Haridusstsenaariumi suuna loeb selgelt välja ministeeriumi uudistest: paha vene abilinnapea tahab jätkata venestamist. Ärgem laskem haridusreformi solvata! Ja kool saab järjekordselt poliitilise võitluse areeniks.”

On selge Toomi vastasseis peaminister Tõnis Lukasega. See, et Toom räägib endast just Tallinna kontekstis, annab võimaluse mõelda, et ülemineku teema on veel üks teema, kus väljendub valitsuse ja Tallinna linnavalitsuse vastasseis.

2.3.2. Reformierakond – vene koolide üleminek eestikeelsele õppele

REF-i antav hinnang üleminekule on positiivne. Ülemineku kohta avaldasid arvamust nii venelastest (Korobeinik, Muravjova, Šaršov) kui ka eestlastest (Luik, Rummo, Holsmer, Aas) reformistid. Venelaste ja eestlaste esinemiste vahel leidis erinevusi.

Venelased rääkisid üleminekust üldiselt, keskendusid just konkreetselt ülemineku arutlemisele, mitte teistele poliitikutele hinnangu andmisele. Nad hindasid üleminekut positiivselt ja sidusid teemat peamiselt järgmiste kriteeriumitega: “venekeelse elanikkonna osalemine riigi elus, informeeritus”, “eesti keele õppe soodustamine”, “eri rahvuste ühtsus”, “laste ja noorte heaolu”.

Saadud tulemusi võib toetada ka tsitaatidega vene reformistide sõnavõtmistest:

*“Думаю, что единая учебная база помогла бы молодым лучше понимать друг друга и общаться.”*¹¹ – Šaršov (Kornõševa 2011c)

*“И вот что отметили учителя: дети из класса языкового погружения пишут и рисуют лучше, чем ребята, начавшие обучение на русском языке”*¹² – Muravjova (Муравьева: русские дети... 2011)

“Хорошее владение эстонским языком в Эстонии помогает как в бизнесе, так и в карьере, а незнание эстонского языка русскими выпускниками создает предпосылки для сегрегации.” – Korobeinik¹³ (Коробейник: моему депутатству... 2011)

Kuid Andrei Korobeinik avaldas ka näiteks selliseid ideid:

¹¹ “Arvan, et ühine õppebaas aitaks noortel paremini üksteist mõista ja suhelda.”

¹² “Õpetajad märkasid, et lapsed keelekümblusklassist kirjutavad ja joonistavad paremini kui lapsed, kes alustasid õpinguid vene keeles.”

¹³ “Hea eesti keele oskus aitab nii äris, kui ka karjääris, koolilõpe eesti keele mitte teadmine loob eeltingimusi segregatsiooniks”

“Для проведения качественной школьной реформы следует учесть интересы всех слоев общества, и инициатива диалога должна, безусловно, исходить от государства.”¹⁴ (Коробейник: Обучение... 2011)

“Во-первых, при обучении русских учеников русскими же учителями на плохом эстонском языке мы получим некачественное образование, а это далеко не лучшим образом скажется на конкурентоспособности русских выпускников. Государство должно обеспечить школы кадрами до того, как процесс окончательного перехода начнется”¹⁵ – Коробейник ([Коробейник: Обучение... 2011](#))

Võib näha, et Korobeiniku seisukoht on sarnane Yana Toomi seisukohaga, kes (nagu selgub tema arvamuskirjelduse analüüsist) võitleb selle eest, et üleminek oleks teostatud asjatundlikult, koolide, noorte, lapsevanemate vajadusi arvestades. Emotsionaalselt aga on nende lähenemine sellele teemale erinev: kui Toom ütleb, et *“наши дети не простят нам того, что мы сделали с русской школой”* (Тоом: наши дети... 2010) ning *“не пожелаю еще одной такой “реформы”*” (Тоом 2010), siis Korobeinik ja teised reformistid suhtuvad sellesse heakskiitvalt. Hoolimata sellest, et nende seisukohad sisuliselt kattuvad, kritiseerib Korobeinik Yana Toomi, süüdistades teda silmakirjalikkuses:

“Все партии, представленные сегодня в парламенте, входили после принятия этого закона хотя бы в одну из коалиций и имели возможность отменить принятое решение, но никто этого не сделал. На мой взгляд, сегодняшние причитания некоторых политиков на эту тему – это даже не демагогия, а неприкрытый цинизм.”¹⁶ (Коробейник: Обучение... 2011)

Vene rahvusest poliitikutelt võiks oodata murelikkust vene kultuuri säilitamise küsimuses, kuid seda teemat ei puudutatud, vaid Muravjova andis positiivse hinnangu venelaste võimekusele säilitada oma kultuuri: *“... обучение на любом иностранном языке не может повлиять на идентичность русских, так как они темпераментны, самоуверенны и кроме того находятся*

¹⁴ “Kvaliteetse koolireformi läbiviimiseks on vaja arvestada kõikide ühiskonnakihtide huve, ning initsiatiiv peaks tulema riigilt.”

¹⁵ “Esiteks, kui vene õpetajad õpetavad vene õpilasi halvas eesti keeles, saame me ebakvaliteetse hariduse, ning see ei mõju vene vilistlastele sugugi hästi. Riik peaks varustama kooli kaadriga, enne kui algab lõpliku ülemineku protsess.”

¹⁶ “Kõik erakonnad, mis on praegu esindatud Riigikogus, kuulusid pärast selle seaduse vastuvõtmist vähemalt ühte koalitsiooni ning neil oli võimalust tühistada vastuvõetud otsus, kuid mitte keegi ei teinud seda. Minu arvates ei ole mõnede poliitikute praegune halamine sel teemal isegi demagoogia, see on varjamatu küünilisus.”

внутри своей культуры.”¹⁷ (Муравьева: русские дети... 2011)

Üks eraldi juhtum reformistide seas on Valga linnavalitsuse liige reformist Igor Jallai, kes algatas kampaania Valga vene ja eesti gümnaasiumide ühinemise vastu. Uus gümnaasium peaks olema eestikeelne. Kuigi tegu ei ole üleminekuseaduse täitmise, vaid koolide ühinemisega, on olukord sisuliselt sarnane – jutt käib õppekeele muutmisest. Jallai on erandlik juhtum, kus reformist, kasutades samuti noorte heaolu ja konkurentsivõime kriteeriumi, ei poolda eestikeelset õpet vene lastele. Jallai arvates hakkab aineõppe kvaliteet langema, õpetajad kaotavad töökohti, mistõttu kannatab ka regiooni areng. Siia lisandub kultuuri säilitamise kriteerium. Selline loogika on üsna sarnane KE loogikale ülemineku teema arutlemisel, mistõttu on paradoksaalne see, et Jallai negatiivsete hinnangute objektideks ei ole ainult haridusministeerium, vaid ka keskerakondlastest koosnev Valga linnavalitsus (Депутат: русских... 2010).

Eestlastest reformistid sidusid ülemineku teemat sarnaselt oma venelastest parteikaaslastega venekeelse elanikkonna osalemisega riigi elus ja selle informeeritusega, eesti keele õppe soodustamisega, laste ja noorte heaoluga ning peale selle veel vene noorte konkurentsivõime tõstmisega tööturul. Kuid erinevalt oma venekeelsetest kolleegidest laiendavad nad teema konteksti ega anna hinnangut mitte ainult ideele, vaid ka konkreetsetele inimestele:

“Вице-мэр Таллинна Яна Тоом оказывает медвежьёу услугу русскоязычной молодёжи, требуя отсрочки 60-процентного обучения в гимназиях еще на три года. Чем раньше исчезнет проблема общения на государственном языке, тем успешнее будущее светит русскоязычной молодежи. Не должны молодые люди страдать из-за невыполненной работы Таллиннской горуправы” – (Реформисты... 2011)

Konteksti laiendamine tekib siin nii, et reformistid ei seo ülemineku teemat mitte ainult venekeelsete noorte tulevikuvõimalustega, vaid ka linnavalitsusega ja selle pädevusega. Siin on jälle näha valitsuse ja Tallinna linnavalitsuse konflikti.

Teine näide konteksti laiendamise kohta on see, kuidas vene koolide teemat seotakse KE süüdistamisega Venemaa-meelses poliitikas. Seda sidumist võib näha artiklis “Реформист: Ансип не доверяет Сависаару после Бронзовой ночи” (Реформист: Ансип...2010)(). Selles artiklis räägib Andrus Ansipi nõunik Arto Aas peaministri umbusaldusest Savisaarele, seletades seda Savisaare Venemaa-meelsusega, mis väljendub tema kontaktides Venemaal, Keskerakonna

---

¹⁷ “...õppimine mis tahes võõrkeeles ei saa mõjutada venelaste identiteeti, kuna nad on temperamentsed, enesekindlad ning peale selle on oma kultuuri sees.”

käitumises Pronksiöö sündmuste ajal ning üldiselt Keskerakonna tuginemises venekeelsele elektoraadile:

“Активно защищают сохранение русскоязычных и школ с русской ментальностью. Центристское (русскоязычное) медиапространство и их избирательные кампании по-прежнему максимально рассчитаны на то, чтоб углубить пропасть между общинами в Эстонии. Абсурдная борьба с процветающим в Эстонии “фашизмом” в стиле “No pasaran!” – лучший пример этой циничной и прокремлевской промывки мозгов”, – считает Аас.”¹⁸ (Реформист: Ансип...2010)

Antud lõigust võib aru saada, et vene koolide kaitsmist KE poolt seostatakse sellega, et KE tahab “süvendada lõhet kahe kogukonna vahel Eestis”. On raske ühetähenduslikult interpreteerida seda seost. Võib-olla peatakse silmas seda, et “venekeelsete ja venemeelsete koolide püsimist” kaitstes ei anna KE venekeelsele elanikkonnale võimalust eesti keelt õppida ja selle tõttu aeglustab kogukondade integratsiooni. Fraasi “школ с русской ментальностью” (võib tõlkida kui “vene mentaalsus”, uudise eestikeelses originaalis oli kasutatud sõna “venemeesed” (Peaministri nõunik... 2010))negatiivses kontekstis (lõhega seoses) kasutamine võib venekeelses lugejas tekitada mulje, et Reformierakond ei pea integratsiooniprotsessi takistuseks mitte ainult ebapiisavat eesti keele oskust, vaid ka vene mentaalsust tervikuna.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Reformistid pooldavad üleminekut, rõhutades, et see on kasulik selleks, et vene noored õpiksid hästi eesti keelt, mis omakorda aitab kaasa nende osalemisele eesti ühiskonna elus. Venelastest reformistid piirduvad oma positsiooni avaldamisega, kuid ei seosta seda teiste teemadega. Üks vene reformistidest, Andrei Korobeinik, täpsustab, et üleminek peab olema mõistlik ja kõiki arvamusi peaks kuulama. See seisukoht on sarnane keskerakondlase Yana Toomi positsiooniga. Samal ajal ründab Korobeinik ise Yana Toomi ja seda teevad ka teised reformistid. Eestlastest reformistid pooldavad üleminekut samal põhjusel kui reformistid-venelased, kuid seovad seda teemat laiemal kontekstiga – Tallinna linnavalitsuse võimekusega teha oma tööd, umbusaldusega Savisaarele.

Vene reformistid ei ole eriti sõnarohked ega ütle muud kui seda, et üleminek oleks vene noortele kasulik eesti keele õppimise ja konkurentsivõime tõstmise seisukohalt. See kattub täielikult

¹⁸ “Aktiivselt kaitstakse venekeelsete ja venemeelsete koolide püsimist. Keskerakondlik (venekeelne) meediaruum ja nende valimiskampaaniad annavad aga jätkuvalt maksimumi, et süvendada lõhet kahe kogukonna vahel Eestis. Absuradne võitlus Eestis vohava “fašismiga” “No pasaran!” stiilis on selle küünilise ja Kremli-meelse ajupesu parim näide,” leiab Aas.” Tõlke allikas: Peaministri nõunik... 2010

formuleeringuga Reformierakonna valimisprogrammis. Ühelt poolt on enamik nende sõnavõtte sel teemal toimetuse algatatud (Delfi küsimustik), mille tõttu ei paista, et vene reformistidel oleks suur soov sel teemal rääkida. KE venelased ja VK liikmed on sel teemal palju aktiivsemad, REF-i venelased annavad aga võimaluse neile oponeerida oma eestlastest kolleegidele.

2.3.3. Sotsiaaldemokraatliku erakonna lähenemine ülemineku teemale

Sotsiaaldemokraatide peamine kõneisik ülemineku teemal oli Peeter Kreitzberg, tema hinnangute hulk on meedias kõige suurem, kuna just tema esindas SDE-d muukeelsele haridusele pühendatud valimiseelsel debatil. Samuti puudutas seda teemat venekeelne kandidaat Jevgeni Ossinovski, kui vastas Delfi lugejate küsimustele (Соцдем Осиновский... 2011).

Kreitzbergi sõnavõttude hulka ei kuulunud mitte ainult see, mida ta ütles debatil, vaid ta avaldas ka arvamuseloo “Реформа русской школы: качество важнее языка преподавания” (Kreitzberg 2011a).

Kreitzbergi lugu on üles ehitatud kronoloogiliselt – ta kirjeldab, kuidas idee viia vene koolid üle eestikeelsele õppele on arenenud alates 1990. aastate algusest ning missuguse olukorrani me oleme jõudnud praegu. Arvamuseloos nimetab ta mitut probleemset momente, mis üleminekuga kaasnevad: 1) keeleteadmiste tase ja keelekeskkond on kõikidel vene noortel ja eri Eesti paikades erinevad, 2) koolide edenemine üleminekus on erinev ja vajab analüüsi:

1) “Многим детям мало одних лишь школьных уроков для хорошего владения языком. <...> Языковая среда наших русских детей значительно различается. <...> И мы должны думать обо всех молодых людях, а не исходить из того, что порой дети из русскоязычных семей пишут сочинения на эстонском лучше, чем самые лучшие из эстонцев.”¹⁹

2) “Однако вместо того, чтобы спешить, с ледовало бы провести приличный педагогический анализ начавшегося перехода на эстонский язык, а не внушать по

¹⁹ “Paljudele lastele ei piisa keele korralikuks valdamiseks keele õppimisest üksnes koolitundides. <...> Me peame mõtlema kõigi noorte peale ja mitte lähtuma sellest, et mõnigi kord kirjutavad venekeelsetest peredest lapsed paremaid eestikeelseid kirjandeid kui eesti emakeelega parimad õpilased.” Siin ja edaspidi selle artikli tõlke allikas: Kreitzberg 2011b

традиции политруков, что пути назад нет. По словам социолога Райво Ветика, нынешние исследования указывают на большие различия в русскоязычных школах. Начнем с того, что вся молодежь Эстонии должна получать одинаково качественное образование, и лишь на втором месте стоит язык, на котором они это образование получают.”²⁰

Ülemineku küsimuse lahendus, mida pakub Kreitzberg, seisneb selles, et õppekeelt gümnaasiumis saaks vabalt valida. See võrdsustaks õpingute kvaliteeti ning julgustaks vene noori astuma eestikeelsetesse gümnaasiumidesse. Valikuvabadus tekitaks rohkem lojaalsust venekeelse elanikkonna hulgas:

“А вот выбор языка обучения в гимназии должен быть свободным. Уверен, что таким образом различия между эстонскими и русскими гимназиями исчезнут намного быстрее, и намного больше иноязычной молодежи будет поступать в эстоноязычные гимназии. Свободный выбор также является более серьезным гарантом лояльности, нежели давление извне.”²¹

Üle-eelmisest tsitaadist (“Однако вместо того...”) selgub ka see, et Kreitzbergi arvates peab prioriteediks olema hariduse kvaliteet, mitte õppekeel. Keeleoskuse parandamise mõttes pooldab ta ideed alustada keeleõpet lasteaias:

“Красноречивее всего о чисто политизированном и непродуманном характере эстонизации говорит тот факт, что сначала взялись за гимназию, а не за детские сады и основную школу, что было бы логичнее.”²²

“Разумеется, возможность изучать эстонский язык необходимо обеспечить и в детском саду, и в средней школе.”²³

Suhtumine venekeelsesesse elanikkonda

²⁰ “Enne edasi tõttamist tuleks aga siiski teha korralik pedagoogiline analüüs alanud eestikeelsele õppele ülemineku kohta ja mitte politruki kombel raiuda, et tagasiteed pole. Sotsiaalteadlase Raivo Vetiku väitel viitavad senised uuringud suurtele erinevustele venekeelsetes gümnaasiumides. Lähtume sellest, et kõik Eestimaa noored peavad saama kvaliteetse hariduse ja alles teisele kohale seaks keele, milles haridus omandatakse.”

²¹ “Keelevalik gümnaasiumis peaks olema vaba, Olen kindel, et niiviisi kaob vahe vahe eesti ja vene gümnaasiumite, ning palj enam muukeelseid noori astub eestikeeltesse gümnaasiumitesse. Vaba valik samuti on tõsisem lojaalsuse garantii kui väljaspoolt surumine.”

²² “Kogu eestistamise puhtpoliitilist ja läbimõtlemata iseloomu näitab seegi, et alustasime just gümnaasiumi, mitte lasteaia ja põhikooli tasandilt, mis oleks igati loomulikum olnud.”

²³ “Eesti keele omandamise tingimused tuleb aga tagada lasteaias ja põhikoolis.”

Kreitzbergi sõnakasutuses on näha, et ta püüab hoiduda vastandamast eestlasi ja venelasi ning rõhutab venekeelse elanikkonna kuuluvust eesti ühiskonda, kasutades sõna “meie omad”:

“Языковая среда наших русских детей значительно различается.”²⁴

“...многие наши молодые — как эстонцы, так и представители других национальностей...”²⁵

Heakskiitu ja lähedustunnet venekeelses lugejas võib tekitada Kreitzbergi mõistaandmine, et ta ei kuulu niisuguste poliitikute hulka, kes peavad Eesti venekeelseid elanikke okupantideks:

“Требование выполнили, русским (оккупантам, как считают некоторые) указали их место, а про дальнейшую реализацию плана никто не подумал.”²⁶

Venekeelse elanikkonna suhtumist üleminekusse näeb ta järgmiselt: 1) esialgu ei võtnud keegi nõudeid tõsiselt, 2) pärast püüdsid koolid täita nõudeid vaid formaalselt, 3) 2003. aasta seadus tekitas protesti, ning protest on olemas ka praegu, 4) kartes kaotada töökohti, annavad koolide töötajad valeinfot ülemineku edenemise kohta.

- 1) *“...многие деятели в сфере образования считали, мол, время есть, проживем — увидим. На улицы никто не вышел.”²⁷*
- 2) *“Время шло, ничего не менялось. Правда, школы старались преподавать единичные предметы на эстонском. Любимым предметом на государственном языке стала физкультура.”²⁸*
- 3) *“В 2003 году, когда стало ясно, что ничего особенного в сфере перевода русской гимназии на эстонский язык обучения не произошло, стали применять более серьезные меры. Рийгикогу принял сопровождавшееся яростными спорами изменение в закон об основной школе и гимназии.”²⁹*

²⁴ “Meie venekeelsed lapsed erinevad oma praktilise keelekeskkonna pooldest väga suures ulatuses”

²⁵ “...paljud meie noored – nii eestlased kui ka teiste rahvuste hulka kuuluvad noored...”

²⁶ “Nõudmine esitati, venelastele (mõnede arvates okupantidele) oli koht kätte näidatud, elluviimise peale ei mõeldud.”

²⁷ “...arvasid paljud haridustegelased, et aega on küll, vaatame, mis saab. Keegi tänavatele ei tulnud.”

²⁸ Aeg läks, midagi ei muutunud. Tõsi, koolid tegid pingutusi üksikute ainete õpetamiseks eesti keeles. Lemmikaineiks eesti keeles sai venekeelsetes gümnaasiumides kehaline kasvatus.

²⁹ “2003. aastal, kui oli selgeks saanud, et midagi olulist polnud venekeelse gümnaasiumi hariduses eestikeelseks muutmise valdkonnas toimunud, lasti lattu kõvasti alla. Riigikogu võttis suurte vaidluste saatel vastu põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatuse...”

- 4) *“Теперь в русскоязычном обществе возник масштабный протест против ускоренного перехода на эстонский.<...> К сожалению, в страхе лишиться рабочих мест представители русских гимназий отчитывались министерству образования, что переход проходит точно по плану.”*³⁰

Väitlus teiste erakondadega

Kreitzberg ei ründa otseselt mingisuguseid parteisid, poliitikuid või institutsioone. Kuid sellest, et ta suhtub ülemineku läbiviimisse kriitiliselt, süüdistades seda ebaefektiivsuses ja politiseerituses, võib järeldada, et ta kritiseerib ka neid, kes selle ülemineku algatasid ja seda läbi suruvad. Kui Kreitzberg artikli lõpus ütleb, et *“политика уже давно должна уйти из сферы образования”*³¹, siis tõenäoliselt ei pea ta silmas ainult antud valimisi, nagu seda teeb Yana Toom, kuid kogu ülemineku protsessi ja ideed üldiselt. Kreitzbergi arust oli üleminek juba algusest peale ette võetud eesmärgiga *“näidata venelastele nende koht kätte”*. Niisuguse järelduse võib teha artikli alguses öeldust:

*“Русскую гимназию пытаются перевести на эстонский язык обучения еще с 1993 года, когда по инициативе националистов Рийгикогу принял решение о том, что во всех гимназиях Эстонии с 2000 года обучение должно вестись на эстонском языке.<...> У правительства времени оказалось предостаточно, ведь главной целью было сделать политическое заявление. Требование выполнили, русским (оккупантам, как считают некоторые) указали их место, а про дальнейшую реализацию плана никто не подумал.”*³²

Kokkuvõtteks võib öelda, et Kreitzbergi arvamust toetab SDE valimisprogrammis öeldud, et ülemineku protsessis peaks rõhu asetama õpingute kvaliteedile. Kuid ta pakub ka õppekeele vaba valimise ideed, mille kohta SDE programmis ei ole midagi öeldud. Üldiselt on tema lähenemine ülemineku teemale sarnane Yana Toomi omaga: nad mõlemad arvavad, et praegust seisust peab rohkem uurima, et teadmiste kvaliteet on tähtis ning et arutlusi hariduse üle ei peaks siduma poliitikaga.

³⁰ “Nüüd on siis venekeelses kogukonnas vallandunud laialdane protest eesti keelele ülemineku kiire tempo vastu.”

³¹ “Puhta poliitika aeg peaks hariduses ümber olema.”

³² Venekeelset gümnaasiumi on püütud eesti keelele üle viia alates 1993. aastast, kui riigikogu võttis rahvuslaste algatusel vastu otsuse, et kõigis Eesti gümnaasiumides tuleb alates 2000. aastast õpet läbi viia eesti keeles. <...> Ka valitsustel oli aega küll, sest põhiline eesmärk oli ju poliitilise sõnumi saatmine. Nõudmine esitati, venelastele (mõnede arvates okupantidele) oli koht kätte näidatud, elluviimise peale ei mõeldud. Puudus vähegi selge kujutlus, kuidas seatud eesmärki ellu viia ja kas ta on üldse elluviidav.”

2.3.4. VK lähenemine ülemineku teemale

Selle töö teoreetilises osas kirjeldatud VK valimisprogrammist selgub, et vene kooliga seotud küsimuste lahendamine on üks partei prioriteetidest. Kuid ei saa öelda, et “suurtes väljaannetes” oleks just see teema VK tähelepanu all. VK antud 72 hinnangust on sellele teemale pühendatud vaid 6. Samuti on sel teemal avaldatud 1 arvamusartikkel, mida avaldas Dmitri Klenski “*Кленский: Реформа русских гимназий опасна для будущего Эстонии*” (Кленский: Реформа ... 2010)

Artikli kohta on tehtud märkus, et see on “Dmitri Klenski poolt meedias levitatud avaldus” ning et see avaldatakse väikeste kärbetega. Artikkel koosneb vaid Dmitri Klenski tekstist, s.t ei ole põhjust seda mitte pidada arvamuslooks.

Suhtumine üleminekusse

Nagu Peeter Kreitzberg ja Yana Toom, kasutab ka Klenski üleminekut hinnates hariduse kvaliteedi kriteeriumit. Klenski väitel võib hariduse madal kvaliteet kaasa tuua venekeelse elanikkonna “lumpeniseerimise”. See lähendab tema väiteid reformist Igor Jallai omadele, kuna Jallai leidis samuti, et just hariduse madal kvaliteet alandab vene noorte konkurentsivõimet (madal konkurentsivõimekus tähendab madalamat heaolu; lumpeni ja marginaali mõisted on samuti seotud sotsiaalse ebakindlusega). Teine ja selles artiklis põhiline kriteerium, mille järgi hinnatakse üleminekut, on vene kultuuri ja mentaalsuse kadu, meelestamine Venemaa vastu:

“С этого момента (ehk ülemineku momendist) станет труднее вернуться к использованию русского языка, как языка, на котором обучают, а не который изучают.

С этого момента получение среднего образования станет механизмом формирования государством националистического мировоззрения, русско-православная ментальность будет вымываться и заменяться местной эстонско-протестантской.

С этого момента, учитывая обусловленное реформой снижение качества

образования, начнется необратимый процесс люмпенизации и без того маргинального русскоязычного населения.”³³

Selle juures toetab Klenski eesti keele aktiivset õpet ja kurdab, et riik ei anna eesti keele õppimiseks piisavalt võimalusi. Samuti väidab ta, et “никто уже не требует тотального возвращения русского языка в русские гимназии”. Selgub, et sarnaselt Kreitzbergiga ja Keskerakonnaga toetab ta valikuvõimalust – õppekeelt peaksid valima koolid ise ja lapsevanematest koosnevad hoolekogud.

Suhtumine venekeelsesse elanikkonda

Oma artiklis ründab Klenski riiki ja teisi parteisid, kuid peamine tema kriitika alla sattuv sihtrühm on venekeelne elanikkond ise. Klenski süüdistab venekeelset elanikkonda passiivsuses ning tema arvates on just see põhjuseks, miks ka riik ei soovi venekeelse elanikkonna heaks midagi teha. Tuleb märkida, et sarnased mõtted kõlasid ka Peeter Kreitzbergi haridusteemalises artiklis

“Русские должны быть активнее, хотя время борьбы упущено”:

Peeter Kreitzberg:

“На самом деле необходимо все же очень активное участие самих русских, проекты с их стороны.”

“Время борьбы, честно говоря, упущено. Если сейчас начать круто противостоять, то я бы сказал — где вы были, когда было самое время бороться?”³⁴ (Kornõševa 2011d)

Dmitri Klenski:

“Поговаривают, будто уставшему от дискриминации русскому населению уже все равно, кто и как распорядится его судьбой. Но если это и так, то разве не русская интеллигенция также повинна в этом?”

---

³³ “Sellest momendist on raskem tagasi pöörduda vene keele kui õppekeele kasutamise juurde. Sellest momendist tehakse keskhariduse saamine riigi poolt natsionalistliku maailmavaate kujundamise mehhanismiks, vene-õigeusu mentaalsust hakatakse välja juurida ning asendada kohaliku eesti-protestantliku mentaalsusega. Sellest momendist, arvestades reformist tingitud kahanevat õppekvaliteeti, algab niigi juba marginaalse venekeelse elanikkonna lumpeniseerumise protsess.”

³⁴ “Võitlusaeg on, ausalt öeldes, käest lastud. Kui praegu hakata järsult vastu seisma, siis ma ütleksin — kus te olite, kui oli paras aeg võidelda?”

Откуда взяться политической воли у власти, если русская интеллигенция и политики молчат вместе с населением. Разбудить его – задача дня.”³⁵

Suhtumine teistesse parteidesse

Nagu juba selgus, süüdistab Klenski võimul olevaid parteisid selles, et nad soovivad teadlikult rikkuda vene mentaalsust. Samuti antakse negatiivne hinnang Keskerakonnale seoses sellega, et ta ei tee piisavalt selgitustööd, ei räägi sellest, et õppekeelt võivad valida ka koolide hoolekogud. Positiivselt on hinnatud Narva võime, kes on selgitustööd teinud.

Dmitri Klenski positsioon on paljus sarnane sellega, mida ütlesid Yana Toom ja Peeter Kreitzberg. Sarnaselt KE ja SDE kõneisikutega kardab VK esimees Dmitri Klenski, et kiire üleminek toob kaasa hariduse kvaliteedi languse. Samuti kattub tema arvamus Yana Toomi ja Peeter Kreitzbergi omaga selles aspektis, et iga keele valik peaks olema vabatahtlik. Sarnaselt Yana Toomiga ei kutsu Dmitri Klenski üles üleminekust loobuma, kuid emotsionaalselt seisab sellele vastu. Nagu Peeter Kreitzberg, nii arvab ka tema, et venekeelne elanikkond käitub üleminekul seoses liiga passiivselt.

VK on ainus partei, kes toob esile ka kultuuri, mentaalsuse säilitamise kriteeriumi. Hoolimata sellest, et VK väidetes on palju sarnasusi Keskerakonna omadega, satub Keskerakond samuti VK kriitika alla.

2.3.5. IRL-i lähenemine ülemineku teemale

Eestikeelsele gümnaasiumiõppele ülemineku teema oli ainus venekeelsele elanikkonnale suunatud teema, millest IRL-i liikmed aktiivselt rääkisid. Peamine IRL-i kõneisik sel teemal oli haridusminister Tõnis Lukas. Valimisdebatil osales sel teemal Peeter Tulviste, ning kuna valimisdebatti kajastati vaadeldud portaalides, siis said ka Tulviste hinnangud valimisse.

---

³⁵ “Räägitakse, et diskrimineerimisest väsinud venekeelsele elanikkonnale on juba ükskõik, kes ja kuidas korraldab tema saatust. Isegi kui see on nii, kas vene intelligents ei ole selles samuti süüdi? Kust teavad võimud poliitilist tahet, kui vene intelligents ja poliitikutud vaikivad koos elanikkonnaga. Selle äratamine on praegune ülesanne.”

Suhtumine üleminekusse

Haridusminister Tõnis Lukas hindas üleminekut positiivselt, kuna see aitaks saavutada niisuguseid eesmärke nagu eesti keele oskuse paranemine, venekeelsete noorte konkurentsivõime tõus ning venekeelse elanikkonna informeeritus ja osalemine riigi elus. Need on samad kriteeriumid, mida kasutasid Toom, Kreitzberg ja Klenski, kuid nende eesmärkide saavutamine peaks Lukase arvates toimuma eelkõige vene noorte hea eesti keele oskuse ning kõikides koolides ühise õppeprogrammi kaudu. Samaselt reformi vastustavate poliitikutega kasutas ka Lukas “hariduse kvaliteedi” kriteeriumi, kuid lähenes sellele erinevalt. Lukase arvates ei saa riik tagada kvaliteetset haridust, kui õpilaste arv on liiga väike:

“Существующее количество учеников в школах с русским языком обучения слишком мало, чтобы обеспечить качественное образование в гимназии лишь на русском языке. Мы в первую очередь несем ответственность за будущее молодых людей, которые должны быть столь же конкурентоспособными, как и эстонская молодежь.”³⁶. (Лукас непреклонен... 2010))

Suhtumine venekeelsesesse elanikkonda seoses üleminekinga

Tähelepanu pöörati ka kultuurilise identiteedi probleemile – nii Lukas kui ka Tulviste rõhutasid, et üleminek ei tähenda kultuuriidentiteedi kaotamist. Kuid tehti vahet kultuurilise ja poliitilise identiteedi vahel. Venekeelset elanikkonda ei nähta praegu veel kui riigile lojaalset elanikkonna osa, arvatakse, et see on lojaalne pigem nõukogulikele väärtustele:

“Что касается идентичности, то есть культурная и политическая. Если резюмировать: Пушкин, Пастернак – да, Сталин, Молотов – нет” (Гульвисте: Пушкин... 2011)

“Бога ради, никому не нужно, чтобы русские, живущие здесь, забыли свою культуру <...> То есть все, что касается культурной идентичности, – да. Что касается государственной идентичности, то, по-моему, каждое государство ждет от своих

³⁶ “Praegune õpilaste arv vene õppekeele koolides on liiga väike, et tagada kvaliteetne gümnaasiumiharidus üksnes vene õppekeeles. Meie vastutame eelkõige noorte inimeste tuleviku eest, kes peavad saama samasuguse konkurentsivõime kui eesti noored.” Tõlke allikas: Lukas: Yana Toom solvab... 2010

граждан, чтобы они были лояльны этому государству, а не какому-либо другому³⁷

(Тувльviste: Пушкин... 2011)

Samuti nähakse venekeelset elanikkonda (või vähemalt neid, kes ei valda eesti keelt) pigem kui võõraid, mitte “omasid”. Eesti keele oskus on võti, mis annaks võimaluse “omaks” saada.

“По мнению Тувльviste, в идентичности эстонцев язык находится на гораздо более важном месте, чем, например, у армян или евреев: “И поэтому кто хочет быть своим в этом государстве и в глазах этого народа, то язык для него — предпосылка для всех прочих вещей””³⁸ (Kornõševa 2011b)

Umbusuga suhtub Tõnis Lukas venekeelsesesse meediasse. Venekeelset meediat nähakse kui ülemineku protsessi segavat tegurit. Samuti süüdistatakse vene meediat Lukasele negatiivse imago loomises oma kasuahnete eesmärkide tõttu.

“Государство продолжит взятый курс. Его не изменят распространяемые в русскоязычных СМИ призывы с требованиями моей отставки”³⁹

(Лукас непреклонен... 2010)

“Русские СМИ боятся, что если образование больше не будет полностью русскоязычным, они потеряют своих читателей. Правда! Тогда у читателей будет больше альтернатив. Тогда они смогут больше читать эстонскую прессу. Поэтому мне создан такой непопулярный имидж.”⁴⁰

(Лукас: мне создали... 2011)

Vastasseis venekeelse meedia ja haridusministri vahel on nähtav seda enam, et Lukase peamine oponent Yana Toom kasutas venekeelset meediat aktiivselt oma positsiooni selgitamiseks

³⁷ “Mis puudutab identiteeti, siis on olemas kultuuriline ja poliitiline identiteet. Kui resümeerida: Puškin, Pasternak – jah, Stalin, Molotov – ei.”

“Jumala pärast, keegi ei vaja, et siin elavad venelased unustaksid oma kultuuri <...> See tähendab, et kõik, mis puutub kultuurilist identiteeti, – jah. Mis puutub riiklikku identiteeti, siis, ma arvan, ootab iga riik oma kodanikelt, et nad oleksid lojaalsed sellele riigile, mitte mingisugusele teisele.”

³⁸ “Tulviste arvamusel eestlaste identsuses on keel palju tähtsamal kohal, kui näiteks armeenlastel või juutidel: “Selle tõttu nendele, kes soovivad selles riigis ning selle rahva silmis omaks saada, keel on eeltingimuseks kõikidele teistele asjadele.””

³⁹ “Riik jätkab võetud kursil. Seda ei muuda venekeelses meedias levitatavad üleskutsed minu tagasiastumise nõudmiseks.”

⁴⁰ “Vene meedia kardab, et kui haridus ei ole enam täielikult venekeelse, see kaotab oma lugejaid. Tõsi! Siis lugejatel on rohkem alternatiive. Siis nad hakkavad rohkem lugema eesti pressit. Selle tõttu mulle loodi nii ebameeldiv imago.”

(arvamuslood, intervjuu). Lukas aga ei avaldanud ühtegi arvamusartiklit ega osalenud intervjuudes või intervjuudes lugejatega.

Nii KE kui ka VK, SDE ja üks Reformierakonna esindaja (Andrei Korobeinik) leiavad, et koolid ei ole veel üleminekuks valmis. Selle tõttu räägivad nad venekeelse elanikkonnaga peetava dialoogi vajadusest. Tõnis Lukas aga ei räägi edasiste arutelude vajadusest, kuna tema meelest on koolid üleminekuga nõus ja selleks valmis:

“По словам министра, руководители школ и учителя поняли, что <...> это (ehk üleminek) неизбежно, и это поддерживает учебный процесс.”⁴¹ (Лукас непреклонен... 2011)

Valmis olevaid ja mitte olevaid koole vastandatakse:

“Признания заслуживают те русские школы, которые преподают больше предметов на эстонском, чем требуется. В этих школах результаты лучше, чем в школах, которые затягивают с переходом на эстонский язык.”⁴² (Лукас непреклонен... 2011)

Erinevalt oma oponentidest, kes näevad riigi süüid selles, et mõned koolid ei ole veel valmis, näeb Lukas selles koolide enda tahtmatust pingutada:

“Нынешнее правительство, несомненно, не допустит того, чтобы те, кто приложил усилия, разочаровались, а тем, кто не напрягался, скажут — очень хорошо, можете и в дальнейшем не выполнять законы.”⁴³ (Лукас: правительство... 2010)

Suhted teiste parteidega seoses üleminekuga

On selge Lukase vastasseis Yana Toomiga, kelle aktiivsust ülemineku teemal ta näeb kui üleminekut segavat ning üleminekuks valmis olevaid koole solvavaid. Samal põhjusel hindab ta negatiivselt Dmitri Klenskit:

⁴¹ “koolijuhid ja õpetajad aru saanud, et <...> see mõõdapääsmatu ja see toetab ka õppeprotsessi” Tõlke allikas: Ladva 2011

⁴² “Tunnustust väärivad need vene õppekeelega koolid, kes õpetavad nõutavast suuremas mahus aineid eesti keeles. Nendes koolides on tulemused paremad kui eestikeelsele õppele üleminekuga viivitavates koolides.” Tõlke allikas: Ladva 2011

⁴³ “Praegune valitsus kindlasti ei luba, et pettusid need koolid, kes tegid pingutusi, ning nendele, kes ei pingutanud, öeldakse – väga hästi, te võite ka edaspidi seadusi mitte täita.”

“По словам министра, делающие подобные заявления деятели, такие как Димитрий Кленский и вице-мэр Таллинна Яна Тоом, лишь вызывают замешательство и оскорбляют учителей и руководителей школ с русским языком обучения, где уже несколько предметов изучают на эстонском.”⁴⁴ (Лукас непреклонен... 2011)

---

⁴⁴ “Haridus- ja teadusminister Tõnis Lukase sõnul külvavad selliste avalduste tegijad nagu Dmitri Klenski ja Tallinna abilinnapea Yana Toom üksnes segadust ning solvavad nende vene õppekeelega koolide õpetajaid ja koolijuhte, kus praegu õpetatakse mitmeid aineid eesti keeles.” Tõlke allikas: Ladva 2011

2.4. Suhted Venemaaga

Kõikide parteide valimisprogrammides oli eraldi punktina Venemaaga suhete parendamine. Ka meedias esinedes rääkisid parteid suhetest Venemaaga enamasti positiivses võtmes.

Suhetest Venemaaga räägiti eri tasanditel: ärisuhetest, suhetest Venemaaga EL-i liikmena, suhetest Venemaaga NATO liikmena (vaadeldud perioodi jooksul toimus NATO tippkohtumine, kus arutleti ka NATO-Venemaa koostööd). Nagu juba öeldud, oli enamik hinnanguid suhete perspektiivile positiivsed. Teemast räägiti nii valimiseelses kontekstis (näiteks lugejad esitasid kandidaatidele küsimusi suhete kohta Venemaaga) kui ka Eesti välispoliitika ja Eesti suurtes organisatsioonides liikmena osalemise kontekstis, mida ei seostatud valimistega (sel juhul võtsid sõna välisminister, siseminister ja teised teemasse puutuvad valitsuse liikmed). Erakondadevahelist poleemikat sel teemal ei olnud – seda enam, et suhteid Venemaaga on parteide programmides kujutatud sarnaselt.

Kõikide parteide liikmed andsid positiivse hinnangu viisavabaduse ideele ja tunnistasid, et koostöö Venemaaga on kasulik ka Eesti majandusele. Eriti aktiivsed majanduse teemaga seoses olid reformistid – hinnanguid andsid Andrus Ansip ja Keit Pentus. Kuid samal ajal rääkis Ansip, et ekspordi Venemaale ei tohiks suurendada Eesti majanduse sõltumatuse nimel.

Ida-Virumaal kandideerinud SDE liige Jaak Allik ning reformierakondlane Kristiina Ojuland rõhutasid heade suhete tähtsust just Ida-Virumaa regioonile. Täitsa eraldi nendest optimistlikest hinnangutest kõlas Kristina Ojulandi hääl nendes artiklites, kus ta esines kui Euroopa Parlamendi liige ning andis Venemaale negatiivse hinnangu seoses inimõiguste rikkumistega. Kuid need hinnangud ei peegeldunud tema esinemistes kohalikus kontekstis.

Nagu on näha, ei seisa need parteid, kes Vene raha skandaali vältel süüdistasid Savisaart, iseenesest Venemaaga heade suhete vastu. Välisminister Urmas Paet: “...скандал вокруг Сависаара не повлияет на отношения Эстонии и России.” (Паэт: скандал... 2010).

Samuti andis reformistidest kultuuriminister Laine Jänes positiivse hinnangu kultuurikoostööle Venemaaga.

Vaadeldud perioodi jooksul oli hulk uudisartikleid, mis kirjeldasid Tallinna linnavalitsuse koostööd Venemaaga (näiteks kultuurisündmused koos Venemaa esindajatega). Kuna need artiklid kirjeldasid

just omavalitsuse tasandit (ehk räägiti just linnavalitsusest, mitte Keskerakonnast) ning neis ei esinenud mingisuguseid hinnanguid, ei ole neid valimisse võetud.

2.5. Vene raha skandaal

Vene raha skandaal oli teemaks, mille puhul parteid andsid kõige rohkem hinnanguid. Nagu selgub tabelist (lisa 2), andis KE sel teemal 65 hinnangut, REF 26 hinnangut, IRL 13 hinnangut, SDE 19 hinnangut, VK 4 hinnangut. Teema esineb valimis sagedamini kui teised teemad, isegi hoolimata sellest, et valimisse sattusid vaid skandaali esimesed päevad (16. detsember 2010, mil ilmus Tuuli Kochi artikkel “Vastuluure kirjeldab Edgar Savisaart Venemaa mõjuagendina” ning samuti 17., 18., 19. detsember 2010). Sellele järgnenud nädal (20.–26. detsember) valimisse ei sattunud.

2.5.1. Skandaali kulg

Tuuli Kochi artikkel “Vastuluure kirjeldab Edgar Savisaart Venemaa mõjuagendina” ilmus eestikeelses Postimehes, vene keeles ilmus see samal päeval portaalis dzd.ee toimetatud kujul (tõlkes on välja jäetud esialgse artikli mõned väikesed detailid). Samuti ilmus see info venekeelses Delfis.

Selles artiklis (*“Контрразведка описывает Сависаара как агента влияния России”*) märgitakse, et Edgar Savisaarel on pikaajalised sidemed Venemaaga ning et teda on juba mõnda aega peetud ohtlikuks Eesti julgeolekule. Räägitakse, et ta palus Venemaalt umbes 1,5 miljonit eurot selleks, et suurendada Venemaa mõju Eestis, ning et see summa klapib Lasnamäele õigeusu kiriku ehitamise kuludega:

“Выясняется, что еще с начала лета для чиновников контрразведки Сависаар существовал с пометкой “риск для безопасности” и “агент влияния”. Согласно документу, представленному главам государства, Сависаар через посредников просил 1,5 миллиона евро, чтобы увеличить влияние России в Эстонии. Эта сумма – около 25 миллионов крон – точно покрывает расходы на строительство русской церкви в Ласнамяэ.”⁴⁵

“Контрразведка описывает Сависаара как агента влияния России” (... 2010)

⁴⁵ “Nimelt selgub, et juba suve algusest saadik on Savisaar kaitsepolitsei vastuluureametnike jaoks olnud märkega “oht julgeolekule” ja tema kohta kasutatakse nimetust “mõjuagent”.”

Riigijuhtidele esitatud dokumendi kohaselt on Savisaar vahendajate kaudu küsinud 1,5 miljonit eurot, millega suurendada Venemaa mõju Eestis. See summa – ligi 25 miljonit krooni – <...> katab täpselt Lasnamäele kerkiva <...> vene kiriku ehitamiskulud.” Tõlke allikas: Koch 2010

Esialguses artiklis olid kahtlused Savisaare vastu esitatud vaid üldisel kujul (ei ole nimetatud infoallikat ning KaPo keeldus teavet kommenteerimast). Kuna info vajas selgitust, ootas avalikkus KaPo raportit, mis pidi kas kinnitama või kummutama Tuuli Kochi artiklis kirjutatu. KaPo raport avaldati 21. detsembril.

Raportist tuleneb, et Edgar Savisaar palus Vene Raudtee juhilt Vladimir Jakuninilt raha õigeusu kiriku ehitamiseks, ning seejärel sai Moskva Patriarhaadi Eesti Õigeusu Kirik ligikaudu 13,5 miljonit krooni. Samuti palus Savisaar 1,5 miljonit eurot Keskerakonna finantseerimiseks, ning Jakunini esindajad otsisid võimalust raha üle anda. Ei olnud selgelt öeldud, kas raha anti üle või mitte (КаПо опубликовала... 2010).

Skandaaliga seoses võttis sõna ka vabariigi president Toomas Hendrik Ilves. Ta tegi vahet Savisaarel ja Keskerakonnal, öeldes nimelt, et KE ei saa võimul olla, kuna Savisaar on partei liider, ning et Savisaar pettis oma partei liikmeid, kes lootsid, et partei finantseerimine on läbipaistev. Partei finantseerimine välismaalt eeldab mingisugust vastuteenet, mistõttu on Ilvese arvates KE finantseerimine Venemaalt ohuks Eesti turvalisusele. Samuti hindas president negatiivselt kiriku sidumist poliitikaga ja selle ehituse finantseerimist salaja (Ильвес: Сависаар оказал... 2010).

Kõik erakonnad tõlgendasid esialgse artikli ning KaPo aruannet erinevalt. Erinev lähenemine sellele teemale väljendub juba selles, kuidas nad seda skandaali nimetasid. Detailsemalt vaadeldakse lähenemist sellele teemale erakondade kaupa.

Nagu ka eelmiste teemade puhul, analüüsitakse antud teemat järgmise skeemi alusel:

1) kirjeldatakse partei lähenemist teemale, 2) räägitakse suhtumisest venekeelsesesse elanikkonda teemaga seoses, 3) räägitakse parteidevahelisest poleemikast sel teemal. Peale selle on eristatud mõned just sellele teemale omased nüansid, näiteks presidendi osalemine arutluses või parteide vastasseis omavalitsuste tasandil, ning pildi terviklikkuse nimel otsustati need nüansid lisada analüüsi skeemi. Lõplik analüüs iga erakonna kohta näeb välja nii:

1. Skandaali fookus: kas Savisaar palus raha kiriku ehitamiseks või partei finantseerimiseks
- Kas Savisaart ja Keskerakonda samastatakse või vaadeldakse eraldi?
2. Suhtumine venekeelsesesse elanikkonda seoses skandaaliga
3. Parteidevaheline poleemika
- Suhe KE-ga omavalitsuse tasandil

- Suhtumine КаПо-sse
- Suhtumine presidenti

2.5.2. Reformierakond – Vene raha skandaal

Skandaali fookus

Reformierakond nimetab seda skandaali “скандал с финансированием партии” – rõhutatakse just seda, et raha paluti erakonna jaoks. Võrdluseks, KE retoorikas rõhutatakse, et raha paluti just kiriku ehituseks. Koostatud kodeeringust selgub, et Reformierakond sidus skandaali teemat eelkõige partei finantseerimise teemaga, samuti niisuguse teemaga nagu “poliitikute isiklikud suhted Venemaal”. REF andis Savisaarele negatiivse hinnangu lähtudes niisugustest kriteeriumitest nagu “tegutsemine vastavalt seadustele/ettekirjutustele”, “perspektiivsus”, “poliitiku/partei usaldusväärsus” ning “riigi turvalisuse hoidmine”. REF rõhutas riigi turvalisuse teemat, vastandades niisuguse fookuse sellele, et KE arutles skandaali üle peamiselt linnavalitsuse ja kiriku ehitamise tasandil:

“Этот вопрос гораздо серьезнее и принципиальнее – приемлемо ли, что председатель одной из крупнейших в Эстонии партий скрыто просит денег у лиц, связанных с Кремлем и ранее – с КГБ”⁴⁶ (Реформисты: Эстонию... 2010)

Võib öelda, et sisuliselt kattub REF-i lähenemine skandaalile presidendi ülalpool kirjeldatud lähtumisega.

Savisaare ja KE suhestamine

Reformierakond teeb vahet Savisaarel ja kogu erakonnal. Näiteks ütles Ansip, et ta ei usalda Savisaart, kuid ei pea KE isoleerimist demokraatlikele printsiipidele vastavaks:

“Избиратели знают ведь мою позицию. Я не согласен сотрудничать с Эдгаром Сависааром. В то же время я не поддерживаю тех, кто считает, что необходимо

⁴⁶ “See küsimus on tõsisem ja printsiipiaalsem – kas on vastuvõetav, et Eesti ühe suurema erakonna esimees varjatult küsib raha inimestelt, kes on seotud Kremliga ning varem – KGB-ga.”

вообще изолировать от общества какую-либо партию.”⁴⁷

(Ансип: нет смысла... 2011)

Samuti räägib sellest, et partei ja selle liidri vahel tehakse vahet, reformistide otsus mitte lõhkuda koalitsiooni Tartus.

Suhtumine venekeelsesesse elanikkonda seoses skandaaliga

Rääkides demokraatlikest printsiipidest, ütles Ansip:

“Как известно, один из ведущих принципов парламентарной демократии заключается в том, чтобы все хоть немного значимые социальные группы были представлены в парламенте.”⁴⁸ (Ансип: нет смысла... 2011)

“Sotsiaalsete gruppide” all on selles lauses võib-olla peetud silmas venekeelset elanikkonda, sel juhul võib öelda, et REF ei soovi venekeelsete isoleerimist poliitilisest elust. Kuid teiselt poolt, võib-olla ei peeta silmas konkreetseid gruppe, vaid räägitakse lihtsalt sellest, kui tähtis on, et poliitilises elus oleksid esindatud eri suundumustega ja erinevaid huve kaitsvad parteid.

Suhtumine KaPo-sse

Keskerakond süüdistas Reformierakonda selles, et ta kasutab KaPo-t oma poliitilistes huvides, nimelt et REF seisab KaPo süüdistuste taga ja tema eesmärgiks on laimata Savisaart valimiste eel.

Reformierakond vastas nendele väidetele, et KaPo ei ole poliitiliste võimudega seotud, ning andis KaPo-le positiivseid hinnanguid:

“Ансип добавил, что утверждения о вовлеченности КаПо в политические игры не соответствуют действительности, так как Полиция безопасности в этой ситуации сделала то, что должна была сделать.”⁴⁹ (Ансип не верит... 2011))

Suhe KE-ga omavalitsuse tasandil

⁴⁷ “Valijad ju teavad minu seisukohti. Mina Edgar Savisaarega koostööd nõus tegema ei ole. Samas ma ei toeta ka neid inimesi, kes arvavad, et peaks mõne erakonna isoleerima ühiskonnast üldse.” Tõlke allikas: Ansip: Keskerakonda... 2011

⁴⁸ “Teatavasti parlamentaarse demokraatia üks kandvamaid mõtteid seisneb selles, et kõik vähegi tugevad sotsiaalsed grupid ühiskonnas peavad saama esinduse ka parlamenti” Tõlke allikas: Ansip: Keskerakonda... 2011

⁴⁹ “Ансипи sõnul ei pea paika väited, nagu oleks kapo kaasatud poliitmängudesse, kuna Капо tegi seda, mida pidi tegema.”

Tallinna linnavalitsuses plaanis Reformierakond teha umbusaldusavalduse Savisaarele:

“Таллинн достоин мэра, который занимается улучшением жизни горожан, а не темными сделками по финансированию”⁵⁰ – Remo Holsmer (Оппозиция... 2011)

Kuid just selle tõttu, et tehti vahet partei liidril ja erakonnal, ei soovinud Tartu linnapea reformist Urmas Kruuse lõhkuda koalitsiooni tsentristidega Tartus:

““Ааду Муст ездил в Россию просить денег, как Сависаар? Вот и ответ на ваш вопрос”, – сказал Круусе порталу Postimees.ee.”⁵¹ (Мэр Тарту... 2011)

SDE juht Sven Mikser avaldas lootust, et reformistid Tartus lõhuvad koalitsiooni KE-ga, nagu seda tegi Tallinnas SDE. Kuid REF-i liige ja Tartu linnapea Urmas Kruuse kritiseeris Mikserit, nimetades teda järjekindlusetuks:

“По словам Круусе, высказывание Миксера в адрес Тарту расходится с его прежними словами о таллиннской коалиции.”⁵² (Мэр Тарту... 2011)

“В этом случае Свену Миксеру надо было исключить сотрудничество с Центристской партией и в том случае, если бы ее возглавлял не Сависаар. Но он не исключил этого в своей риторике, – вспоминает Круусе. – Меня немного печалит, что он непоследователен в своей риторике.”⁵³ (Мэр Тарту... 2011)

Nii olid Reformierakonna esinemised selle skandaali omavalitsuse tasandi puhul tingitud just Savisaare isiku umbusaldamisest. Tallinna linnavalitsusse kuulunud parteiliikmed soovisid teha umbusaldusavaldust Keskerakonnale, kuna Savisaar oli Tallinna linnapea. Tartus, kus Savisaart ei eesotsas ei olnud, umbusaldusavaldusest tsentristidele ei räägitud.

2.5.3. Keskerakond – Vene raha skandaal

⁵⁰ “Tallinn väärib linnapead, kes tegeleb linnaelanike elu paremaks muutmise mitte hämarate rahastamistehingutega” Tõlke allikas: Opositsioon... 2011

⁵¹ “Kas Aadu Must käis Venemaalt raha küsimas nagu Savisaar? Siin on vastus teie küsimusele” Tõlke allikas: Kruuse... 2011

⁵² “Kruuse sõnul ei käi Mikseri jutt Tartu aadressil kokku mõtetega, mida ta ise avaldas varem Tallinna koalitsiooni suunal.” Tõlke allikas: Kruuse... 2011

⁵³ “Sven Mikser oleks pidanud sel juhul välistama Keskerakonnaga koostöö ka siis, kui Savisaar selle juht ei ole. Aga ta ei välistanud seda oma retoorikas,” meenutas Kruuse. “Minu jaoks on natuke kurb, et ta ei ole oma retoorikas järjepidev.” Tõlke allikas: Kruuse... 2011 Kruuse sõnul ei käi Mikseri jutt Tartu aadressil kokku mõtetega, mida ta ise avaldas varem Tallinna koalitsiooni suunal.

Keskerakond ise andis Vene raha skandaaliga seoses kõige rohkem hinnanguid (65 hinnangut; võrdluseks: REF andis 26, SDE – 19, IRL – 16 ning Vene Koondis – 4 hinnangut). Teemade ja kriteeriumite valik, millega KE sidus seda teemat, oli väga mitmekesine.

- Osa hinnanguid oli pühendatud Savisaare õigustamisele. KE liikmed ja Savisaar ise andsid temale positiivseid hinnanguid seoses kriteeriumitega “poliitiku asjatundlikkus” ja “poliitiku usaldusväärsus”.
- Savisaar omakorda süüdistas KE-le opositsioonilisi parteisid, riigivõimu, KaPo-t, presidenti. Vene raha skandaali seostati valimistega ning süüdistused põhinesid niisugustel kriteeriumitel nagu “vabad ja ausad valimised”, “vastavus demokraatlikele printsiipidele”. See tähendab, et Savisaare arvates algatasid opositsioonilised jõud skandaali valimiseelse võitluse raames. Peale süüdistustele vastamise viitas Savisaar teiste parteide sarnastele tegudele, näitamaks, et tema käitumises ei olnud midagi erakordset. Savisaar rääkis, et teised erakonnad said samuti toetust välismaalt, mistõttu ei tohiks välismaalt raha saamine anda alust süüdistusteks.

Kuid mitte kõik KE liikmed ei nõustunud Savisaarega, näiteks Jüri Ratas kritiseeris Savisaare negatiivset hinnangut presidendile (Parac... 2011)

- Palju apelleeriti varem aset leidnud sündmustele. Nimelt meenutas KE liige Mailis Reps (kes käsitletud artiklis esines kui ENPA liige), et Savisaar võitles Eesti vabaduse taastamise eest, ning selle tõttu ei ole võimalik, et ta teeks riigile halba:

*“Репс напомнила также, что Сависаар, как лев, сражался за независимость Эстонии, и она полностью исключает, что кто-то из прежних политиков Народного фронта повернется к Эстонии спиной.”*⁵⁴(Репс... 2011)

Teiseks sündmuseks, mida meenutati, oli Ansipi ja Paetiga seotud skandaal, mis leidis aset 2009. aasta KOV valimiste eel:

*“Кроме того, Сависаар задался вопросом, почему около года назад в суд не обратились Рейн Ланг, Андрус Ансип и Урмас Паэт, когда гендиректор КаПо обвинил их в государственной измене.”*⁵⁵ (Сависаар рассказал ... 2011)

⁵⁴ “Reps juhib ka tähelepanu, et Savisaar võitles nagu lõvi Eesti iseseisvuse eest ja ta peab võimatuks ning välistab täielikult, et keegi Rahvarinde aegsetest poliitikutest pööraks Eestile selja.” Tõlke allikas: Reps... 2010

⁵⁵ Lisaks esitas Savisaar küsimuse, miks ei läinud umbes aasta eest kohtusse Rein Lang, Andrus Ansip ja Urmas Paet, kui kapo endine peadirektor süüdistas neid riigi reetmises. Tõlke allikas: Savisaar: mul on... 2011

Meenutades seda skandaali, ei andunud Savisaar hinnangut sellega seoses. Ei saa välistada, et ta rääkis sellest näitamaks, et tema praegused süüdistajad olid ise kunagi kahtluse all.

- Savisaar muutis skandaali fookust riigi turvalisuse ohustamise teemalt kiriku ehitamise teemale:

“Впервые слышу о том, что участие в строительстве православной церкви и сбор средств представляет из себя угрозу для безопасности Эстонии”⁵⁶

(Сависаар: Я просто... 2010)

Keskerakondlaste sõnavõttudes nimetatakse skandaali “kirikuskandaaliks”, rõhutamaks, et skandaali põhjuseks on Vene ärimähe teatud annetus õigeusu kiriku ehitamise heaks, mitte endise Vene luuraja raha üleandmine partei finantseerimiseks.

Vastates REF-i ja presidendi süüdistustele, et kirik ja poliitika ei peaks olema seotud, meenutas KE Jaani kiriku ehitamist Peterburis ning süüdistas REF-i, et just nemad hakkasid esimestena kasutama kirikut poliitilistel eesmärkidel:

“Пионер и чемпион в использовании церкви в политической кампании в Эстонии, несомненно, Андрус Ансип с его ремонтом церкви Яани в Тарту на немецкие деньги.”⁵⁷ (Сависаар: Президент... 2010)

Samuti võrdles Savisaar õigeusu kiriku ehitamist Jaani kiriku ehitamisega Peterburis, püüdes näidata, et need teod on võrdväärsed:

“Думаю, что Партия реформ заинтересована в том, чтобы церковь Яани в Петербурге была построена к выборам 6 марта, чтобы порадовать своих сторонников и дать им позитивный сигнал, что отношения с Россией улучшаются. <...> Центристская партия заинтересована и в ремонте церкви Яани в Петербурге (тем более, что в Таллинне только что завершён ремонт одноименной церкви на площади Вабадузе), и в строительстве православной церкви в Ласнамяэ. В этом районе проживает 115 000 человек <...> и для них

⁵⁶ “Esmakordselt olen teada saanud, et osalemine Vene õigeusu kiriku ehitamisel ja selleks raha kogumisel kujutab enesest ohtu Eesti riigile.” Tõlke allikas: Savisaar 2010

⁵⁷ Kiriku kasutamise poliitilises kampanias on pioneer ja tšempion Eestis kahtlemata Andrus Ansip Tartu Jaani kiriku renoveerimisega saksa raha eest. Tõlke allikas: Pros 2010

*важно получить положительный сигнал о том, что церковь будет готова*⁵⁸ –
(Сависаар пригрозил... 2010)

- KE kujutas ennast kui vähemuste kaitsjat ning sidus seda Eesti hea maine kehtestamise kriteeriumiga. Nimelt hindas Savisaar skandaali algatamist seoses õigeusu kirikuga kui usuvabaduse piiramist, ning seejärel kui rahvusvahelist hukkamõistu väärivat tegu. Skandaali rahvusvahelist tähtsust rõhutatakse vastava epiteedi kasutamisega (“международный”):

*“Сейчас в Эстонии развязан международный скандал вокруг строительства православной церкви. <...> Свобода вероисповедания в Эстонии гарантирована не только Конституцией, но и международным правом – мы обратимся к организациям, защищающим демократию и права человека по всему миру, чтобы они дали оценку происходящему в Эстонии.”*⁵⁹ (Сависаар пригрозил... 2010)

Samuti võrdsustati rünnakut KE liidri vastu rünnakuga erakonna peamise valija ehk venekeelse elanikkonna vastu. Seejärel hinnati ründajaid samuti negatiivselt riigi hea maine kehtestamise vaatepunktist:

“Я не исключаю, что Совет Европы, например, поинтересуется, почему в стране бросают тень на строительство православной церкви. <...> Учитывая, что в данном случае это касается и религии, и национального меньшинства <...>.” (Репс... 2011)

- Seoses nõudmistega, et Savisaar peaks lahkuma partei liidri kohalt, avaldas keskerakondlane Toomas Vitsut arvamust, et see surendaks toetust etnilistele parteidele, keda ta nimetas “vene radikaalideks”.

⁵⁸ “Usun, et Reformierakond on huvitatud Peterburi Jaani kiriku valmimisest enne 6. märtsi valimisi, et rõõmustada oma poolehoidjaid ja anda neile positiivne impulss justkui paranenud suhetest Venemaaga. <...> Keskerakond on huvitatud nii Jaani kiriku valmimisest Peterburis (seda enam, et Tallinnas just lõpetasime samanimelise kiriku renoveerimise Vabaduse väljakul), kui ka õigeusu kiriku ehitamisest Lasnamäele. Selles linnaosas elab 115 000 inimest<...> ja neile on tähtis saada valimiste eel positiivne impulss selle kiriku valmimisest.” Tõlke allikas: Savisaar 2010

⁵⁹ “Praegu on Eestis algatatud rahvusvaheline skandaal õigeusu kiriku ehitamise ümber. <...> Usuvabadus on tagatud mitte ainult Eesti põhiseadusega, vaid ka rahvusvahelise õigusega – pöördume üleilmselt demokraatiat ja inimeste põhiõigusi kaitsvate organisatsioonide poole hinnangu saamiseks Eestis toimuvale. Pöördume ka Euroopa Nõukogu poole algatamaks arutelu usuvähemuste õiguste kaitsest Eestis.” Tõlke allikas: Savisaar 2010

Витсут прогнозирует, что с большой долей вероятности русскоязычные избиратели поддержали бы в таком случае русских радикалов типа "Ночного дозора", которые прошли бы в парламент.”⁶⁰ (Витсут... 2010)

- KE populaarsust venekeelse elanikkonna seas nähakse skandaali algatamise ühe võimaliku põhjusena.

“Причина заключается в том, что многие жители Эстонии, имеющие русские корни, поддерживают нас и это скорее всего это не нравится нашим конкурентам и они пытаются на это повлиять. <...> То, что тема России вновь была поднята говорит о том, что до тех пор, пока у центристов будут сторонники среди русскоязычного населения, эта будет подниматься и разжигаться.”⁶¹ – Savisaar (Сависаар: Конкурентам... 2010)

Tõenäoliselt peab silmas Savisaar, et tema oponentid soovivad näidata teda eestikeelse elanikkonna silmis ebasoodsast küljest, ehk kasutada eestikeelse elanikkonna umbusaldust kohalike venelaste ja Venemaa vastu ning sellega vähendada ka venekeelse elanikkonna usaldust tsentristide vastu.

- Keskerakond ei olnud Savisaare usaldamise küsimuses üksmeelne. Erakonna Saaremaa allüksuses korraldati kaks hääletust (üks nendest siis, kui Tallinna esindajad olid kohal), mille tulemused ei vastanud üksteisele. Selle puhul käis meedias ka erakonnasisene poleemika.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et KE kasutas palju vastusüüdistusi, apelleeris sellele, et teised parteid on samuti teinud sarnaseid asju, ning rõhutas Savisaare asjatundlikkust ja vajadust kiriku ehitamise järele. Võib öelda, et oma meediaesinemistes lõi KE skandaalist kasu: skandaal võimaldas KE-l näidata oma positiivseid külgi (abi kiriku ehitamisel, vähemuste kaitsmine ning Savisaar kui iseseisvuse eest võitleja) ning viidata teiste parteidega seotud halbadele momentidele (skandaal 2009. aastal) või näidata, et teised parteid on samuti teinud midagi sarnast. Peamiseks

⁶⁰ “Vitsut prognoosis, et suure tõenäosusega toetaks venekeelne valijaskond sellisel juhul Notšnoi Dozori (Õine vahtkond) laadi vene äärmuslasi, kes ületaksid nende toel nõutava valimiskünnise.” Tõlke allikas: Vitsut... 2010

⁶¹ “Üks põhjus on kindlasti see, et paljud Vene päritolu eestimaalased toetavad meid ja nähtavasti see meie konkurentidele ei meeldi ja meie elektoraadi vene osa püütakse kahandada <...> Aga niikaua kuni Keskerakonnal on vene elanikkonna seas toetajaid, senikaua kindlasti meile seda teemat hõõrutakse nina alla” Tõlke allikas: Küsimus... 2010

vastuargumendiks oli aga väide, et skandaal on algatatud spetsiaalselt valimiseelse võitlusega seoses.

Kui kõike ülalöeldut ümber struktureerida vastavalt selle peatüki alguses pakutud skeemile, siis:

1. Skandaali fookus KE esinemistes oli just kiriku ehitamisel
  - Vajadus korraldada hääletusi, kas partei usaldab Savisaart või mitte, räägib pigem sellest, et partei sees nähakse Savisaare tegusid kui tervet parteid esindavaid tegusid. Teiselt poolt, parteisisene poleemika näitab seda, et mõned keskerakondlased soovivad Savisaare tegemistest distantseeruda.
2. KE rõhutas enda ja eriti Savisaare tähtsust venekeelse elanikkonna jaoks. KE kasutas venekeelse elanikkonna teemat näitamaks, et rünnak Savisaare vastu tähendab rünnakut venekeelse elanikkonna vastu. Samuti sooviti näidata, et Savisaart Eesti poliitikast kõrvaldades saab asemele “vene radikaale”. Samuti püüti näidata, et KE konkurendid tahavad spekuloida venekeelsete teemal enne valimisi.
3. Suhtumine KaPo-sse oli negatiivne, kuna KE kahtlustas KaPo-t valimiseelses võistluses osalemises.
  - Samal põhjusel oli negatiivne suhtumine presidenti.

2.5.4. IRL – Vene raha skandaal

Skandaali fookus

Sarnaselt REF-iga asetab IRL rõhu sellele, et Savisaar palus raha partei jaoks ning et see on ohtlik riigile. Kasutati näiteks selliseid väljendeid nagu “*покупка власти с помощью московских денег*” (võimu ostmine Moskva raha abil). (Рейнсалу... 2011)

Suhtumine venekeelsesse elanikkonda seoses skandaaliga

Samal ajal avaldas IRL-i liige Marko Mihkelson idee, et skandaal ei toonud avalikkusele midagi uut ning et Savisaar ise on skandaali autoriks. Mihkelson süüdistas Savisaart ebaaususes, kuid mitte selle tõttu, et ta palus välismaalt raha partei finantseerimiseks, vaid selle tõttu, et ta arvatavasti algatas skandaali, mis võiks näidata teda märtrina tema valija silmis (Михельсон: За скандалом... 2010). Sarnased ideed olid välja öeldud artiklis, kus allikaks on anonüümseks jäänud IRL-i liige.

Sisuliselt oponendid süüdistavad üksteist selles, et püüatakse kasutada venekeelsete teemat valimiseelses mängus.

Savisaare ja erakonna suhestamine, suhted omavalitsuse tasandil

IRL võttis aktiivselt sõna seoses plaaniga avaldada KE-le umbusaldust Tallinna ning Tartu linnavalitsustes. Erinevalt REF-ist, kes teeb vahet erakonnal ja selle liidril, räägib IRL Savisaarest kui partei esindajast.

“Эдгар Сависаар, являясь представителем центристов, олицетворяет партию и, как указано в материалах КаПо, он просил деньги не для себя, а для Центристской партии.”⁶² – Reinsalu (Рейнсалу... 2011)

Niisuguse arvamuste lahknevuse tõttu saab IRL-ilt negatiivse hinnangu Reformierakond, kes IRL-i arvates ei ole piisavalt printsiipiaalne:

“Думаю, у Партии реформ просто нет выхода, орешки белок сейчас прочно засели в трухе носорога» <...> «Это показало и формирование последней коалиции, которое произошло, очевидно, не на мировоззренческой основе. Поэтому я думаю, что в Тарту реформисты скорее не осмеливаются избавиться от центристов”⁶³ – Laurson (Коалиция центристов... 2011)

2.5.5. SDE – Vene raha skandaal

Sarnaselt REF-iga ja IRL-iga nägi SDE selles skandaalis just partei finantseerimist Venemaalt, mis võiks olla kahjulik Eesti turvalisusele:

“Если эстонские партии просят денежной помощи на какие-то свои политические действия у других стран, с которыми у Эстонии были не самые дружественные

⁶² “Savisaarel on esimehena üldvolitus partei esindamiseks ja nagu lähtub kaitsepolitsei materjalist, ei küsinud ta seda raha endale, vaid Keskerakonnale.” Tõlke allikas: Reinsalu: Keskerakond... 2011)

⁶³ “Minu arvamus on see, et Reformierakonnal lihtsalt ei ole pääsu, oravate pähkliid on täna tugevalt nii-öelda ninasarviku pihus. <...> Seda näitas ka viimane koalitsiooni moodustamine, mis ei käinud ilmselt päris maailmavaatelistel alustel. Seetõttu arvan, et Tartus pigem Reform ei julge Keskist lahti öelda.” Tõlke allikas: Peeter Laurson... 2011

отношения, это серьезная угроза для безопасности.”⁶⁴ – Sven Mikser

(Миксер: Обвинение... 2010)

SDE liige Andres Anvelt väljendas arvamust, et REF ja IRL ei ole skandaali algatajaks, nagu seda väidab KE.

Enamik hinnanguid, mida SDE andis seoses skandaaliga, olid pühendatud Tallinna ja Tartu koalitsiooni lõhkumisele. Just SDE algatas arutluse selle üle, et munitsipaalsel tasandil ei saa KE võimul olla.

REF-i ja IRL-i suhtumise analüüsist selgus, et soov lõhkuda koalitsiooni nii Tallinnas kui ka Tartus sõltus suhtumisest Savisaare isikusse ja tema parteisse kui tervikusse. Võib öelda, et sarnaselt IRL-iga ei tahtnud SDE vaadelda Keskerakonda ja selle liidrit eraldi. SDE liikmed, ühelt poolt, ütlevad, et mõistavad hukka vaid Savisaart, mitte parteid tervikuna. Teiselt poolt aga öeldakse, et partei peaks oma liidri teole reageerima. Tartu koalitsiooni lõhkumise põhjuseks on SDE arvates eetilise aspekt – võimul ei saa olla partei, mis oma liidri käitumise kohta arvamust ei avaldanud. Põhjuseks Tallinna koalitsioonist lahkuda on see, et Keskerakond hääletas selle poolt, et Savisaar peaks Tallinna linnapeana jätkama, kuid skandaaliga seotud isik ei saa linnapeaks olla, eriti kui jutt käib kultuuripealinnast (ka Mikseri hinnangus oli kasutatud “Eesti hea maine kujutamise” kriteeriumi):

*“...по его мнению (Tartu sotsiaaldemokraadi Tõnu Intsi arvamusel), отход центристов от власти в этическом смысле необходим, поскольку партия не дала скандалу своей оценки.”*⁶⁵ (Коалиция центристов... 2011)

*“Таллинном не может руководить человек, неоднократно преследуемый скандалами. Как культурная столица Европы Таллинн заслуживает мэра, который в своей работе исходит из европейских ценностей. Именно этого мы добиваемся вотумом недоверия.”*⁶⁶ – Jaak Juske (Оппозиция Таллиннского... 2011)

⁶⁴ “Kui Eesti erakonnad küsivad või saavad teatud poliitika tegemiseks toetust välisriikidelt, kelle poliitika pole olnud Eesti suhtes eriti sõbralik, siis on see tõsine julgeolekuoht” Tõlke allikas: Ratt 2010

⁶⁵ “Ka <...> Tõnu Ints ei usu kahe suurpartei lahkuminekut, kuigi Keskerakonna võimultaandumine oleks eetilises mõttes vajalik, kuna partei pole andnud rahaskandaalile hinnangut.” Tõlke allikas: Peeter Laurson... 2011

⁶⁶ “Tallinna linna ei saa juhtida mees, keda korduvalt saadavad skandaalid. Euroopa kultuuripealinnana väärib Tallinn linnapead, kes lähtub oma töös euroopalikest väärtustest. Just seda me umbusaldusega ka taotleme” Tõlke allikas: Tallinna volikoga... 2011

2.5.6. VK – Vene raha skandaal

Vene koondis andis skandaali kohta vaid neli hinnangut. Dmitri Klenski andis KE-le negatiivse hinnangu seoses sellega, et kirikut kasutatakse poliitilises mängus:

“... Если Фонд Андрея Первозванного решил оказать финансовую помощь в строительстве церкви, то непонятна причастность к этой благородной акции самой Таллиннской мэрии. <...> И уж совсем ясно, с какой целью установка креста на храме приурочена к предстоящим выборам. Если это не так, почему мероприятие не перенесли на три недели?”⁶⁷(Кленский: перед мэрией...)

Samuti väljendas Klenski oma intervjuus lugejatega kahetsust, et Venemaa eelistab toetada Keskerakonda, mitte etnilist parteid.

Dmitri Mihhailov, kes esines kui ekspert (sotsioloog), avaldas arvamust, et Vene Koondis peaks kasutama KE jaoks kriitilist aega, tugevdamaks oma positsioone, kuigi seda teha on raske. See kattub REF-i väitega, et KE väljalangemine poliitikast annab koha “vene radikaalidele”. Vene häältele võib Mihhailovi arvates pretendeerida ka SDE:

“По словам Михайлова, это будет означать, что место центристов займут социал-демократы: "На фоне всей безнадеги это реальный будущий лидер. Считаю, что они заберут русские голоса, которые будут потихоньку отпадать от центристов. ...”⁶⁸
(Kornõševa 2010b)

Mihhailovi suhtumine presidendi esinemisse seoses skandaaliga on sarnane KE omaga, ta nimetab presidendi sõnavõttu “inetuks”.

Kokkuvõtteks võib öelda, Enamik parteisid saab olukorrast aru nii, et Savisaar palus Venemaalt raha partei finantseerimiseks. Keskerakond aga räägib meelegindlalt skandaalist kui “kirikuskandaalist”.

⁶⁷ “Kui Andrei Pervozvannõi Fond otsustas osutada finantsabi kiriku ehitamisel, siis ei ole arusaadav Tallinna linnavalitsuse osalus selles õilsas aktsioonis. <...> Ning täiesti arusaadav, mis eesmärgiga risti püstitamine on ajastatud tulevastele valimistele. Kui see ei ole nii, siis miks sündmust ei lükatud nädalaks edasi?”

⁶⁸ Mihhailovi sõnul hakkab see tähendama, et keskerakondlaste kohale tulevad sotsiaaldemokraadid: “Kõige lootusetuse taustal on see reaalne tulevane liider. Arvan, et nad võtavad vene häáli, mis hakkavad tasapisi tsentristide küljest ära tulema.”

REF eristab Keskerakonda ja selle liidrit, IRL ja SDE on pigem seisukohal, et partei peaks oma liidri eest samuti vastutust kandma. Sellest tuleneb IRL-i ja SDE soov lõhkuda koalitsioonid nii Tallinnas kui ka Tartus.

Venekeelse elanikkonna toetuses KE-le nähakse skandaali algatamise põhjust (KE, IRL). Samuti arutletakse skandaali tagajärgede üle venekeelse elanikkonna jaoks. KE ja VK on arvamusel, et Keskerakonna või Savisaare tagasiastumine annab võimalusi etnilistele parteidele. REF ja SDE avaldasid muret, et KE lahkumine võib venekeelset elanikkonda isoleerida.

Parteide arvamused lahkesid küsimuses, kes võis skandaali algatada ja mille jaoks see vajalik oli. KE arvates algatasid skandaali “Keskerakonnale opositsioonilised parteid” (arvatavasti peetakse silmas REF-i ja IRL-i). Üks IRL-i liige oletas, et skandaali algatas Savisaar ise.

KaPo-t ja presidenti näeb KE kui oma võimupiiridest üle astunud, REF-ilt ja ka mõnede keskerakondlaste poolt pälvisid nad positiivse hinnangu.

Skandaal andis Keskerakonnale võimaluse rääkida oma saavutustest ning näidata teiste parteide halbu külgi.

2.5.7. Teised poliitikute rahaasjadega seotud teemad

Peale Vene raha skandaali toimus vaadeldud perioodi jooksul mitu silmapaistvat finantsskandaali. Võib nimetada Rahumägi skandaali (reformisti Jaanus Rahumägi ebamäärane sissetulek), riigihangete skandaali majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumis ning MuPo juhiga seotud skandaali. Kuna majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi kantsler Marika Priske ei kuulu ühtegi parteisse ja esineb kui ministeeriumi ametnik, ei saanud enamik skandaaliga seotud artikleid valimisse. MuPo juhi skandaal sattus sellele nädalale, mis ei ole valimis esindatud, kuid valimis on täiel määral peegeldatud skandaali tingitud parteidevaheline arutus MuPo vajaduse ja võimekuse üle.

Nagu ka eelmiste valimiste eel olid tähelepanu keskpunktis poliitikute rahaasjad (Koch 2007). Tänavuste valimiste ajal aga kõlasid süüdistused ebaausates rahaasjades kahe partei esindajate suunas – nendeks parteideks olid Reformierakond ja Keskerakond. Keskerakonnale antud negatiivsete hinnangute arv on oluliselt suurem, ning suurem on ka eri põhjuste arv, miks need hinnangud on antud (IRL-i poolt oli negatiivne hinnang Savisaare Luxembourgis võetud krediidile, negatiivne hinnang Tallinna linnavalitsusele ja Jüri Pihlile seoses endise aselinnapea vallandustoetuse suurusega, negatiivne hinnang keskerakondlase Tarmo Vitsuti äritegemistele). Rahaasjade teemal (kui mitte arvestada Vene raha skandaali) oli kõige rohkem rünnakuid KE-le just IRL-i poolt.

Ainulaadseks teemaks sai SDE tõstatatud läbipaistvuse teema. Seoses Vene raha skandaaliga süüdistasid paljud erakonnad Keskerakonda kahtlase raha saamises ja usalduse kaotamises, aga vaid SDE tõstatas selle teema seoses 2010. a novembris vastu võetud uue parteide rahastamise seaduse eelnõuga.

Kuna VK on väike erakond, siis sellele parteile tekitasid muret hoopis teised küsimused – nimelt partei vähene finantstoetus:

“Мы же не партия и у нас нет административного ресурса и гигантской государственной поддержки для оргработы.”⁶⁹ (На вопросы... 2011)

---

⁶⁹ “Me ei ole partei ning meil ei ole administratiivset resurssi ja hiiglasliku riigitoetust korraldustöö jaoks.”

“У нас нет таких денег, чтобы нас печтали. <...> никого не волнует, что у нас нет больших денег.”⁷⁰ (На вопросы... 2011)

---

⁷⁰ “Meil ei ole niisugust raha, et meie reklaami trükitakse. <...> Keegi ei hooli, et meil ei ole suurt raha.”

2.6. Teised venekeelsele elanikkonnale suunatud teemad

Peale eestikeelsele õppele ülemineku teema võtsid erakonnad sõna teistelgi teemadel, mis on seotud üksnes venekeelse elanikkonnaga. Kasutati ka kriteeriume, mis on seotud just venekeelse elanikkonna olukorra parandamisega. Need teemad ja kriteeriumid on järgmised:

Teemad:

Integratsioon

Rahvuslik identiteet

Kodakondsuse saamise protseduuri muutmine

Ida-Virumaa

Võitlus venekeelse valijaskonna eest

Pronksiöö

Kriteeriumid:

Etniline võrdsus

Kodakondsuseta isikute arvu vähendamine

Venekeelse elanikkonna esindatus parlamendis

Eri rahvuskultuuride säilitamine

Venekeelse elanikkonna osalus riigi elus, informeeritus

Eesti keele õppe soodustamine

Eri rahvuste ühtsus

Kui vaadelda teemasid hõlmavaid tabeleid (lisa 2), siis on näha, et enamasti andis iga partei kõikidel nendel teemadel 1–3 hinnangut ning teemal “Võitlus venekeelse valijaskonna eest” 2–4 hinnangut. Kuid on olemas ka erandid, millest tuleb juttu allpool. Kui võrrelda, milliseid teemasid ja kriteeriume parteid valisid ning kui tihti neid kasutasid, võib mõnede parteide puhul näha silmapaistvaid tendentse.

- IRL-i võib pidada parteiks, kes kõige vähem võttis sõna venekeelsetele suunatud teemadel. IRL andis hinnanguid vaid seoses üldise valdkonnaga “Integratsioon” (seda seostati vene gümnaasiumite eestikeelsele õppele üleminekuga). Kui vaadata seda, missugused kriteeriumid olid partei jaoks tähtsad, siis selgub, et kõikidest ülalpool nimetatud kriteeriumitest kasutas IRL rohkem kui üks kord vaid venekeelse elanikkonna informeerituse ja riigi elus osalemise kriteeriumi (2 korda) ning eesti keele õppe soodustamise kriteeriumi (3 korda). Neid kriteeriume seostati samuti just eestikeelsele gümnaasiumiharidusele ülemineku teemaga. Võib teha järelduse, et väljaspool üleminekuga seotud arutlust IRL venekeelsete teemat ei tõstatanud.

- Elanikkonna informeerituse ja riigi elus osalemise kriteerium ning eesti keele õppe soodustamise kriteerium olid tähtsad ka REF-i jaoks ning REF kasutas neid rohkem kui teised parteid (vastavalt 4 ja 5 korda). Kuid erinevalt IRL-ist oli REF huvitatud ka teistest teemadest, nagu “Ida-Virumaa” ja “Võitlus venekeelse valijaskonna eest”.

- Kõige mitmekesisemat venekeelsele elanikkonnale suunatud teemade ja kriteeriumite valikut kasutas oma sõnavõttudes Vene Koondis. Selle peatüki alguses toodud teemade loetelule lisandus veel vene kultuuriautonoomia loomise teema. Samuti oli Vene Koondis ainus, kes kasutas venekeelse kogukonna ühtsuse kriteeriumit. On selge Vene Koondise suundumine just venekeelse elanikkonna probleemidesse – hoolimata sellest, et valimis on selle partei hinnanguid kõige vähem, kasutas ta enamikku venekeelse elanikkonnaga seotud kriteeriume rohkem kui teised parteid. Näiteks, etnilise võrdsuse kriteeriumi kasutati 9 korda, samal ajal kui teised parteid kasutasid seda 0–2 korda.

VK valimisprogrammis on öeldud, et partei soovib teha venekeelsete häält kuuldavaks riigis ja ka rahvusvaheliselt. Kuid VK esinemistes pandi palju rõhku ka sellele, et venelastele enestele on vaja seletada nende olukorra talumatust:

*“Наша главная задача на выборах – <...> привлечение внимания русских к их неравноправию”.*⁷¹ (На вопросы... 2011)

*“Нам важно разбудить от <...> апатии прежде всего русское <...> население, <...>”*⁷² (На вопросы... 2011)

⁷¹ “Meie peamine ülesanne valimistel –<...> venelaste tähelepanu pööramene nende võrdõigusetusele.”

⁷² “Meil on tähtis äratada <...> apaatiast enamikõike vene <...> elanikkonda.”

Vene Koondis oli ainus partei, kes rääkis sellest, et venekeelse elanikkonna olukorra parandamine ei ole vajalik mitte ainult venelastele endile, vaid kogu riigile. Selgitati, et võrdsete õiguste puudumine ei ole ainult kogukonna probleem, vaid see on kogu riigi probleem. Siin, nagu seda tehakse ka teiste parteide retoorikas, kasutatakse selliseid väärtuskriteeriume nagu “emigratsiooni ohjeldamine”, “Euroopa Liidu normidele vastavus”, “demokraatlikele printsiipidele vastavus”, “laste ja noorte heaolu”, samuti rahu riigis (“нельзя доводить людей до бунта”) ning “sotsiaalne õiglus”.

Kui rääkida VK suhtumisest teistesse parteidesse seoses venekeelsete elanike teemadega, siis kõige rohkem negatiivseid hinnanguid sai Keskerakond. Keskerakonda (sh selle venelastest liikmeid) nähakse kui parteid, mis kasutab venekeelsete häáli oma poliitiliste eesmärkide saavutamiseks:

“Межнациональное неравноправие <...> тормозит общее развитие страны. <...> препятствием этому стала центристская политика, смачно заправленная демагогией, лицемерием, обманом, в чем особенно преуспевают т.н. русские центристы.”⁷³ (На вопросы... 2011)

- SDE jaoks oli tähtis venekeelse elanikkonna esindatus parlamendis, sellest kriteeriumist lähtuti viie hinnangu puhul, mis on enam kui teistel parteidel. Kui vaadelda neid artikleid lähemalt, siis on näha, et ühelt poolt on SDE valmis võtma endale venekeelsete esindaja rolli. Teiselt poolt aga tunnustatakse, et praegu mängib niisugust rolli Keskerakond, ning suhtutakse sellesse positiivselt:

“...Важно вывести эту значимую партию (ehk Keskerakonda) и ее избирателей, в том числе и большую долю русскоязычных, из изоляции и придать их голосам реальную значимость при принятии государственных решений.”⁷⁴ – Sven Mikser “Миксер: сотрудничество... 2011)

“Свен Миксер выразил удовлетворение тем, что в рядах соцдемов в парламент баллотируется и новое поколение русских по происхождению политиков, которые смогут предложить избирателям, чьим родным языком является русский, серьезные возможности для выбора.”⁷⁵

(Миксер: я рад ...2011)

⁷³ “Etniline ebavõrdsus takistab <...> kogu riigi arengut. <...> takistuseks sellele on tsentristlik poliitika, mis on võrtsitatud demagoogia, silmakirjalikkuse, valetamisega, milles eriti edenevad n.n. vene tsentristid”

⁷⁴ “See on vajalik, et tuua see oluline erakond ja tema valijad, sealhulgas oluline osa vene emakeelega valijaist, isolatsioonist välja ja anda nende häältele tegelik väljund ka riigi asjade otsustamisel.” Tõlke allikas: Mikser näeb... 2011

⁷⁵ “Sven Mikser avaldas rahuolu sellega, et sotside nimekirjas Riigikokku kandideerib ka uus vene päritoluga poliitikute põlvkond, kes võivad pakkuda tõsisemaid valimisvõimalusi venekeelsele valijale.”

2.7. Kvalitatiivse osa kokkuvõte

Kokkuvõtteks vastatakse uurimisküsimustele 4, 5, 6, 7, kasutades antud peatükis kirjeldatud analüüsitulemusi.

4) Millistel teemadel esinevad eri erakonnad venekeelses meedias? Milliseid vene elanikkonna probleeme/vene elanikkonna jaoks tähtsaid teemasid erakonnad tõstavad esile ja kasutavad oma esinemistes?

Nagu peatüki sissejuhatuses juba öeldud, said suurema kajastuse majandusega, sotsiaalsete küsimustega ning Vene raha skandaaliga seotud teemad. Venekeelsele elanikkonnale suunatud teemadeks olid venekeelsele gümnaasiumiharidusele ülemineku teema, suhted Venemaaga ning mõned muud teemad.

Arutlust majanduslikel teemadel iseloomustas eelkõige debatt “progressiivne vs. proportsionaalne tulumaks”. Sotsiaalvaldkonda kuulub sotsiaalsete hüvede teema ning laiemad ühiskondlikud probleemid, nagu töötus, emigratsioon, pensionid, hindade kasv.

Vene koolide eestikeelsele aineõppele ülemineku teemat ei saa pidada ainult haridusteemaks, see on seotud ka kultuuri ja integratsiooniga.

Suhetest Venemaaga räägiti rahvusvaheliste organisatsioonide liikmelisuse perspektiivist, majanduse perspektiivist ning natuke ka seoses kultuuriga.

Vene raha skandaal oli kõige arutletavam teema. Kuid arutleti ka teisi rahaasjadega seotud teemasid ja skandaale.

Selgus, et teistest venekeelse elanikkonnaga seotud teemadest olid “nõutavamad” integratsioon, rahvuslik identiteet, Ida-Virumaa, võitlus venekeelse valijaskonna eest.

5) Kuidas erakonnad lähenevad nendele teemadele? Milliste teiste teemadega ja kriteeriumitega neid seostatakse?

Majandusteemad ja sotsiaalvaldkond

Arutlust majandusteemadel iseloomustas eelkõige debatt “progressiivne vs. proportsionaalne tulumaks”.

Kriteeriumid olid kõikide parteide jaoks ühesugused: emigratsiooni ohjeldamine, pensionide kasv, elanikkonna heaolu, sotsiaalne võrdsus, kuid nendele kriteeriumitele läheneti erinevalt.

KE hindas positiivselt progressiivset tulumaksu ja igasuguseid toetusi. KE, SDE, VK tegid mitmesuguseid pakkumisi, kuidas maksusüsteemi muutmine ja toetuste juurutamine võib kaasa aidata elanikkonna heaolule ja sotsiaalsele võrdsusele.

REF ja IRL toetasid lihtsat maksusüsteemi ja säästmist, s.t heaolu kriteeriumi seostati riigikassa rikastamisega ja investeringute köitmisega. REF ja IRL püüdsid ka olemasolevat olukorda kinnitada. Reformierakonda iseloomustas veel majandusteemade suur mitmekesisus.

Vene Koondis oli nõus praegu kehtiva tulumaksusüsteemiga, kuid toetas SDE ja KE sotsiaalset programmi.

Eestikeelsele õppele ülemineku teema

Siin olid peamised kriteeriumid jälle ühised: hariduse kvaliteet, vene noorte heaolu ja konkurentsivõime. Ka IRL ja REF kasutasid niisuguseid kriteeriume nagu eesti keele õppe soodustamine ja venekeelse elanikkonna osalemine riigi elus, informeeritus, eri rahvuste ühtsus. Vene Koondisel oli originaalne kriteerium “kultuuri säilitamine”.

KE, VK ja SDE rääkisid sellest, et üleminekut on vaja aeglustada, kuna kõiki pooli peab küsitama, praegust seisu tuleb põhjalikumalt uurida. Samuti toetasid need parteid valikuvõimalust, nii et õppekeelt saaksid valida koolid ise ja vanemate hoolekogud. SDE ja KE olid arvamusel, et niisugust teemat ei saa seostada poliitikaga.

REF ja IRL toetasid üleminekut. Eraldi juhuks reformistide seas oli Valga linnavalitsuse liige Igor Jallai, kes hindas negatiivselt Valga gümnaasiumi üleviimist eestikeelsele õppele.

Suhted Venemaaga

Kõikide parteide liikmed andsid positiivse hinnangu viisavabaduse ideele ja tunnistasid, et koostöö Venemaaga on kasulik Eesti majandusele. Eriti aktiivsed majanduse teemaga seoses oli reformistid – hinnanguid andsid Andrus Ansip ja Keit Pentus.

REF-i liige Kristiina Ojula, võttes sõna kui EL-i Parlamendi fraktsiooni liige, kritiseeris Venemaad seoses inimõiguste olukorraga.

Parteid eraldasid need kriitilised sõnavõtmised (ning ka Vene raha skandaali teemad) üldisest positiivsest visioonist Venemaa suhtes.

Vene raha skandaal

Kõikide partei jaoks v.a KE oli see skandaal just partei välismaalt finantseerimise skandaaliks, s.t teemat seostati eelkõige turvalisuse kriteeriumitega. KE jaoks oli see aga “kirikuskandaal”, ning seotud teemade ja kriteeriumite valik oli üsna lai. Skandaal andis Keskerakonnale võimaluse rääkida oma saavutustest ning viidata teiste parteide halbadele külgedele.

Teised venekeelse elanikkonnaga seotud teemad

Väljaspool üleminekuga seotud arutlust IRL venekeelse elanikkonnaga seotud teemasid ei tõstatanud. Tähtsad kriteeriumid IRL-i jaoks olid elanikkonna informeeritus ja riigi elus osalemine, eesti keele õppe soodustamine. Need kriteeriumid olid tähtsad ka REF-i jaoks, kuid partei rääkis ka teistest teemadest, näiteks Ida-Virumaast.

VK puhul oli venekeelse elanikkonnaga seotud teemade ja kriteeriumite valik kõige mitmekesisem. VK seostas venekeelsete elanike heaolu kogu riigi heaolu kriteeriumiga.

6) Millisena erakonnad näevad venekeelset elanikkonda antud teemadega seoses?

Majanduslikud ja sotsiaalteemad

VK ja KE seovad neid valdkondi venekeelse elanikkonnaga, keda nähakse majandusliku ja sotsiaalse ebavõrdsuse ohvritena.

Ülemineku teema

KE, SDE ja VK sõnakasutusest tuleneb, et need parteid soovivad näidata oma lähedust venekeelsele elanikkonnale. Venekeelne elanikkond on “meie”. VK teeb venekeelsele elanikkonnale etteheiteid seoses selle passiivsusega, sama võib öelda ka SDE esindaja kohta. Samuti näeb VK venekeelset elanikkonda marginaalsena ja väljendab muret, et üleminek süvendab seda marginaliseeritust veelgi.

Üks REF-i liikmetest, kes võttis sõna ülemineku teemal, näeb venekeelseid kui tugeva identiteediga inimesi. REF-i sõnakasutus ühes artiklis võib venekeelses lugejas tekitada mulje, et Reformierakond ei pea integratsiooniprotsessis takistuseks mitte ainult eesti keele vähest oskust, vaid ka vene mentaalsust tervikuna.

IRL ei näe veel venekeelseid kui riigile lojaalset elanikkonda, arvatakse, et see on lojaalne pigem nõukogulikele väärtustele. Venekeelseid nähakse pigem kui võõraid, mitte “omasid”, eesti keele oskus on võti, mis annaks võimaluse “omaks” saada. IRL-i kõneisik eestikeelsele gümnaasiumiharidusele ülemineku teemal Tõnis Lukas suhtub umbusuga venekeelses meediasse. Erinev on tema suhtumine vene koolidesse.

Suhted Venemaaga

SDE ja REF mainisid, et head suhted Venemaaga annavad võimaluse arendada Ida-Virumaa regiooni.

Vene raha skandaal

KE ja IRL näevad venekeelse elanikkonna toetuses Keskerakonnale skandaali algatamise põhjust.

Samuti arutlesid parteid skandaali tagajärgi venekeelse elanikkonna jaoks. KE ja VK on arvamusel, et Keskerakonna lahkumine poliitikaareenilt või Savisaare tagasiastumine annab võimalusi etnilistele parteidele, ning VK arvates ka SDE-le.

REF ja SDE väljendasid muret, et KE lahkumine poliitikast võib venekeelset elanikkonda isoleerida.

Teised venekeelse elanikkonnaga seotud teemad

VK näeb venekeelset elanikkonda killustatuna.

SDE on ühelt poolt valmis võtma endale venekeelsete esindaja rolli. Teiselt poolt aga tunnistatakse, et praegu mängib niisugust rolli KE.

7) Kuidas toimub erakondade väitlus antud teemal?

Majanduslikud ja sotsiaalsed teemad

KE, SDE, VK sõnavõttud olid valitsuse suhtes kriitilised ning vastupidi. Samuti käis poleemika Tallinna sotsiaaltoetuste ümber.

Ülemineku teema

On selge KE esindaja Yana Toomi vastasseis IRL-i haridusministri Tõnis Lukasega. Toom ründab Lukast seoses teema politiseerimisega ning ülemineku probleemide ignoreerimisega. Lukas ründab Toomi seoses sellega, et ta segab üleminekut ja solvab koole. Samuti on ülemineku teema veel üks teema, mille puhul väljendub valitsuse ja Tallinna linnavalitsuse vastasseis.

SDE kaudselt kritiseerib neid, kes ülemineku algatasid ja seda läbi suruvad.

Reformistid ründavad Yana Toomi ja Tallinna linnavalitsust.

VK kritiseerib võimul olevaid parteid sellepärast, et nad soovivad teadlikult rikkuda vene mentaalsust. Negatiivne hinnang antakse ka Keskerakonnale seoses sellega, et see erakond ei tee piisavalt selgitustööd venekeelse elanikkonna seas.

Vene raha skandaal

IRL ja SDE ründavad Keskerakonda tervikuna, REF pigem Ssavisaart. Poleemika käib ka omavalitsuste tasandil.

Poleemikas osalevad president ja KaPo.

On näha Keskerakonna sisemist lõhestumist.

Teised venekeelse elanikkonnaga seotud teemad

VK suhtub negatiivselt Keskerakonda – seda nähakse kui parteid, mis kasutab venekeelsete hääli oma poliitiliste eesmärkide saavutamiseks.

Skeem 1. Skeem näitab seda, kuidas iga erakonna poolt antud hinnangud jagunesid teiste parteide, valitsuse ja linnavalitsuse vahel. Ringid tähistavad parteid. Noolte paksus tähistab hinnangute osakaalu kõikidest vaadeldava erakonna hinnangutest (noolte paksus vastab hinnangute protsendile). Näiteks, jäme nool, mis viib Vene Koondise juurest Keskerakonna juurde, tähendab seda, et suur osa Vene Koondise hinnangutest oli antud just KE-le. Sarnaselt õhuke nool, mis viib KE juurest Vene Koondiseni, tähendab seda, et Vene Koondis ei pälvinud väga palju KE tähelepanu. Omavahel võrreldavad on vaid ühelt erakonnalt tulevate noolte paksused, ehk näiteks see, et VK ja REF-i poolt KE-le sihitud nooled on võrdselt paksud, ei tähenda seda, et nad andsid KE-le võrdselt palju hinnanguid. Kui nool on punane, tähendab see, et enamik hinnanguid olid negatiivsed. Roheline värv tähendab, et enamik hinnanguid olid positiivsed.

Järeldus 1. Võimul olek annab rohkem võimalusi esineda, kuid tähtis on ka partei oma initsiatiiv ja sõnarohkus

Kõige aktiivsemad hinnangu andjad olid Reformierakond ja Keskerakond. Nagu jooniselt näha, olid need parteid tõelisteks “gladiaatoriteks”, kes ründasid teineteist ning kellele olid suunatud ka teiste erakondade rünnakud. See, et palju hinnanguid andsid nad kui valitsuse/linnavalitsuse liikmed, lubab teha järelduse, et võimul olek annab parteile rohkem ajendeid esinemiseks. See tundub olevat päris loogiline – võimul olevad poliitikud esinevad meedias tihedamini seoses päevakajaliste teemadega, igasuguste sündmuste ja pühadega ning ministrite puhul ka seoses nende valdkondi puudutavate spetsiifiliste teemadega.

Kuid teiselt poolt oli näiteks IRL-i hinnangute osakaal väiksem kui SDE oma, Vene Koondis andis hinnanguid aktiivsemalt kui Rahvaliit või Rohelised. See tähendab, et valitsuse (IRL) või parlamendi (RHVL, ROH võrreldes VK-ga, kes ei olnud parlamendiparteiks) koosseisus olemine ei tähenda automaatselt, et partei saab või võtab rohkem sõna. Erakonna initsiatiivikus mängib samuti rolli – vähemalt *online*-väljaannete puhul.

Järeldus 2. *Online*-väljaanded teevad väikeseid parteisid nähtavaks, kuid see ei tähenda, et nad on nähtavad ka suurte erakondade jaoks.

Leiab kinnitust selle töö teoreetilises osas toodud tähelepanek, et internet annab väikestele ja marginaalsetele parteidele rohkem võimalusi teha ennast nähtavaks. Mõnedes artiklites räägivad Vene Koondise liikmed ise internetist kui ainukesest võimalusest end reklaamida.

Kuid selgub, et see ei tähenda veel, et parteist saab automaatselt teiste jaoks huvipakkuv väitlusoponent.

Kas selline osaline isolatsioon on väikestele parteidele kasulik või mitte? Ühelt poolt tundub, et partei jaoks on kasulik mitte saada negatiivseid hinnanguid, kuna siis ei ole selle maine valijate silmis rikutud. Teiselt poolt võib selline partei lihtsalt välja näha kui mitte tõsiseltvõetav. Kes tundub venekeelsele elanikkonnale tõsiseltvõetavamana – kas Vene Koondis, mille kohta teised parteid ei ütle hea ega halba, SDE, kes samuti ei saa teiste erakondade poolt hinnanguid, või Keskerakond, mis tõmbab endale tähelepanu seoses skandaaliga ning mida ründavad kõik ülejäänud parteid? Ilmselt nõuab vastamine eraldi uuringut, kuid see, et valimistel sai Edgar Savisaar kõikidest kandidaatidest kõige rohkem hääli, osutab, et avalikud rünnakud valimiseelsel perioodil ei sega või isegi võivad kasulikud olla.

Järeldus 3. Valitsuse ja Tallinna linnavalitsuse selge vastasseis

KE, REF-i ja IRL-i hinnangute jagunemisest ning nende poleemikast eri teemadel (nt sotsiaalsed teemad, koolide teema) selgub, et Keskerakonda samastatakse enamasti Tallinna linnavalitsusega ning Reformierakonda või IRL-i – valitsusega. Nii nende erakondade kui ka nende kahe institutsiooni vahel käib poleemika.

Järeldus 4. Venekeelsete kõneisikute erinev “enesekindlus” meedias

Võib öelda, et KE venekeelsed kõneisikud ning Vene Koondise liikmed käitusid “enesekindlamalt” kui REF-i, SDE, IRL-i omad. Nad avaldasid arvamused, ning teemade valik, mida nad puudutasid, oli laiem. Reformierakonnast ja SDE-st kirjutasid arvamused (SDE) ja osalesid intervjuudes (REF) pigem eestlastest kogenud poliitikud.

Seletuseks pakub selle töö autor seda, et Keskerakonna koosseisus olevatel venekeelsetel poliitikutel on võtmeasendid erakonnas, nendel on rohkem kogemust (võrreldes hiljuti parteidesse astunud Ossinovski või Korobeinikuga) ja tänu sellele on nad enesekindlamad oma arvamuse avaldamises.

Võib oletada, et venekeelsete kõneisikute olemasolu äratub usaldust venekeelses elanikkonnas. Kuid valija peaks nägema, et need venekeelsed inimesed ei korja lihtsalt venelaste hääli, vaid saavad ka partei poliitikat mõjutada, vastasel juhul võiks valijal tekkida pettumustunne ning veel suurem võõrandumine. Selle töö autor julgeb pakkuda, et mitte ainult KE, vaid ka teiste erakondade venekeelsed liikmed peaksid aktiivsemalt esinema meedias oma arvamusedega eri teemadel. Praeguses valimis andsid parteide venekeelsed liikmed kõige rohkem hinnanguid Delfi küsimustiku raames, mis oli ilmselt portaali algatatud.

Järeldus 5. Mõned erakonnad eelistavad teisi kanaleid.

Keskerakonna puhul võib teha ka niisuguse tähelepaneku, et see on partei, kelle valimisnimekirjas oli kõige suurem venekeelsete kandidaatide osakaal. Mõned neist pääsesid Riigikokku (Sõtnik, Vassiljev ja Korb), kuid ei esinenud vaadeldud portaalides antud perioodi jooksul. Vaevalt et Riigikokku pääs oli võimalik ilma mingisuguse valimiseelse kommunikatsioonita meedia kaudu. Võib oletada, et see kommunikatsioon võis toimuda teiste meediaväljaannete vahendusel, näiteks Tallinna munitsipaallehe Stolitsa kaudu. Samuti kerkib siin küsimus teiste kanalite olulisusest – võib-olla panevad mõned poliitikud rohkem rõhku reklaamikampaaniatele või valijatega otsesele suhtlemisele. Et saada täielikku pilti erakondade kommunikatsioonist venekeelse valijaskonnaga, võiks valimisse võtta erinevaid, mitte vaid üht liiki kanaleid, samuti eri kohtadest (nt Ida-Virumaa lehti).

Järeldus 6. Erakondade omavaheline vastasseis ja jaotus vasak- ja parempoolsuse skaalal

Enamiku teemade puhul kasutasid parteid sarnaseid kriteeriume, kuid lähenesid nendele erinevalt.

Kui üldistada, siis enamiku teemade puhul säilis vastasseis koalitsioon vs. opositsioon, kuid samal ajal olid koalitsiooni ja opositsiooni liikmed ka üksteise vastu või ei andnud üksteisele mingisuguseid hinnanguid. Näiteks oli väga selge Vene Koondise negatiivne suhtumine Keskerakonda. Samuti andsid REF ja IRL üksteisele negatiivseid hinnanguid.

REF-i ja IRL-i iseloomustas pigem majanduskeskene lähenemine, veendumus, et probleemide lahenduseks on konkurentsivõime tõstmine. KE ja SDE lähenemist võib nimetada inimkeskeseks

(toetused, proportsionaalne tulumaks, soov läheneda koolidele individuaalselt).

Huvitav tähelepanek on see, et lähenemine teemadele näitas, kuidas erakondade hinnangud kattuvad erakondade jaotusega vasak- ja parempoolsuse teljel, kuid mitte täiuslikult. SDE soov anda koolidele valimisvabadus assotsieerub pigem paremliberaalsete väärtustega, mis peaksid olema omased Reformierakonnale ja IRL-ile. Ka majanduslike ja sotsiaalsete teemade puhul kinnitasid koalitsioonis olevad parteid olemasolevat olukorda ning püüdsid ka ise omalt poolt pakutavaid sotsiaalseid hüvesid esile tõsta. Muidugi, paremini võib partei tegevuse vastavust oma ideoloogiale näidata selle valimisprogramm (niisugust uuringut koostab Teele Tamme).

Järeldus 7. Kaksipidine suhtumine Venemaasse

Kõikide parteide liikmed rääkisid vajadusest parandada suhteid Venemaaga, põhjused olid nii majanduslikud kui ka rahvusvahelise olukorraga seotud. Samal ajal näitas Vene raha skandaal, et Venemaad tajutakse kui ohtu, kuna peamiseks kriteeriumiks selle teema puhul oli riigi turvalisuse säilitamine.

Järeldus 8. Üldiselt püütakse arvestada venekeelse valijaskonnaga

Nii kvantitatiivsest kui ka kvalitatiivsest analüüsist võib teha järelduse, et KE, VK, SDE ja REF on huvitatud venekeelsest valijaskonnast. Seda näitab nii lähenemine teemadele kui ka venekeelsete kõneisikute arv ning arvamslugude/intervjuude arv ja sisu. See vastab üldiselt sellele, et enamik nendest parteidest (VK, SDE, REF) pühendas ka oma valimisprogrammides eraldi peatüki muukeelsele elanikkonnale.

Keskerakonna suunatus vene valijaskonnale väljendub selle venekeelsete kõneisikute mitmekesisuses, mis toetab Toomla arvamust, et KE tugevaks küljeks venekeelse elanikkonna silmis on selle kaadripoliitika.

Seda, et SDE määrab venekeelset valijaskonda eraldi sihtrühmana ning isegi soovib seda kaasata, näitavad nii kvantitatiivse analüüsi tulemused (venekeelsete kõneisikute ja arvamuskirjelduste suur osakaal) kui ka kvalitatiivne analüüs (nähaakse “meie omana”, soovitakse esindada). Selle töö teoreetilises osas on toodud Toomla arvamused, et SDE võiks venekeelsele elanikkonnale rohkem tähelepanu pöörata, kuna sotsiaaldemokraatide ideed oleksid just venelastele väga sobilikud.

Reformierakonnal on samuti kindlad venekeelsele elanikkonnale suunatud kõneisikud (nt Korobeinik, Ojuland, Gräzin).

Vene Koondis seostab kõiki teemasid venekeelse elanikkonnaga, rõhutades seda, et soovib kaitsta venekeelse elanikkonna õigusi. Samal ajal toetatakse majanduse ja sotsiaalpoliitika alal nii vasakpoolsete kui ka parempoolsete parteide programme. See kõik iseloomustab VK-d tõepoolest kui survegruppi.

IRL küll pöörab venekeelsele elanikkonnale palju tähelepanu seoses ülemineku temaga, kuid võib öelda, et näitab siiski üles vähem huvi kui teised.

Esiteks, IRL ei kasutanud otseselt suhtlust venekeelse valijaskonnaga. Teiseks, kvalitatiivne analüüs näitab, et venekeelset elanikkonda nähakse kui “neid”, mitte “meid”, umbusaldatakse ka venekeelset meediat.

Rääkides IRL-i vähesest lähedusest venekeelsele elanikkonnale, võib oletada, et venekeelset elanikkonda oma kommunikatsioonis eraldi sihtrühmana määratlemata jättes kas 1) ignoreeritakse selle sihtrühma poliitilisse ellu kaasamise vajadust, 2) ei nähta seda oma valijana, 3) nähakse oma valijaskonda homogeensena, ilma sisemiste sihtrühmadeta. Oma sõnavõttudes vene koolide kohta rääkis IRL venekeelse elanikkonna riigi ellu kaasamise vajadusest ning kujutas venekeelset elanikkonda üldiselt kui võõrast, mis tähendab, et venekeelset elanikkonda siiski nähakse ühiskonna eraldi osana, mida peaks kaasama. See omakorda tähendab, et venekeelse elanikkonna poole otseselt pöördumata jätmise tõendab pigem seda, et venekeelseid ei nähta kui oma valijaid.

See, et parteid ühel või teisel viisil püüavad läheneda venekeelsele valijaskonnale, on tingimata positiivne märk. Kuid üksikutel kordadel süüdistasid parteid üksteist venekeelse elanikkonna vastandamises eestikeelsele ning spekulatsioonidega seotud teemadel (mis oleks väga negatiivne usalduse tekitamise vajaduse seisukohast). Antud uuringu jooksul ilmseid näiteid niisuguse käitumise kohta ei leitud. Et teada saada, kas niisugused väited vastavad tõele, oleks tarvis uurida ka seda, kuidas poliitikud konstrueerivad venekeelse elanikkonna kuju eestikeelses pressis.

Edasist uurimist ei nõua mitte ainult see, kuidas partei suhtumine venekeelsesse elanikkonda näeb välja meedias, vaid ka see, kuidas seda suhtumist määravad erakonnad ise. Sellist uuringut teeb edaspidi Triin Mahlakõiv.

VII Summary

Communication of Estonian political parties with the Russian-speaking electorate through the Russian-language media (example of Parliament elections 2011)

The aim of this thesis is to analyze the communication of Estonian political parties with the Russian-speaking electorate before the 2011 Estonian parliament elections. The author aims to learn which topics politicians choose for pre-electoral communication, how they approach the Russian-speaking auditorium in connection with these topics and how they debate with each other in the Russian-language media. Knowing the answer to these questions is important, because it gives the idea of how Russian-speaking minority is involved in the political life of Estonia.

In the first part of this thesis author presents an overview of the position of the Russian-speaking minority in the Estonian society and gives a characterization of political communication in Estonian Russian-language and online media.

The second chapter gives a basic information about Russian-language web-portals, which are analyzed in this research. It also gives an impression of the parties' previous relationship with the Russian-speaking community and brings those points of parties election programmes, which are related to this Russian-speaking part of electorate. This chapter ends with an overview of politician's performance in online-media before the elections 2007 and 2009.

The empirical research carried out for the paper consists of two parts. First part uses qualitative analysis method and describes mainly the relationships between parties. Second part uses quantitative analysis method and shows parties approach to the topics, to the Russian community and to each other.

The analysis in the result showed that two parties dominated during the pre-electional period, both as the opinion publishers and as the receivers of judgments from others. However, the parties' own initiative is also important.

Topics connected to the Russian-speaking community were actively discussed during the pre-election period, especially the Russian-language schools partial transition to Estonian-language teaching. The biggest discussion overall was about possible financing of one party from Russia.

We can also see, that parties mainly try to be close to the Russian-speaking community, which is reflected both in spokespersons selection and topics discussions. However, the degree of closeness is different in case of different parties.

VIII Kasutatud kirjanduse loetelu

Teadustööd, -artiklid ja raamatud:

Heidmets, M. (2008). *Eesti Inimarengu Aruanne 2007*. Tallinn: Eesti Ekspressi Kirjastuse AS in Estonia. Lauristin & Heidmets (2002) *The Challenge of the Russian Minority*, Tartu: Tartu University Press

Jakobson V., Iljina, J. (2002). The Role of the Minority Press in the Process of Integration. (2002) *The Challenge of the Russian Minority*, Tartu: Tartu University Press

Koch, T. (2007). *Erakondadevaheline diskussioon Postimehe Online'is ja paberväljaandes jaanuar-veebbruar 2007*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Lauristin, M. & M. Heidmets (2002) *The Challenge of the Russian Minorit.*, Tartu: Tartu University Press

McNair, B. (2001). *An introduction to political communication*. London: Routedge.

Meadow, R.G. (1980) *Politics As Communication*. Norwood, N.J. : Ablex, 1980

Shein-Meier, H. (2009). *Eesti 2009. aasta kohalike omavalitsuste valimiste online-kampaania ajalehtede veebiküljedel ja uudisportaalides*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Toomla, R (2011). *Eesti erakonnad 2000-2010*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus

Uuringu „Eesti loimumiskava eesmarkide saavutamise monitooring 2010“ kokkuvõte (2010). URL (kasutatud mai 2011)
http://www.kul.ee/webeditor/files/integratsioon/ELK_monitooring_2010_kokkuvõte.pdf

Vetik, R. (2002). Multicultural Democracy as a New Model of National Integration

Dokumendid:

Eesti loimumiskava 2008–2013 (2008). URL (kasutatud mai 2011)
http://www.kul.ee/webeditor/files/integratsioon/Loimumiskava_2008_2013.pdf

Riiklik programm: Integratsioon Eesti uhiskonnas 2000-2007. (2000). URL (kasutatud mai 2011)
<http://www.riik.ee/saks/ikomisjon/programm>.

Veebileheküljed:

Eestimaa Uhendatud Vasakpartei, URL (kasutatud mai 2011)
<http://www.erakonnad.info/erakond/reg/evp.html>

Ekspress Grupp kodulehekül. URL (kasutatud jaanuaris 2011)
http://www.egrupp.ee/index.php/et_EE/about-us/delfi.html

Reformierakonna kodulehekül. URL (kasutatud mai 2011) <http://www.reform.ee/>

Roheliste kodulehekül. URL (kasutatud mai 2011) erakond.ee

SDE kodulehekül. URL (kasutatud mai 2011) sotsdem.ee

Vene Erakond Eestis, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.erakonnad.info/erakond/reg/vee.html>

Muud dokumendid internetis:

2011. aasta Riigikogu valimiste Eesti Keskerakonna uleriigiline valimisnimekiri. (2011). URL (kaostatud mai 2011) http://www.keskerakond.ee/valimised/Yleriigiline_06.01.11.pdf

AS Delfi kontaktid. URL (kasutatud jaanuaris 2011) <http://rus.delfi.ee/about/contacts/?l=f>

Eestimaa Roheliste valimisprogramm. URL(kasutatud mai 2011) <http://valimised.err.ee/index.php?Leht=Kasulik&Id=47>

Eest Keskerakonna kandidaatide ringkondade nimekirjad ja kandidaatide numbrid 2011. aasta Riigikogu valimistel (2011). URL (kasutatud mai 2011)
<http://www.keskerakond.ee/valimised/RK2011.pdf>

Eesti venelaste koondis: “Koos!” – «Вместе!» (Vene erakond) (2011). valimised.err.ee. URL (kasutatud mai 2011) <http://valimised.err.ee/index.php?Leht=Teated&Id=136>

IRL-i programm 2011-2015. URL (kasutatud mai 2011) <http://www.irl.ee/et/IRL-i-programm-2011-2015>

Keskerakonna valimisplatvorm "Eesti inimkeskseks" (2011). URL (kasutatud mai 2011)
http://www.keskerakond.ee/valimised/EK%20Valimisplatvorm_14%2001%2011.pdf

TNSMetrixi iganadalane veebilehtede kulastatavuse statistika. URL (kasutatud jaanuaris 2011)
<http://tnsmetrix.emor.ee/Default.aspx>

Postimees Online tootajad. URL (kasutatud jaanuaris 2011) <http://www.postimees.ee/?r=195>
Vetik, R. [2010] Loimumiskava monitooring 2010 meediaesitlus. URL (kasutatud mai 2011)
<http://www.slideshare.net/kultuuriministeerium/limumiskava-monitooring>

Riigikogu valimised 2011 - IRL valimisnimekiri. URL (kasutatud mai 2011)
<http://www.irl.ee/et/Riigikogu-valimised/Uleriigiline-nimekiri>

О нас. URL (kasutatud jaanuar 2011) <http://rus.delfi.ee/about/?l=f>

Artiklid:

Ansip ei usu Savisaare poliitikukarjääri lõppu (2010). ERR, 29. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://uudised.err.ee/index.php?06221603>

Ansip: Keskerakonda pole mõtet isolatsiooni jätta (2011). Err.ee, 14. jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://valimised.err.ee/index.php?Leht=Uudis&Id=222526>

Asso Ladva (2011). Tonis Lukas: riik jätkab järjekindlalt eestikeelse õppe laiendamist. Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehekül. URL (kasutatud mai 2011) <http://www.hm.ee/index.php?0512088>

Denissov, R. (2011) О роли медведей в балагане. rus.delfi.ee, 20. aprill, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/projects/opinion/o-rol-i-medvedej-v-balagane.d?id=44391181>

EALL liikmeslehtede keskmised tiraazid 2010. URL (kasutatud mai 2011) <http://www.eall.ee/tiraazhid/2010.html#M%C3%A4rts%202010>

Eesti venelaste koondis: “Коос!” – «Вместе!» (Vene erakond) (2011). valimised.err.ee. URL (kasutatud mai 2011) <http://valimised.err.ee/index.php?Leht=Teated&Id=136>

Fridland, V. (2010) Левая партия не пойдет на выборы под флагом Русской партии. rus.err.ee, 27. detsember. URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.err.ee/estonia/5e40ddad-7f4e-4ddd-b195-5f094c5041d9>

Jevdokimov, M. (2010) Сависаар: Конкурентам не нравится, что нас поддерживают русскоязычные. Rus.postimees.ee, 16. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=358384> 16.12.2010

Kablukova, I. (2010) В гробу я видела такую интеграцию! dzd.ee, 3. november, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=336155>

Kornõševa, M (2010b) Михайлов: сейчас для русских — единственный шанс. Rus.delfi.ee, 28. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/mihajlov-sejchas-dlya-russkihnbsp-edinstvennyj-shans.d?id=37408143>

Kornõševa, M (2011a) На дебатах затронули вопрос, почему нельзя сохранить русскую школу. rus.delfi.ee, 22. veebruar. URL (kasutatud märts 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/na-debatah-zatronuli-vopros-pochemu-nelzya-sohranit-russkuyu-shkolu.d?id=40813364>

Kornõševa, M (2011c) Реформист Шаршов: общаться на эстонском — естественная вежливость. rus.delfi.ee, 25. jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/reformist-sharshov-obschatsya-na-estonskomnbsp-estestvennaya-vezhlivost.d?id=39077971>

Kornõševa, M (2011d) Русские должны быть активнее, хотя время борьбы упущено. rus.delfi.ee, 22. veebruar. URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/russkie-dolzhy-byt-aktivnee-hotya-vremya-borby-upuscheno.d?id=40817286>

Kreitzberg (2011a) Реформа русской школы: качество важнее языка преподавания. rus.delfi.ee, 12. jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/projects/opinion/reforma-russkoj-shkoly-kachestvo-vazhnee-yazyka-prepodavaniya.d?id=38270717>

Kreitzberg (2011b) Kvaliteet on keelest tahtsam. Epl.ee, 11. jaanuar URL (kasutatud mai 2011) <http://www.epl.ee/artikkel/590706>

Kruuse: Tartus ei ole Savisaart (2010). Postimees.ee, 27. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.postimees.ee/?id=362825>

Küsimus meediaskandaalist: Miks peetakse kirikuga sõda? (2010). Pealinn.ee, 19. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.pealinn.ee/?pid=110&nid=8209&lang=5>

Lukas: Yana Toom solvab vene koolide opetajaid (2010). delfi.ee, 2. November, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/lukas-yana-toom-solvab-vene-koolide-opetajaid.d?id=34513855>

Mikser näeb koostöövõimalust Keskerakonnaga (2011). Rus.delfi.ee, 16. jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.sotsdem.ee/mikser-n-eb-koost-v-imalust-keskerakonnaga/>

Opositsioon ootab Savisaare umbusaldusele keskerakondlaste allkirju (2011). Ohtuleht.ee 27. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.ohtuleht.ee/412306>

Palo, U. (2010) Кому в Эстонии жить хорошо. rus.postimees.ee, 4. november, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=336589>

Peaministri nõunik: Ansip ei usalda Savisaart (2010) postimees.ee, 2. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.postimees.ee/?id=351101>

Pikhof, H. (2011) Лекарства на голодный желудок. rus.delfi.ee, 11. veebruar, URL (kasutatud veebruar 2011) <http://rus.delfi.ee/riigikogu/opinion/lekarstva-na-golodnyj-zheludok.d?id=39892581>

Postimees ostis venekeelse nadalalehe Den za Dnjom (2008) Postimees.ee, 21. oktoober, URL (kasutatud jaanuaris 2011) <http://www.postimees.ee/?id=42485>

Pros, M. (2010) Savisaar: president sekkub Keskerakonna siseellu. Postimees.ee, 28. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.postimees.ee/?id=363359>

Reps: Savisaare süüdistamine kahjustab Eesti mainet (2010). Ohtuleht.ee, 19. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.ohtuleht.ee/407277>

Savisaar, E. (2010) Savisaar: kas kiriku ehitamine saab olla kuritegu? Postimees.ee, 16. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.postimees.ee/?id=358322>

Savisaar: mul on kohtusseminekuks aega küll (2011). Postimees.ee, 21. veebruar, URL (kasutatud mai 2011) <http://poliitika.postimees.ee/?id=391784&redir=>

Toom, Y (2010a) Да, господин министр? rus.delfi.ee, 4. november, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/projects/opinion/da-gospodin-ministr.d?id=34581783>

Toom, Y (2010b) Yana Toom: Minister Lukas laimab mind. delfi.ee, 4. november. URL (kasutatud mai 2011) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/arvamus/yana-toom-minister-lukas-laimab-mind.d?id=34576729>

Toom, Y (2011) Паэт в Нью-Йорке больше чем поэт. Dzd.ee, 28. jaanuar. URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=379216>

Tšaplõgin, A. (2010) Лояльность: Я Эстонскую Республику или она меня? dzd.ee, 16. november, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=342570>

Vastuluure kirjeldab Edgar Savisaart Venemaa mõjuagendina (2010). Postimees.ee, 16. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.postimees.ee/?id=358114>

Vitsut: Savisaare taandumine annaks võimaluse vene äärmuslastele (2011) Delfi.ee, 30. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/vitsut-savisaare-taandumine-annaks-voimaluse-vene-aarmuslastele.d?id=37541161>

Ансип не верит в конец политической карьеры Сависаара (2010). Dzd.ee, 29. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=364230>

Ансип: нет смысла изолировать Центристскую партию (2011). Dzd.ee, 14. jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=372373>

Витсут: отставка Сависаара дала бы возможность русским радикалам” (2010). Rus.delfi.ee, 30. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/vitsut-otstavka-savisaara-dala-by-vozmozhnost-russkim-radikalam.d?id=37553115>

Депутат: русских стало больше, а гимназию хотят закрыть (2010). Rus.delfi.ee, 1. november. URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/deputat-russkih-stalo-bolshe-a-gimnaziyu-hotyat-zakryt.d?id=34479821>

Ильвес: Сависаар оказал эстонскому народу медвежью услугу (2010). Rus.delfi.ee, 27. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/ilves-savisaar-okazal-estonskomu-narodu-medvezhyu-uslugu.d?id=37357323>

КаПо опубликовала компромат на Сависаара (2010). Dzd.ee, 12. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=361090>

Кленский: Реформа русских гимназий опасна для будущего Эстонии (2010) rus.postimees.ee, 4. november. URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=337052>

Контрразведка описывает Сависаара как агента влияния России (2010). Dzd.ee, 12. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=358124>

Коробейник: моему депутатству помешала бы партийная диктатура (2011). Rus.delfi.ee, 28. jaanuar. URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/korobejnik-moemu-deputatstvu-pomeshala-by-partijnaya-diktatura.d?id=39305067>

Коробейник: Обучение русских учеников русскими учителями на плохом эстонском приведет к некачественному образованию (2010). dzd.ee, 14. jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=356862>

Лаар: IRL не даст Эстонии скатиться обратно к социализму (2011). dzd.ee, 13. veebruar, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=387519>

Лукас непреклонен: призывы русских СМИ не изменяют курс государства (2010) rus.delfi.ee, 2.november, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/lukas-nepreklonen-prizyvy-russkih-smi-ne-izmenyat-kurs-gosudarstva.d?id=34517131>

Лукас: мне создали имидж большого врага маленьких русских газет (2011). Rus.delfi.ee, 26. veebruar. URL (kasutatud mai 20) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/lukas-mne-sozdali-imidzh-bolshogo-vraga-malenkih-russkih-gazet.d?id=41069521>

Лукас: правительство не сделает исключения ни для одной русской школы (2010). rus.delfi.ee, 13. detsember. URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/lukas-pravitelstvo-ne-sdelaet-isklyucheniya-ni-dlya-odnoj-russkoj-shkoly.d?id=36531529>

Миксер: сотрудничество с центристами может вывести русских избирателей из изоляции (2011). Rus.delfi.ee, 16.jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/mikser-sotrudnichestvo-s-centristami-mozhet-vyvesti-russkih-izbiratelej-iz-izolyacii.d?id=38525081>

Миксер: я рад, что в наших списках есть русские политики (2010). Rus.delfi.ee, 16. detsember URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/mikser-ya-rad-cto-v-nashih-spiskah-est-russkie-politiki.d?id=38531553>

Михкельсон: За скандалом может стоять сам Сависаар (2010). Rus.postimees.ee, 12. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=358552>

Муравьева: русские дети, погруженные в эстонский язык, развиваются быстрее. (2011) Dzd.ee, 21. veebruar, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=392050>

Мэр Тарту: Доверие потеряно к Сависаару, а не к партии в целом (2010). Dzd.ee, 27.detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=362845>

На вопросы читателей ответил кандидат от "Русской сборной" Димитрий Кленский (2011). Rus.postimees.ee, 22.veebuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=389864>

Наивысшая избирательная активность была в Таллинне (2011). rus.err.ee, 6. märts, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.err.ee/estonia/1f849c3c-1ce5-46cb-9f7d-9101f2312d1f>

Оппозиция Таллиннского горсобрания готовится вынести Сависаару вотум недоверия (2011). 27.detsember , URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=378866>

Паэт: скандал вокруг Сависаара не повлияет на отношения Эстонии и России (2010). rus.delfi.ee, 18. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/paet-skandal-vokrug-savisaara-ne-povliyaet-na-otnosheniya-estonii-i-rossii.d?id=36847093>

Приветствуем Вас на информационном портале Русской общины Эстонии (2009) baltija.eu, 19. oktoober, URL (kasutatud mai 2011) <http://baltija.eu/news/read/97>

Ратас: Сависаар должен сделать выводы из слов президента (2010). Rus.delfi.ee, 28. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/ratas-savisaar-dolzhen-sdelat-vyvody-iz-slov-prezidenta.d?id=37404477>

Рейнсалу: Съезд центристов должен осудить московские деньги (2011). Rus.postimees.ee, 16. jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=372949>

Репс: Обвинение Сависаара нанесет урон репутации Эстонии (2010). Dzd.ee, 19. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=359696>

Реформист: Ансип не доверяет Сависаару после Бронзовой ночи (2010) dzd.ee, 2. Detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=351140>

Реформисты: с переходом на эстонский язык обучения больше тянуть нельзя! (2010) rus.delfi.ee, 13. detsember. URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/reformisty-s-perehodom-na-estonskij-yazyk-obucheniya-bolshe-tyanut-nelzya.d?id=36540835>

Реформисты: Эстонию нельзя доверять Сависаару (2010). Dzd.ee, 27. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=362774>

Сависаар пригрозил обратиться в Совет Европы (2010). Dzd.ee, 16. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=358356>

Сависаар рассказал, почему не подал в суд на КаПо (2011). Dzd.ee, 21. veebruar, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=391821>

Сависаар: Конкурентам не нравится, что нас поддерживают русскоязычные (2010). Rus.postimees.ee, 16. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=358384>

Сависаар: президент вмешивается во внутренние дела Центристской партии (2010). Dzd.ee, 28. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=363387>

Сависаар: Я просто помогал строительству церкви (2010). Rus.postimees.ee, 16. detsember, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=358320>

Соцдем Осиновский: существующая ставка зарплаты парламентария вполне разумна (2010). rus.delfi.ee, 26. jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/socdem-osinovskij-suschestvuyuschaya-stavka-zarplaty-parlamentariya-vpolne-razumna.d?id=39128225>

Тоом: Наши дети не простят нам того, что мы сделали с русской школой (2010) dzd.ee, 1. detsember. URL (kasutatud mai 2011) <http://www.dzd.ee/?id=350477>

Тулвисте: Пушкин, Пастернак ? да, Сталин, Молотов ? нет. (2011) Rus.delfi.ee, 22. veebruar. URL (kasutatud märts 2011) <http://rus.delfi.ee/daily/estonia/tulviste-pushkin-pasternaknbsp-da-stalin-molotovnbsp-net.d?id=40814264>

Читатели Postimees.ru обещаниям политиков не верят (2010). rus.postimees.ee, 19. november, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=344718>

Яна Тоом: дадим школам дополнительных 2-3 года (2010) rus.postimees.ee, 13. jaanuar, URL (kasutatud mai 2011) <http://rus.postimees.ee/?id=356179>

IX Lisa

Lisa 1. Kodeerimisjuhend

1. Link

2. Pealkiri

3. Kuupäev

4. Portaal

pm (rus.postimees.ee)

dzd (dzd.ee)

delfi (rus.delfi.ee)

5. Artikli žanr

uu (uudis)

sõn (poliitiku sõnavõtmine) *(s.t uudis, mis räägib just sellest, et poliitik kommenteeris midagi, avaldas arvamust jne. Lihtsalt uudiseks aga nimetasin neid artikleid, mis räägivad konkreetsetest tegevustest, mitte sõnadest)*

arv (arvamuslugu)

int (intervjuu)

intlug (lugejate küsimustele vastamine)

ül (ülevaade)

anal (analüüs)

muu (märgin)

6. Artikli allikas 1 *(kus uudis kõigepealt avaldati)*

0 (ei ole märgitud)

E24

Õhtuleht.ee

Postimees.ee

BNS

Raepress

Erakonna pressitalitus (märgin, kelle oma)

Poliitiku blogi (märgin, kelle oma)

jne

7. Artikli allikas 2

8. Autor

toim (toimetus – kui autor ei ole märgitud, vaid on ainult kirjutatud, et artikkel on toimetatud portaali poolt)

ajak (ajakirjanik)

pol (poliitik)

...

9. Autori nimi (kes)

10. Artikli teema(d)

Artikli teema alla läheb sündmus või avalik arutelu, mis on artikli kirjutamise põhjuseks, näiteks Eesti üleminek eurole, Riigikogu liikmete palgad, maksud, koolireform jne (mulle tundub, et see on sama mis “lähiva konteksti” kategooria Kristi Jõesaare töös). Kuid need teemad on ainult ajendiks, sisuliselt aga räägitakse artiklites teistest asjadest, näiteks Tõnis Lukase jaoks on koolireform vene noorte konkurentsivõime tõstmise vahend, venekeelsete arvamusalaldajate jaoks on see aga oma kultuuri kaotamine. Nii et iga sõnavõtja jaoks on olemas oma kriteerium, mida ta peab tähtsaks; ühelt poolt “kultuuri säilitamine”, teiselt poolt “noorte konkurentsivõime”. Nii et võtsin kasutusele ka “kriteeriumi” kategooria – see on see, mille üle tegelikult debatt käib ja millest lähtudes arvamusalaldajad oma argumentatsiooni ehitavad. Näiteks kui arutleti matusetootust, siis ühe poole jaoks oli teemaks/kriteeriumiks väärilise elu tagamine inimestele, teise poole jaoks oli tähtis riigieelarve säästmine. Edasi, kui ma kodeerin hinnangut poliitikule iga artikli kontekstis, siis teen seda lähtudes nimetatud kriteeriumist: positiivne (poliitik enda/teise poliitiku/ajakirjaniku arvates teeb või pakub midagi, mis aitab kriteeriumit saavutada), negatiivne (poliitiku tegevused/ideed on hinnangu allika arvates kahjulikud ja raskendavad kriteeriumi saavutamist).

Rahvusvahelised suhted SUHT...

SUHTVEN1 Eesti suhted Venemaaga NATO liikmena

SUHTVEN2 Eesti suhted Venemaaga riigi tasandil

SUHTVEN3 Eesti suhted Venemaaga kohaliku omavalitsuse tasandil

SUHTVEN4 Ärisuhted Venemaaga

SUHTVEN5 Poliitikute isiklikud kontaktid Venemaal

SUHTVEN6 Eesti suhted Venemaaga EL-i liikmena

SUHTUSA1 Poliitikute isiklikud kontaktid USA-ga

Võivad lisanduda teised SUHTUSA kategooriad, näiteks SUHTVEN kategooriate eeskuju järgi võib lisanduda SUHTEL, SUHTNATO, kui räägitakse Eesti suhetest nende organisatsioonidega (siiamaani ei ole ma selliseid tekste kohanud, pigem räägitakse Eesti majandusest ja suhetest teiste riikidega nende organisatsioonide kontekstis).

Muud teemad, mida võib kohata vaid üksikutel kordadel, kodeerin järgmiselt: SUHTVENmuu, SUHTUSAmuu jne

Suhted eri poliitiliste institutsioonide vahel SUHTINST

SUHTINST1 Erakondade koostöö Riigikogus

SUHTINST2 Erakondade koostöö omavalitsuste tasandil

SUHTINST3 Omavalitsuse ja riigivalitsuse suhted

SUHTINST4 Parteisisised suhted

SUHTINSTmuu

Sotsiaalpoliitika,

Sotsiaalsed hüved ja toetused SOTS

SOTS1 Pensionid

SOTS11 Pensionitoetus

SOTS12 Emapension

SOTS2 Surmatoetus
SOTSmuu

Rahvapoliitika RAHV
RAHVINT Integratsioonipoliitika

Julgeolek JULG
1 Kaitseministeeriumi uued väljatöötamised

Haridus HAR

HAR1 Riigieelarveline haridus
HAR2 Vene koolide üleminek eestikeelsele aineõppele
HARmuu

Majandus MAJ

MAJ1 Eesti üleminek eurole
MAJ2 Korruptsioon
MAJ3 Maksud üldiselt
MAJ31 Tööjõumaksud
MAJ311 Sotsiaalmaks
MAJ312 Töötuskindlustusmaks
MAJ32 Käibemaks
MAJ33 Maamaks
MAJ34 Keskkonnamaks
MAJ35 Tulumaks
MAJ351 Progressiivne tulumaks
MAJ352 Proportsionaalne tulumaks
MAJ36 Aktsiisid

MAJ4 Võlaõigusseadus
MAJ5 Tööturg
MAJ51 Töötus
MAJ512 Inimeste emigreerimine
MAJ52 Palgad
MAJ521 Elatusmiinimum
MAJ6 Hindade tõus
MAJ7 Eelarve
MAJ8 Põllumajandus
MAJmuu

meedia ME

ME1 Allikakaitse seadus
ME2 Salaandmete avaldamine
MEMuu

Riigikogu valimised VAL

VAL1 Erakonna/kandidaadi valimistel osalemine
VAL2 Valimiskampaania

VAL21 Valimislubadused
VAL3 Valimisteeelne konkurent
VAL31 Võitlus venekeelse valijaskonna eest
VAL32 Erakondade reiting
VALmuu

Erakondade ja poliitikute rahaasjad FIN

FIN1 Erakondade finantseerimine
FIN11 Erakondade kulud
FIN2 Poliitikute sissetulekud
FINmuu

Munitsipaalvalitsuse vastutuse valdkonnad MUNITS

MUNITS1 Vene õigeusu kiriku ehitamine Tallinnas
MUNITS2 MuPo töö (piletikontroll, parkimine, heakord jne)
MUNITS3 Õppekeele valimine
MUNITSmuu

Ajaloolised sündmused AJAL

AJALPRONKS Pronkssõdur
AJALISE Eesti iseseisvumine

Kultuur

ERSO – ERSOga seotud skandaal
VKA – Vene kultuuriautonomia loomine

Samuti, kui on jutt mingist sündmusest, millest räägivad paljud artiklid ning mille osalejad seovad seda sündmust eri teemadega, siis märgitakse lühidalt, millest sündmusest on jutt.

Nendeks sündmusteks on näiteks kõiksugused skandaalid ja konfliktid:

Skandaal KE rahastamisega/kirikuskandaal

Skandaal ERSOga ERSO

Rahumägi skandaal RAHUM

Kaitseministeeriumi uute väljatöötamiste rahastamine

Riigihangete skandaal majandus- ja kommunikatsiooniministeriumis

Näiteks võib üks ühik, mis räägib Savisaare skandaalist, olla kodeeritud nii:

Sav. skandaal, MUNITS1, SUHTVEN3

Ja teine sama sündmust käsitlev ühik võib olla kodeeritud järgmiselt:

Sav. skandaal, FIN2, SUHTVEN5

11. Väärtuskriteerium(id)

Õiglus

HEA1 Elanikkonna heaolu üldiselt

HEA12 Sotsiaalne õiglus

HEA13 Inimeste turvalisus igapäevases ja tööelus

HEA14 Laste ja noorte heaolu

HEA15 Vääriline elu

HEA16 Hea meditsiiniteenindus

Võrdsus

ETN Etniline võrdsus

ETN1 Venekeelse valijaskonna esindatus parlamendis

ETN2 Eri rahvakultuuride säilitamine

ETN3 Venekeelse elanikkonna osalemine riigi elus, informeeritus

ETN4 Eesti keele õppe soodustamine

SUGU Naistele ja meestele võrdsete õiguste tagamine

SUGU1 Seksuaalvähemustele võrdsete õiguste tagamine

REG Regioonide esindamine parlamendis

Vabadus

VAB1 Sõnavabadus

VAB2 Pluralism

VAB3....

Võimu avalikkus ja kontrollitavus

AUS1 Rahavoogude läbipaistvus

AUS2 Vabad ja ausad valimised

AUS21 Aus valimiseelne mäng

AUS211 Tegutsemine vastavalt seadustele/ettekirjutustele

AUS212 Tegutsemine vastavalt demokraatlikele printsiipidele

AUS22 Toetus inimeste poolt, perspektiivsus

Ratsionaalsus

ASJ Poliitiku(te) kompetentsus, asjatundlikkus

ASJ1 Maksumaksja raha ratsionaalne kasutamine

Majanduslik edenemine

MAJ Riigi majanduslik edemine üldiselt

MAJ1 Riigikassa rikastamine

MAJ2 Investeeringute köitmine

MAJ21 Turismi suurendamine

MAJ3 Ekspordi suurendamine

MAJ4 Konkurentsi soodustamine

MAJ41 Tööjõu konkurentsivõime tõstmine, töötuse vähendamine

MAJ411 Palkade kasv

MAJ42 Noorte spetsialistide meelitamine

MAJ5 EL-i ettekirjutuste täitmine

MAJ6 Ettevõtluse arendamine

MAJ61 Väikelinnade ja maaelu arendamine

MAJ7 Hinnatõusu ohjeldamine

MAJ8 Linnade ja valdade finantseerimine

Soodne rahvusvaheline positsioon

SUHT1 Teiste riikidega heade suhete loomine

SUHT2 Eesti hea maine kehtestamine

SUHT3 Riigi turvalisuse säilitamine
SUHT31 Riigisaladuse hoidmine

Kultuuri rikastamine

KULT1 Kultuuri mitmekesisus
KULT2 Andekate inimeste meelitamine

Artikli tegelane

Poliitik (poliitiku nimi ja kuuluvus erakonda)
Erakond (KE, REF, SD, IRL, RHVL, ROH)
Ministeerium (ministeeriumi lühend)
Valitsus (val)
Tallinna linnavalitsus
Riigikogu (rk)
Koalitsioon
Opositsioon

Hinnang tegelasele (kriteeriumist lähtudes)

0 – hinnangut ei ole
pos – positiivne
ppos – pigem positiivne
pneg – pigem negatiivne
neg – negatiivne

Hinnangu allikas

ajak – ajakirjanik
kodanik – tavakodanik
eks – ekspert
poliitik (poliitiku nimi ja kuuluvus erakonda)
erakond (KE, REF, SD, IRL, RL, ROH)
ministeerium (ministeeriumi lühend)
valitsus (val)
Tallinna linnavalitsus
Riigikogu (rk)

Kellena tegelane esineb

erak – erakonna liikmena
linn – munitsipaalvalitsuse liikmena
eks – eksperdina
min – ministrina
rk – Riigikogu liikmena

koalitsioon – koalitsiooni liikmena
opositsioon – opositsiooni liikmena

Lisa 2. Erakondade hinnangute arv eri teemadega seoses

KE – hinnangute arv eriteemadel	VK – hinnangute arv eri teemadel	REF – hinnangute arv eri teemadel	SDE – hinnangute arv eri teemadel	IRL – hinnangute arv eri teemadel
Aastapäev (2)				
Aastapäeva vastuvõtt (1)			Aastapäev (4)	Aastapäev (1)
		ajalmuu nsvl lagunemine (1)		
Delfi eksperiment (1)		Delfi eksperiment (1)		
ERSOga seotud skandaal (3)		ERSOga seotud skandaal (10)	ERSOga seotud skandaal (3)	
isiklik (6)		isiklik (7)		
		julgeolek (1)		
lastekodu tragöödia (3)		lastekodu tragöödia (3)		
		muu andmebaasidele ligipääs (1)		
		muu kinnipeetavate arv (1)		
		muu stabiilsus (1)		
halbade ilmaoludega võitlemine (12)		halbade ilmaoludega võitlemine (3)		halbade ilmaoludega võitlemine (4)
Allikakaitse seadus (1)				
Salaandmete avaldamine wikileaks Ilvesest (2)				
				tööluus (2)
				demograafia (1)
	<u>Erakondade ja poliitikute rahaasjad</u>	<u>Erakondade ja poliitikute rahaasjad</u>	<u>Erakondade ja poliitikute rahaasjad</u>	<u>Erakondade ja poliitikute rahaasjad</u>
Erakondade ja poliitikute rahaasjad üldiselt (1)				
Erakondade finantseerimine (8)		Erakondade finantseerimine (11)	Erakondade finantseerimine (8)	Erakondade finantseerimine (2)

	Poliitikute sissetulekud (7)	Poliitikute sissetulekud (1)	Poliitikute sissetulekud (7)	Poliitikute sissetulekud (1)	Poliitikute sissetulekud (5)
	Erakondade kulud (5)				
	Erakondade/poliitikute võlad (3)		Erakondade/poliitikute võlad (1)		
	parteide müüdavus (1)			parteide müüdavus (2)	parteide müüdavus (1)
			Rahumägi skandaal (4)		
			Riigihangete skandaal (2)		riigihank (1)
	<u>Haridus</u>	<u>Haridus</u>	<u>Haridus</u>	<u>Haridus</u>	<u>Haridus</u>
					Riigieelarveline haridus (7)
		Riigieelarveline haridus (1)			
		Vene koolide üleminek eestikeelsele aineõppele (4)		Vene koolide üleminek eestikeelsele aineõppele (14)	Vene koolide üleminek eestikeelsele aineõppele (14)
	Vene koolide üleminek eestikeelsele aineõppele (15)		Vene koolide üleminek eestikeelsele aineõppele (12)		
			Õppekeele valimine (1)		
	haridusega seotud küsimused (praktilised asjad – koolide remont, koolilõunad, üldised – riigieelarveline haridus, õppekeele valimine, riigitegellimus (18)			haridusega seotud küsimused (1)	haridusega seotud küsimused (7)
			haridusega seotud küsimused (4)	haridusega seotud küsimused haridusreform Tallinnas (1)	
			Eesti keele õpe (1)		Eesti keele õpe (2)
			õppelaenude komp (1)		õppelaenude komp, krediidi tasumine (2)
					muu noorte org (1)

<u>Vene elanikkonnaga seotud teemad</u>	<u>Vene elanikkonnaga seotud teemad</u>	<u>Vene elanikkonnaga seotud teemad</u>	<u>Vene elanikkonnaga seotud teemad</u>	<u>Vene elanikkonnaga seotud teemad</u>
		kult ühendused pühapäevakoolid (1)		
Integratsioon rahvuslik identiteet (2)			Integratsioon rahvuslik identiteet (2)	Integratsioon rahvuslik identiteet (4)
Integratsioon (4)	Integratsioon (3)	Integratsioon (7)	Integratsioon (4)	
kodakondsuse saamise protseduuri muutmine (1)	kodakondsuse saamise protseduuri muutmine (1)		kodakondsuse saamise protseduuri muutmine (1)	
		kultmuu vene kultuuri toetamine (1)		
Ida-Virumaa (1)		Ida-Virumaa (2)	Ida-Virumaa (1)	
	Pronksiöö (3)	Pronksiöö (3)	Pronksiöö (1)	
		Valimiskampaania ida-virumaa (4)		
Võitlus venekeelse valijaskonna eest (4)	Võitlus venekeelse valijaskonna eest (4)	Võitlus venekeelse valijaskonna eest (4)	Võitlus venekeelse valijaskonna eest (2)	
<u>Kultuur</u>		<u>Kultuur</u> kultmuu (5)		<u>Kultuur</u>
		kultmuu rahvamuuseumi uus hoone (1)		
<u>Majandus</u> maj (1)	<u>Majandus</u>	<u>Majandus</u> maj (8)	<u>Majandus</u>	<u>Majandus</u> maj (4)
Eesti üleminek eurole (6)		Eesti üleminek eurole (10)	Eesti üleminek eurole (1)	Eesti üleminek eurole (2)
		Eesti üleminek eurole eurokalk (1)		
Maksud üldiselt (5)		Maksud üldiselt (8)	Maksud üldiselt (3)	Maksud üldiselt (2)
Tulumaks (2)	Tulumaks	Tulumaks (1)		Tulumaks (1)

	(2)			
Progressiivne tulumaks (5)		Progressiivne tulumaks (2)	Progressiivne tulumaks (1)	Progressiivne tulumaks (6)
	Proportsionaalne			
Proportsionaalne tulumaks (1)	tulumaks (2)	Proportsionaalne tulumaks (3)		
Aktsiisid (2)	Aktsiisid (1)	Aktsiisid (3)		Aktsiisid (1)
Käibemaks (2)			Käibemaks (3)	
		Maksud üldiselt kinnisvaramaks (1)		
		Maksud üldiselt Tallinna müügimaks (1)		
		Sotsiaalmaks (1)		Sotsiaalmaks (1)
		Tööjõumaksud (2)		Tööjõumaksud (1)
			Töötuskindlustusmaks (2)	Töötuskindlustusmaks (2)
		Tööturg metsad pensionid maksud (1)		
		Maksud üldiselt muu maks autole (3)	Maksud üldiselt muu maks autole (1)	
Korruptsioon (1)		Korruptsioon (2)		
Inimeste emigreerimine (5)		Inimeste emigreerimine (2)		
Töötus (6)	Töötus (4)	Töötus (10)	Töötus (2)	Töötus (2)
Palgad (2)				
Hindade tõus (6)			Hindade tõus (1)	Hindade tõus (2)
Eelarve (7)				
		Majandusega seotud küsimused (2)		
		Majandusega seotud küsimused arendusfond (1)		
		Majandusega seotud küsimused EL investeeringud (2)		
		Majandusega seotud küsimused innovatsioonid (3)	innovaatiline majandus (1)	

		Majandusega seotud küsimused kelmused (1)		Majandusega seotud küsimused kelmus (1)
		Majandusega seotud küsimused monopolid (1)		
		Majandusega seotud küsimused riigivõlg (1)		MuPo töö (3)
		Majandusega seotud küsimused valitsussektori rahandus (1) energeetika (3)		munits (1)
				Põllumajandus (1)
			individualistlik ühiskond ja majandus (1)	
<u>Sotsiaalsed hüved ja toetused</u>	<u>Sotsiaalsed hüved ja toetused</u>	<u>Sotsiaalsed hüved ja toetused</u>	<u>Sotsiaalsed hüved ja toetused</u>	<u>Sotsiaalsed hüved ja toetused</u>
	elu Eestis üldiselt (4) sisepoliitika (1)			
	Sotsiaalsed hüved ja toetused üldiselt (1)	Sotsiaalsed hüved ja toetused üldiselt (4)	Sotsiaalsed hüved ja toetused üldiselt (5)	Sotsiaalsed hüved ja toetused üldiselt (2)
transpordikulude hüvitamine (4) haigekassa (1)		tervishoid (3)	tervishoid (2) FIE haigekassa (3) ravimite käibemaks (1) ravimite hindade tõus (1)	
				hambaravi komp (1)
Pensionid (12)		Pensionid (11)	Pensionid (2)	Pensionid (1)

Emapension (1)		Emapension (1)		Emapension (4)
		Pensionitoetus (3)		
		Vanemahüvitis (2)		
			Elatusmiinimum (1)	
krediidi võlad (1)		Elatusmiinimum (2)		
		Matusetoetus (1)		
			sots	
			Skandinaavia	
			muudel (1)	
	<u>Sotsiaalsed</u>		<u>Sotsiaalsed</u>	<u>Sotsiaalsed hüved</u>
	<u>hüved ja</u>		<u>hüved ja</u>	<u>ja toetused –</u>
<u>Sotsiaalsed hüved ja</u>	<u>toetused –</u>	<u>Sotsiaalsed hüved ja</u>	<u>toetused –</u>	<u>ja toetused –</u>
<u>toetused – Tallinn</u>	<u>Tallinn</u>	<u>toetused – Tallinn</u>	<u>Tallinn</u>	<u>Tallinn</u>
		munitsmuu tln kriisivastane		
		pakett (1)		
		munitsmuu uus töötukassa		
		(1)		
sots töökohad (1)				
		riigipühade		
		kompenseerimine (1)		
	<u>Tallinn</u>	<u>Tallinn</u>	<u>Tallinn</u>	<u>Tallinn</u>
			munits (2)	munitsmuu (3)
Tallinna eelarve (2)				
Uued hooned ja				
asutused Tallinnas (3)		MuPo töö (7)		
MuPo töö (9)			MuPo töö (6)	
		munitsmuu (2)		
		munitsmuu Tallinna tv (1)		
	<u>Savisaarega</u>		<u>Savisaarega</u>	<u>Savisaarega seotud</u>
<u>Savisaarega seotud</u>	<u>seotud</u>	<u>Savisaarega seotud skandaal</u>	<u>seotud skandaal</u>	<u>skandaal</u>
<u>skandaal</u>	<u>skandaal</u>			
sav skandaal	sav skandaal	sav skandaal (26)	sav skandaal	sav skandaal (13)
sav skandaal (65)	(4)		(19)	
	Vene			
	õigeusu			
Vene õigeusu kiriku	kiriku			
ehitamine Tallinnas	ehitamine			
(5) Tallinnas (2)				
Jaani kiriku ehitamine				
(1)				muu tv (1)

ajalmuu presidendi ja
peaministri taust (1)
ansip paet skandaal
(1)
Eesti iseseisvumine
(2)
Savisaare magamine
(8)

presidendi
valimised (1)

Salaandmete avaldamine (1) Salaandmete
avaldamine (3)

riigikaitse (2)

<u>Eri institutsioonide suhted</u>	<u>Eri institutsioonide suhted</u>	<u>Eri institutsioonide suhted</u>	<u>Eri institutsioonide suhted</u>	<u>Eri institutsioonide suhted</u>
Erakondade koostöö Riigikogus (21)	Erakondade koostöö Riigikogus (2)	Erakondade koostöö Riigikogus (12)	Erakondade koostöö Riigikogus (8)	
Erakondade koostöö munitsipaalsel tasandil (8)		Erakondade koostöö munitsipaalsel tasandil (13)	Erakondade koostöö munitsipaalsel tasandil (15)	Erakondade koostöö munitsipaalsel tasandil (9)
mitteformaalsed parteidevahelised kontaktid (1)				
Munitsipaalvalitsuse ja riigivalitsuse suhted (11)		Munitsipaalvalitsuse ja riigivalitsuse suhted (2)		Munitsipaalvalitsuse ja riigivalitsuse suhted (3)
Parteisisese suhted (14)		Parteisisese suhted (6)	Parteisisese suhted (2)	Parteisisese suhted (5)
				suhtistmuu erakondade ühendamine (1)
suhtinstmuu (1)			suhtinstmuu ministrite valimine (1)	suhtinstmuu ministrite valimine(2)
ministrite valimine (1)		ministrite valimine (5)	muu presidendi valimised (1)	
presidendi otsesed valimised (1)				
<u>Valimised</u>	<u>Valimised</u>	<u>Valimised</u>	<u>Valimised</u>	<u>Valimised</u>

Valimised üldiselt (1)		Valimised üldiselt (1)	Valimised üldiselt (5)	Valimised üldiselt (2)
Erakonna/kandidaadi valimistel osalemine (5)	Erakonna/kandidaadi valimistel osalemine (5)	Erakonna/kandidaadi valimistel osalemine (7)	Erakonna/kandidaadi valimistel osalemine (9)	Erakonna/kandidaadi valimistel osalemine (6)
Valimislubadused lubaduste maksumus (1)		Valimislubadused lubaduste maksumus (2)	Valimislubadused lubaduste maksumus (1)	Valimislubadused lubaduste maksumus (3)
Valimislubadused (18)	Valimislubadused (5)	Valimislubadused (23)	Valimislubadused (8)	Valimislubadused (11)
Valimiskampaania (15)	Valimiskampaania (5)	Valimiskampaania (11)	Valimiskampaania (3)	Valimiskampaania (4)
Erakondade reiting (5)		Erakondade reiting (2)	Erakondade reiting (1)	Erakondade reiting (5)
Valimiseelne konkurents (10)		Valimiseelne konkurents (4)	Valimiseelne konkurents (14)	Valimiseelne konkurents (1)
val4 (2)		val4 (1)		
valimiste seadus (1)				
Riigikogu valimistega seotud teemad ilvesekone (1)				
	<u>Rahvusvahelised suhted</u>	<u>Rahvusvahelised suhted</u>	<u>Rahvusvahelised suhted</u>	<u>Rahvusvahelised suhted</u>
		Suhted NATOga - missioon Afganistanis (1)		Suhted NATOga (2)
				Suhted EL-iga (2)
Suhted ÜRO-ga (2)		Suhted ÜRO-ga (1)		
Suhted Venemaaga (1)	Eesti suhted Venemaaga EL-i liikmena (1)	Eesti suhted Venemaaga EL-i liikmena (5) Hodorkovski (2)	Eesti suhted Venemaaga EL-i liikmena (1)	Eesti suhted Venemaaga EL-i liikmena (1)
	Eesti suhted Venemaaga NATO liikmena (1)	Eesti suhted Venemaaga NATO liikmena (3)		Eesti suhted Venemaaga NATO liikmena (2)
	Eesti suhted Venemaaga riigi tasandil (3)	Eesti suhted Venemaaga riigi tasandil (8)	Eesti suhted Venemaaga riigi tasandil (2)	Eesti suhted Venemaaga riigi tasandil (2)

suhtven ajalugu (1)

	Eesti suhted Venemaaga riigi tasandil piirileping (1)		Eesti suhted Venemaaga riigi tasandil viisavabadus (1)	
	Ärisuhted Venemaaga (2)	Ärisuhted Venemaaga (8)		transiit (1)
		Koostöö kultuuri alal (1)		
Eesti suhted Venemaaga munitsipaalsel tasandil (2)		Eesti suhted Venemaaga munitsipaalsel tasandil (2)		
Poliitikute isiklikud kontaktid Venemaal (1)		Poliitikute isiklikud kontaktid Venemaal (3)		
<u>Inimõigused</u>		<u>Inimõigused</u>	<u>Inimõigused</u>	<u>Inimõigused</u>
		töökohal diskrimineerimise vastane seadus (1)	töökohal diskrimineerimise vastane seadus (2)	
		seksuaalvähemuste suhete legaliseerimine (1)	seksuaalvähemuste õigused (1)	
inimõigused (2)		kinnipeetavate valimisõigus (1)		

Lisa 3. Milliseid väärtuskriteeriume kasutasid eri erakonnad ning kui palju

VK Väärtuskriteeriumid	KE Väärtuskriteeriumid	REF Väärtuskriteeriumid	SDE Väärtuskriteeriumid	IRL Väärtuskriteeriumid
	Eesti heaolu üldiselt (1) patriootlikkus (1)			patriootlikkus (1)

Pluralism
valikuvõimaluse
olemasolu (4)

pluralism (4)

inimõigused (3)
initsiatiivikus (1)
seaduste järgimine
(1)
stabiilsus (5)
värskus (2)

Pluralism (1)

Pluralism (1)

seaduste järgimine (2)
stabiilsus (2)

värskus (7)

Poliitiku
kompetentsus,
asjatundlikkus,
sh ka isiklikud
omadused

Poliitiku
kompetentsus,
asjatundlikkus,
sh ka isiklikud
omadused

Poliitiku
kompetentsus,
asjatundlikkus, sh
ka isiklikud
omadused

Poliitiku
kompetentsus,
asjatundlikkus, sh
ka isiklikud
omadused Poliitiku kompetentsus,
asjatundlikkus, sh ka
isiklikud omadused

Maksumaksja
raha ratsionaalne
kasutamine (14)

Maksumaksja raha
ratsionaalne
kasutamine (29)

Maksumaksja
raha ratsionaalne
kasutamine (7)

Maksumaksja raha
ratsionaalne kasutamine
(16)

Poliitiku(te)
kompetentsus,
asjatundlikkus(3)
aktiivsus
riigikogus (2)

Poliitiku(te)
kompetentsus,
asjatundlikkus
(54)

Poliitiku(te)
kompetentsus,
asjatundlikkus (32)

Poliitiku(te)
kompetentsus,
asjatundlikkus(22)

Poliitiku(te) kompetentsus,
asjatundlikkus (23)

järjekindlus (2)
lubaduste
täitmine (3)

järjekindlus (4)

partnersuhete
loomine (2)

partnersuhete
loomine (1)

partnersuhete
loomine (1)

partnersuhete
loomine (4)

poliitiku
intelligentsus (2)
seaduste puhtus
(1)

printsipiaalsus (1)

printsipiaalsus (2)

bürokraatia vähendamine (1)

bürokraatia vähendamine (1)

asjmuu sõltumatus eelarvamustest (1)

Poliitika ausus ja läbipaistvus   Poliitika ausus ja läbipaistvus   Poliitika ausus ja läbipaistvus   Poliitika ausus ja läbipaistvus

Rahavoogude läbipaistvus (2)

Rahavoogude läbipaistvus (11)

Rahavoogude läbipaistvus (14)

Rahavoogude läbipaistvus (5)

Rahavoogude läbipaistvus (2)

Vabad ja ausad valimised (13)

Vabad ja ausad valimised (2)

Vabad ja ausad valimised (2)

Aus valimiseelne mäng (3)

Aus valimiseelne mäng (30)

Aus valimiseelne mäng (14)

Aus valimiseelne mäng (5)

Aus valimiseelne mäng (6)

eetilisus (5)

eetilisus (9)

eetilisus (1)

eetilisus (2)

Poliitiku/partei usaldusväärsus (13)

Poliitiku/partei usaldusväärsus (8)

Poliitiku/partei usaldusväärsus (4)

Poliitiku/partei usaldusväärsus (6)

Tegutsemine vastavalt seadustele/ettekirjutustele (8)

Tegutsemine vastavalt seadustele/ettekirjutustele (2)

Tegutsemine vastavalt demokraatlikele printsiipidele (10)

Tegutsemine vastavalt demokraatlikele printsiipidele (9)

Tegutsemine vastavalt demokraatlikele printsiipidele (1)

inimeste arvamuste kuulamine (1)

inimeste arvamuste kuulamine (2)

inimeste arvamuste kuulamine (1)

inimeste arvamuste kuulamine, solidaarsus (2)

inimeste arvamuste kuulamine, solidaarsus (2)

palga vastavus tööle (1)

	solidaarsus inimestega (1)			
Toetus inimeste poolt, perspektiivsus (4)	Toetus inimeste poolt, perspektiivsus (15)	Toetus inimeste poolt, perspektiivsus (7)	Toetus inimeste poolt, perspektiivsus (9)	Toetus inimeste poolt, perspektiivsus (6)
			Tegutsemine vastavalt euroopalikele väärtustele(2)	Tegutsemine vastavalt euroopalikele väärtustele(1)
<u>Etniline võrdsus</u> Etniline võrdsus (9)	<u>Etniline võrdsus</u> Etniline võrdsus (2)	<u>Etniline võrdsus</u> Etniline võrdsus (2)	<u>Etniline võrdsus</u> Etniline võrdsus (1)	
Kodakondsuseta isikute arvu vähendamine (2)	Kodakondsuseta isikute arvu vähendamine (1)	Kodakondsuseta isikute arvu vähendamine (1)	Kodakondsuseta isikute arvu vähendamine (1)	
Venekeelse valijaskonna esindatus parlamendis (4)	Venekeelse valijaskonna esindatus parlamendis (2)	Venekeelse valijaskonna esindatus parlamendis (2)	Venekeelse valijaskonna esindatus parlamendis (5)	
Eri rahvakultuuride säilitamine (2)	Eri rahvakultuuride säilitamine (1)	Eri rahvakultuuride säilitamine (4)		Eri rahvakultuuride säilitamine (1)
Venekeelse valijaskonna esindatus parlamendis (3)	Venekeelse elanikkonna osalemine riigi elus, informeeritus (1)	Venekeelse elanikkonna osalemine riigi elus, informeeritus (4)	Venekeelse elanikkonna osalemine riigi elus, informeeritus (2)	Venekeelse elanikkonna osalemine riigi elus, informeeritus (4)
Eesti keele õppe soodustamine (2)	Eesti keele õppe soodustamine (2)	Eesti keele õppe soodustamine (5)	Eesti keele õppe soodustamine (2)	Eesti keele õppe soodustamine (3)

Eri rahvuste
ühatus (5)

Eri rahvuste ühtsus
(1)

Eri rahvuste ühtsus (1)

venekeelse
elanikkonna
heaolu (3)
vene kogukonna
ühatus (2)

Etniline võrdsusmuu
lojaalsus (1)

Inimeste heaolu
ja sotsiaalne
õigus

Inimeste heaolu
ja sotsiaalne
õigus

Inimeste heaolu ja
sotsiaalne õigus

Inimeste heaolu
ja sotsiaalne
õigus

Inimeste heaolu ja
sotsiaalne õigus

Elanikkonna
heaolu üldiselt
(2)

Elanikkonna
heaolu üldiselt
(13)

Elanikkonna
heaolu üldiselt (11)

Elanikkonna
heaolu üldiselt (7)

Sotsiaalne õigus
(9)

Sotsiaalne õigus
(20)

Sotsiaalne õigus
(16)

Sotsiaalne õigus
(10)

Sotsiaalne õigus (2)

pensionide kasv
(3)

pensionide kasv
(11)

Inimeste
turvalisus
igapäevases ja
tööelus (1)

Inimeste
turvalisus
igapäevases ja
tööelus (2)

Inimeste turvalisus
igapäevases ja
tööelus (10)

Inimeste turvalisus
igapäevases ja tööelus (1)

Laste ja noorte
heaolu (1)

Laste ja noorte
heaolu (8)

Laste ja noorte
heaolu (17)

Laste ja noorte
heaolu (2)

Laste ja noorte heaolu (4)

Laste ja noorte
heaolu – koolide
toetamine (2)

Hea medits.
teenindus (1)

Hea medits.
teenindus (4)

Hea medits.
teenindus (1)

demograafiline
kasv (1)

demograafiline
kasv (5)

Vääriline elu (3)

Vääriline elu (1)

heamuu
kinnipeetavate arvu
vähendamine (1)

kelmuste arvu
vähendamine (1)

Naistele ja
meestele võrdsete
õiguste tagamine
(2)

heamuu suurte perede
toetamine (1)

Majanduslik
edenemine

Riigi
majanduslik
edenemine
üldiselt (5)

Investeeringute
kõitmine (1)

Tööjõu
konkurentsivõime
tõstmise,
töötuse
vähendamine (4)

Riigi
majanduslik
edenemine
üldiselt (3)
Riigikassa
rikastamine (2)
Turismi
suurendamine
(1)

Ekspordi
suurendamine
(1)

Tööjõu
konkurentsivõime
tõstmise,
töötuse
vähendamine (14)

Majanduslik
edenemine

Riigi majanduslik
edenemine üldiselt
(22)

Riigikassa
rikastamine (2)

Turismi
suurendamine (2)

Investeeringute
kõitmine (6)

Ekspordi
suurendamine (7)

Tööjõu
konkurentsivõime
tõstmise, töötuse
vähendamine (17)

Palkade kasv (3)

Majanduslik
edenemine

Ekspordi
suurendamine (1)

Majanduslik edenemine

Riigi majanduslik
edenemine üldiselt (4)

Riigikassa rikastamine (1)

Investeeringute kõitmine
(1)

Tööjõu konkurentsivõime
tõstmise, töötuse
vähendamine (12)

		Konkurentsi soodustamine (1)		
(emigratsiooni ohjeldamine), Noorte spetsialistide meelitamine (2)	Emigratsiooni ohjeldamine (8)			Emigratsiooni ohjeldamine (2)
EL-i ettekirjutuste täitmine, Euroopa moodi käitumine (1)	EL-i ettekirjutuste täitmine, Euroopa moodi käitumine (6) Ettevõtluse arendamine (1)	EL-i ettekirjutuste täitmine, Euroopa moodi käitumine (9)		EL-i ettekirjutuste täitmine, Euroopa moodi käitumine (1)
innovatsiooni edendamine (1)		innovatsiooni edendamine (2)		
Hindade tõusu ohjeldamine (2)	Hindade tõusu ohjeldamine (8) Linnade ja valdade finantseerimine (6)	Hindade tõusu ohjeldamine (4)	Hindade tõusu ohjeldamine (4)	Hindade tõusu ohjeldamine (2)
		piiril järjekordade kaotamine (1) Väikelinnade ja maaelu arendamine (2)		Väikelinnade ja maaelu arendamine (4)
		Ettevõtluse arendamine (5) Idee jagamine (1) Inflatsiooni ohjeldamine (1) Majanduse stabiilsus (3)	Ettevõtluse arendamine (2)	Ettevõtluse arendamine (2)
		Turu sõltumatus (3)		

Ida-Virumaa
arendamine (1)

reisimise
kergendamine (1) Linnade ja valdade
finantseerimine (2)

monopolide kontrolli all
hoidmine (1)

sotsialismi vältimine (3)

riigi integreeritus (1)

Hariduse
parandamine

Kvaliteetse
hariduse
garanteerimine
(1)

Hariduse
parandamine

Kvaliteetse
hariduse
garanteerimine
(2)

Hariduse
parandamine

Kvaliteetse
hariduse
garanteerimine (5)
harmu (1)

Hariduse
parandamine

Kvaliteetse
hariduse
garanteerimine
(6)

Hariduse parandamine

Kvaliteetse hariduse
garanteerimine (1)

Kultuur:

Kultuuri
mitmekesisus (1)
spordi
arendamine (1)

Kultuur:

Kultuuri
mitmekesisus (2)

kult (5)

Rahvusvaheliste
suhete
parandamine

Rahvusvaheliste
suhete
parandamine

Rahvusvaheliste
suhete
parandamine

Rahvusvaheliste suhete
parandamine

Teiste riikidega
heade suhete
loomine EL-i ja
Venemaa
koostöö (1)

Teiste riikidega
heade suhete
loomine (1)

Teiste riikidega
heade suhete
loomine (5)

Teiste riikidega
heade suhete
loomine (2)

Teiste riikidega heade
suhete loomine (1)

Eesti hea maine
kehtestamine (1)

Eesti hea maine
kehtestamine (1)

Eesti hea maine
kehtestamine (1)

Riigi turvalisuse säilitamine (2)	Riigi turvalisuse säilitamine (7)	Riigi turvalisuse säilitamine (3)	Riigi turvalisuse säilitamine (3)
	Riigisaladuse hoidmine (1)	Riigisaladuse hoidmine (1)	

Lisa 4. Erakondade peamised argumendid poolt või vastu vene koolide üleminekul eestikeelsele aineõppele

Üleminekut kritiseerivad parteid ja üleminekut kritiseerivad väited

Keskerakond

SDE

Vene Koondis

- Kiire üleminek võimatu, puuduvad ressursid

- Ähvardab vene mentaalsust

- Eesti keele õpetamine peab toimuma "alt üles"

- Üleminekuga seoses hariduse kvaliteet halveneb

- Madal hariduse kvaliteet -> heaolu halvenemine

- Üleminek põhjustab emigreerimist

- Üleminek peab olema mõistlik, on vajalikud lisaaruatlused või uuringud

Igor Jallai (REF)

Andrei Korobeinik (REF)

Üleminekut heaks kiitvad parteid ja üleminekut toetavad väited

- Tõstab vene noorte konkurentsivõimet

- Soodustab eesti keele õppimist

- Soodustab venekeelsete informeeritust ja kogukondade ühtsust

- Ei ähvarda vene mentaalsust

Reformierakond

IRL

SELGITUS: Üleminekut kritiseerivad parteid või isikud on märgistatud punase värviga, heaks kiitvad – rohelisega. Iga partei all on kirjutatud tema argumendid, ühised argumendid on mitme partei all korraga.